Nr 27.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m.; given Stockholms slott den 15 januari 1937.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;

2) lag om tvångsuppfostran;

3) lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

4) lag angående upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;

5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag); samt

6) lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 3 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

I vissa fall må i stället för straff användas tvångsuppfostran. Därom stadgas i särskild lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag
till
Lag
om tvångsuppfostran.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har någon efter det han fyllt femton år begått brott och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, må domstolen, om den brottslige vid domens meddelande ej fyllt aderton år, i stället för att döma till straff förordna att han skall undergå tvångsuppfostran.

Sådant förordnande skall meddelas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för sådan fostran och utbildning som avses med tvångsuppfostran, samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden tvångsuppfostran finnes lämpligare än straff.

2 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, efter domens meddelande men före prövotidens slut begått nytt brott,

må domstolen, om han vid den nya domens meddelande ej fyllt aderton år, i stället för att döma till straff förordna, att han skall undergå tvångsuppfostran, ändå att å det nya brottet enligt lag ej kan följa fängelse eller straffarbete.

Huru med det villkorligt ådömda straffet skall förfaras stadgas i 15 §.

3 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, utan att göra sig skyldig till nytt brott förverkat anståndet, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande ej fyllt aderton år, förordna att han skall undergå tvångsuppfostran i stället för det villkorligt ådömda straffet.

4 §.

Till tvångsuppfostran dömd skall intagas i allmän uppfostringsanstalt och kvarstå såsom elev vid anstalten till dess han slutligt utskrives därifrån.

Där domstolen ej annorlunda bestämmer, skall förordnandet verkställas utan hinder därav att det ej äger laga kraft; och må i sådant fall domstolen förordna, att den dömde skall i avbidan på verkställigheten genom allmänne åklagarens försorg tagas i förvar.

5 §.

Allmän uppfostringsanstalt enligt denna lag är anstalt eller anstaltsavdelning, vilken inrättats av staten för detta ändamål eller av Konungen erkänts såsom allmän uppfostringsanstalt. Sådant erkännande kan när som helst återkallas.

Elever av olika kön må ej uppfostras i samma anstalt.

6 §.

Allmän uppfostringsanstalt skall stå under ledning av styrelse och föreståndare. Anstalten skall stå under uppsikt som av Konungen bestämmes.

7 §.

Elev skall erhålla den särskilda handledning och tillsyn som erfordras för hans fostran till laglydnad och skötsamhet. Han skall åtnjuta erforderlig undervisning och utbildas i jordbruk, hantverk, industriellt yrke eller annat arbete som med hänsyn till anlag och förmåga finnes för hans framtida utkomst lämpligt.

8 §.

Där sådant prövas för elev gagneligt och finnes lämpligen kunna ske, må styrelsen överlämna honom till fostran och utbildning utom anstalten.

9 §.

Bryter elev mot anbefalld ordning, må han underkastas disciplinär åtgärd enligt därom utfärdade föreskrifter.

Där elev på grund av sitt uppförande icke lämpligen kan fostras tillsammans med andra elever, skall han hållas i särskild avdelning eller på annat sätt från dem avskiljas.

10 §.

Företer elev rubbning i själsverksamheten, skall han såvitt möjligt överföras till sinnessjukhus eller annan vårdanstalt.

Blir elev eljest sjuk, skall tillses, att han erhåller lämplig vård och, om så erfordras, överföres till sjukvårdsinrättning. Kvinnlig elev som befinnes vara havande må överlämnas till vård utom anstalten.

11 §.

När sannolikhet vunnits för att elev skall utan fortsatt tvångsuppfostran förhålla sig väl, skall han av styrelsen, så snart lämpligen kan ske, från anstalten utskrivas på prov (villkorlig utskrivning).

När efter utskrivning på prov eller eljest syftet med tvångsuppfostran kan antagas vara uppnått och senast då eleven fyllt tjuguett år, skall han av styrelsen slutligt utskrivas. Sådan utskrivning skall ock äga rum, där av anledning som i 10 § första stycket sägs elev omhändertages å sinnessjukhus och finnes icke vara mottaglig för fortsatt tvångsuppfostran.

Utskrivning på prov må ej ske förrän ett år, och slutlig utskrivning ej förrän två år förflutit från det elev intagits i anstalten, med mindre särskilda skäl därtill äro.

12 §.

Elev som är utskriven på prov skall stå under tillsyn och vara underkastad av styrelsen meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter. Bryter han mot dessa föreskrifter eller framgår annorledes av hans uppförande att syftet med tvångsuppfostran uppenbarligen icke nåtts, äger styrelsen eller enligt dess uppdrag föreståndaren besluta om hans återtagande.

13 §.

På begäran av styrelsen eller föreståndaren skall prästerskap och kommunal myndighet biträda vid tillsyn över elev samt polismyndighet lämna handräckning för hämtande av den som avvikit eller som skall återtagas.

14 §.

Misstänkes den som ådömts tvångsuppfostran att hava före slutlig utskrivning begått brott, för vilket han icke undergått rannsakning, och hör brottet under allmänt åtal eller har det av målsäganden angivits till åtal, ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å överståthållarämbetet och eljest å landsfogden att efter styrelsens hörande avgöra huruvida åtal skall ske.

15 §.

Ådömes någon tvångsuppfostran sedan han blivit till straff dömd men innan han det till fullo undergått, skall domstolen tillika förordna, att tvångs-

uppfostran skall träda i stället för straffet eller vad därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller jämväl där genom villkorlig dom beviljats anstånd med straffet.

16 §.

Varder den som dömts till tvångsuppfostran övertygad att hava innan han utskrivits förövat annat brott, skall domstolen förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott. Är detta brott av grov beskaffenhet eller begånget efter intagandet i anstalten, må dock domstolen efter styrelsens hörande förklara förordnandet om tvångsuppfostran förfallet och med tillämpning av de för sammanträffande av brott givna reglerna utmäta straff för brotten.

17 §.

Begår den som utskrivits på prov brott och varder han därom övertygad innan han slutligt utskrivits, må domstolen efter styrelsens hörande förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet samt att den brottslige skall återtagas till anstalten.

18 §.

Förekomma till verkställighet på en gång förordnande om tvångsuppfostran och beslut varigenom samma person blivit dömd till straff för brott som förövats före intagandet i anstalten, skall tvångsuppfostran träda i stället för straffet. Beslut rörande verkställighet av straffet må förty ej meddelas förrän frågan om tvångsuppfostran slutligen avgjorts.

19 §.

Ådömd tvångsuppfostran vare förfallen, där den dömde ej intagits i allmän uppfostringsanstalt innan han fyllt aderton år.

Allmän åklagare har i ty fall att vid den domstol som först dömt i målet föra talan mot den dömde om hans fällande till straff. Har sådan talan ej anhängiggjorts innan den brottslige fyllt tjuguett år, vare straff förfallet.

20 §.

Vad enligt lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till tvångsuppfostran.

21 §.

Vad i denna lag finnes stadgat därom att tvångsuppfostran må användas i stället för straff eller träda i stället för straff gäller icke förlust av ämbete, tjänst eller annan allmän befattning och ej heller påföljd som avses i 2 kap. 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgad i annan lag eller författning.

22 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar. Genom lagen upphäves lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Har, enligt vad särskilt stadgas, till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon, som ej fyllt aderton år, blivit häktad för brott, skall ordföranden skyndsamt för vinnande av utredning rörande den häktades personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans rättande, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är att antaga, att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest — — — av domstolen.

Till tvångsuppfostran må ej dömas med mindre särskild förundersökning ägt rum och därvid läkarintyg anskaffats rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet. Sådant intyg erfordras dock icke, där utlåtande enligt sinnessjuklagen inhämtats i målet.

2 §.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Bör läkarintyg anskaffas på grund av bestämmelsen i 1 § tredje stycket, skall, därest den tilltalade är häktad, fängelseläkaren och eljest annan läkare, om möjligt en psykiater, förordnas att avgiva sådant intyg.

Läkarintyget skall avfattas enligt av Konungen meddelade anvisningar. Tilltalad som icke förvaras i häkte är pliktig att för läkarundersökningen inställa sig å tid och ort som av läkaren bestämmes. Undandrager sig den till-

talade att fullgöra vad sålunda åligger honom, må polismyndighet lämna handräckning för hans inställande.

I fråga om förundersökares åligganden samt om ersättning åt honom och åt läkaren skall vad i lagen angående villkorlig straffdom stadgas om förundersökare äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag
till
Lag
angående upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag
till
Lag
angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas, att 44 § 3 mom. och 48 § barnavårdslagen den 6 juni 1924[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

44 §.

3 mom. Har någon, som blivit omhändertagen jämlikt denna lag, intagits i allmän uppfostringsanstalt eller överflyttats dit från skyddshem, äga bestämmelserna i 4 § första stycket och 7—14 §§ i lagen om tvångsuppfostran motsvarande tillämpning. I fråga om slutlig utskrivning av person, som omhändertagits jämlikt 22 § d), gäller dock vad i 46 § 1 mom. första stycket och 2 mom. andra stycket är stadgat; beslut om utskrivningen meddelas av anstaltens styrelse.

[1] Senaste lydelse se 1934: 204; jfr ang. 44 § 3 mom. 1936: 266.

48 §.

Barnavårdsnämnds beslut angående omhändertagande förfaller, då verkställighet skall ske av domstols beslut, varigenom

a) förordnande meddelats om att den omhändertagne skall undergå tvångsuppfostran,

b) den omhändertagne dömts till fängelse eller straffarbete utan tillämpning av lagen angående villkorlig straffdom, eller

c) anstånd med den omhändertagne villkorligt ådömt fängelsestraff eller straffarbete förklarats förverkat.

Vad sålunda — — — från skyddshem.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Härigenom förordnas, att 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

18 §.

Kan sinnessjuk — — — utom sjukhuset.

Utskrivning enligt första stycket må ej äga rum av den, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott eller som enligt domstols förordnande intagits i allmän uppfostringsanstalt men överförts till sinnessjukhus och slutligt utskrivits från anstalten eller som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat. Har sinnessjuk, som nu sagts, utskrivits jämlikt 17 § och varder han ånyo intagen å sinnessjukhus, skall dock brottet icke utgöra hinder för utskrivning enligt första stycket, där ej överinspektören för sinnessjukvården annorledes förordnat.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 maj 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med tillförordnade chefen för socialdepartementet, statsministern Hansson, anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Schlyter:

»I samband med att 1935 års riksdag med viss ändring antog Kungl. Maj:ts förslag till lag om ungdomsfängelse avlät riksdagen på hemställan av första lagutskottet (utlåtande nr 52) skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 292) med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa omarbetning av gällande *lagstiftning angående tvångsuppfostran* till närmare överensstämmelse med förslaget till lag om ungdomsfängelse.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 20 april 1934 hade samma dag två sakkunniga av mig tillkallats att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Därefter har jag jämlikt nådiga bemyndiganden den 15 juni och den 18 juli 1935 tillkallat ytterligare tre sakkunniga att inom departementet biträda vid utredning angående revision av gällande lagstiftning om tvångsuppfostran samt angående övriga med ungdomsbrottsligheten sammanhängande frågor.

Sedan de sakkunniga den 10 december 1935 avgivit betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. (statens offentl. utredn. 1935: 67) och yttranden över betänkandet efter remiss numera inkommit från myndigheter och sammanslutningar samt ärendet varit föremål för övervägande inom justitiedepartementet, anhåller jag att få upptaga detsamma till behandling.

Gällande rätt.

Enligt 5 kap. 1 § strafflagen är straffmyndighetsåldern i svensk rätt 15 år. Barn som ej fyllt 15 år är icke straffrättsligt ansvarigt. Möjlighet till straffrihet på grund av ungdomlig ålder finnes icke för den som fyllt 15 år.

De allmänna straffarterna — straffarbete, fängelse och böter — äro tillämpliga för såväl äldre som yngre brottslingar. Beträffande ungdomliga förbrytare gälla emellertid vissa särskilda stadganden.

Strafflagen 5 kap. 2 § innehåller bestämmelse, att för den som begått brott efter det han fyllt 15 men före det han fyllt 18 år straffet skall nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort och att i sådant fall ej må dömas till straffarbete på livstid. Begår någon brott i åldern mellan 15 och 18 år och dömes han härför till böter eller fängelse eller till straffarbete i högst två år, må domstolen enligt 5 kap. 3 § strafflagen förordna, att han i stället för att undergå det ådömda straffet skall insättas i allmän uppfostringsanstalt. Sådant utbyte må företagas, 'där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas sådant föranleda'.

Närmare bestämmelser angående tvångsuppfostran finnas i lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran. Då förordnande meddelas om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt, bestämmes icke någon viss tid för hans vistelse i anstalten. Förordnande om tvångsuppfostran förfaller emellertid, om det ej gått i verkställighet innan den dömde uppnått 18 år. I allmän uppfostringsanstalt intagen skall utskrivas, då han vunnit nödig stadga i sinnesriktning och uppförande; dock må i regel utskrivning ej ske förr än två år efter det han intogs i anstalten. Senast då han uppnått 21 år, skall han utskrivas. Då minst ett år — under vissa förutsättningar kortare tid — förflutit sedan han blivit intagen i allmän uppfostringsanstalt, kan han, om sådant finnes för honom gagneligt, tills vidare eller för viss tid överlämnas till enskild vård och tillsyn eller anställas i tjänst eller yrke. Den som sålunda placerats utom anstalten skall återtagas, om hans uppförande eller annat förhållande därtill föranleder.

För manliga minderåriga, som skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, har av staten inrättats en uppfostringsanstalt å Bona i Östergötlands län. Denna anstalt beräknas kunna med normal beläggning mottaga 212 elever; medelbeläggningen har under de senaste åren varit omkring 150 elever. Genom överenskommelse med staten har svenska diakoniss-sällskapet åtagit sig att sörja för uppfostran av minderåriga kvinnor, som enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt. För dessas omhändertagande användes sedan år 1906 en anstalt å Viebäck i Jönköpings län. Svenska diakoniss-sällskapet har åtagit sig att där mottaga högst 56 minderåriga som skola intagas i allmän uppfostringsanstalt. Medelbeläggningen å den allmänna uppfostringsanstalten å Viebäck har under senare år varit omkring 40 elever.

I lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse givas bland andra följande bestämmelser. Har någon innan han fyllt 21 år begått brott och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, må domstolen, om den brottslige vid domens meddelande fyllt 18 år, i stället för att döma honom till det eller de straff som eljest skolat följa, ådöma honom ungdomsfängelse. Till sådant straff må dock

ej dömas, där enligt lag å brottet eller något av brotten lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver. Till ungdomsfängelse skall dömas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för sådan fostran och utbildning som avses med ungdomsfängelse, samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden ungdomsfängelse finnes lämpligare än annat straff.

Lagen om ungdomsfängelse har — i avbidan på att anstalter för verkställighet av sådant straff blivit inrättade — ännu icke satts i kraft. I kungl. proposition till 1936 års riksdag (nr 129) har begärts anslag till inrättande av en anstalt för män som ådömts ungdomsfängelse.

Historik.

Tvångsuppfostringsinstitutet infördes i vår rätt genom *lag den 27 juni 1902,* som trädde i kraft den 1 januari 1905. Enligt den lydelse 5 kap. 3 § strafflagen då erhöll skulle straff för den, som begått brott efter det han fyllt 15 men innan han fyllt 18 år, kunna utbytas mot tvångsuppfostran. Sådant utbyte skulle dock icke få ske i annat fall än då det ådömda straffet utgjordes av böter eller fängelse i högst sex månader. — Genom nämnda lag upptogs i 1 § i kapitlet den ännu gällande regeln, att gärning som begås av barn innan det fyllt 15 år alltid är strafflös. I 2 § stadgades, beträffande den, som begått brott efter det han fyllt 15 men före det han uppnått 18 år, i likhet med vad redan tidigare gällt, att dödsstraff eller straffarbete på livstid skulle nedsättas till straffarbete från och med sex till och med tio år och att straffarbete på viss tid finge nedsättas till hälften av den eljest för brottet stadgade minsta strafftid, dock ej under två månader.

De genom 1902 års lag vidtagna ändringarna i behandlingen av minderåriga förbrytare sammanhängde med den samtidigt genomförda nya barnavårdslagstiftningen, vilken betecknade en väsentlig omgestaltning av samhällets uppgifter beträffande uppsikten över minderåriga och vården av dem.

Genom *lagändring den 7 maj 1917* utvidgades möjligheten att förordna om tvångsuppfostran, i det att fängelse upp till högst ett år och straffarbete i högst sex månader skulle få utbytas däremot.

I motion vid *1918 års riksdag* (II: 210) yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida icke genom straffbarhetsålderns framflyttande från 15 till 16 eller eventuellt högre ålder unga personer inom sådan åldersgräns måtte kunna befrias från straff för gärningar som av dem begås, varjämte borde tagas i övervägande, huruvida och i vilken ordning tvångsuppfostran i stället borde ådömas eller annat förfarande, såsom intagande i skyddshem, gent emot dem anlitas. I utlåtande (nr 64) hemställde lagutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående straffbarhetsålderns höjning till 16 år och andra i utlåtandet närmare angivna spörsmål rörande den straffrättsliga behandlingen av unga brottslingar. Ut-

skottets hemställan bifölls av kamrarna, varefter riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 335) hemställde om den av utskottet föreslagna utredningen.

Kungl. Maj:t tillkallade därefter sakkunniga för utarbetande av förslag till åtgärder för bekämpande av ungdomsbrottsligheten. I sitt *den 18 oktober 1922 avgivna betänkande* (statens offentl. utredn. 1922: 46) framlade de sakkunniga förslag till vidgad användning av tvångsuppfostran. Förslaget gick i huvudsak ut på dels höjande av den övre åldersgränsen för tvångsuppfostringsförfarandets tillämpningsområde från 18 till 21 år, dels möjliggörande av utbyte av straff mot tvångsuppfostran även då den brottslige dömts till strängare straff än fängelse i ett år eller straffarbete i sex månader, dels ock antagande av nya bestämmelser om verkställighet av tvångsuppfostran. Enligt dessa skulle finnas två slags anstalter, nämligen allmänna uppfostringsanstalter, ungefär motsvarande de nuvarande och avsedda för yngre eller mindre utvecklade elever, samt allmänna förbättringsanstalter, avsedda för äldre eller mera svårartade.

Förslaget blev endast i begränsad omfattning genomfört. I proposition till *1924 års riksdag* (nr 67) yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet, att han icke ansåge sig för det dåvarande ha anledning att ingå på en närmare granskning av de sakkunnigas förslag i dess helhet. Med hänsyn till det statsfinansiella läget kunde han nämligen icke tillstyrka, att förslaget i hela dess vidd då underställdes riksdagens prövning. Önskemålet att vid behandlingen av brottslingar i åldern under 18 år låta straffet i ökad omfattning ersättas med tvångsuppfostran syntes honom emellertid omedelbart böra förverkligas. I propositionen föreslogs därför en utvidgning av förutsättningarna för användande av tvångsuppfostran sålunda, att sådan skulle kunna komma till användning i de fall i vilka straffet icke överstege fängelse eller straffarbete i två år (vid sammanträffande av brott fängelse i fyra år).

I anledning av propositionen väcktes i riksdagen motion (I: 259) med yrkande, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 5 kap. 3 § strafflagen att domstol för det fall, att någon som fyllt 15 men ej 18 år blivit övertygad om begånget brott och den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövades sådant föranleda, erhölle befogenhet att (oavsett det förskyllda straffets storlek) i stället för att ådöma straff förordna, att han skulle insättas i allmän uppfostringsanstalt.

Propositionen vann riksdagens bifall, medan motionen icke föranledde till någon riksdagens åtgärd. Genom en den 6 juni 1924 utfärdad lag i ämnet erhöll 5 kap. 3 § strafflagen därefter den lydelse lagrummet alltjämt har.

Vid *1932 års riksdag* hemställdes i motioner (II: 319 och 320), dels att utredning måtte komma till stånd huruvida och på vad sätt brottslig ungdom måtte i större utsträckning än för närvarande kunna tillrättaföras utan användande av insättning i uppfostringsanstalt, dels ock att utredning måtte verkställas angående lämpliga åtgärder i syfte att vid skyddshem för vanartig ungdom vinna mera mångsidig yrkesutbildning och bättre uppdelning av elevmaterialet med hänsyn till ålder, sinnesbeskaffenhet och yrkesintresse.

I anledning av motionerna hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 299), att de med motionerna avsedda frågorna måtte göras till föremål för utredning samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda.

Frågan om ökad användning av tvångsuppfostran var föremål för behandling vid *1934 års riksdag*. I en motion (II: 308) hemställdes, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en revision av gällande bestämmelser angående behandlingen av minderåriga förbrytare med särskilt beaktande av vad i motionen anförts i fråga om straffmyndighetsålder, åtal, häktning och sättet för den brottsliges tillrättaförande. I motionen framhölls, bland annat, att det borde tagas under övervägande att genomföra en utvidgning av nuvarande möjligheter att utbyta straff mot tvångsuppfostran, så att unga förbrytare upp till 21 år måtte även i de fall, då de dömts till två års straffarbete och däröver, få intagas på uppfostringsanstalt. I utlåtande (nr 32) i anledning av motionen uttalade första lagutskottet, att utskottet icke kunde finna skäl att förorda upphävande av den begränsning i möjligheterna att förordna om tvångsuppfostran som vore uppställd med avseende å straffets storlek. Utskottet fann ej heller lämpligt att utvidga användningen av tvångsuppfostran till förbrytare som fyllt 18 men ej 21 år. Emellertid hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 5 kap. 2 § strafflagen, att när någon som fyllt 15 men ej 18 år begår brott, straffet må, med bibehållande av förbudet att döma till straffarbete på livstid, nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort.

Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen. I enlighet med utskottets hemställan avläts skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 124).

Med stöd av Kungl. Maj:ts förut omtalade bemyndigande den 20 april 1934 tillkallade jag samma dag sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. De sakkunniga, vilka enligt anvisning av departementschefen först till utredning upptogo frågan om behandling av ungdomliga förbrytare, avlämnade *den 19 december 1934 betänkande med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m.* (statens offentl. utredn. 1934: 52).

I sitt betänkande framhöllo de sakkunniga de dåvarande frihetsstraffens brister ur uppfostringssynpunkt och pekade på tre omständigheter som framför allt gjorde att straffet ej motsvarade fostringssyftet: straffet vore merendels kortvarigt, alltid tidsbestämt och i regel icke förenat med eftervård. Med anledning av bristerna hos de tidsbestämda straffen upptogo de sakkunniga till diskussion frågan om utvidgning av institutet tvångsuppfostran till dem som befunne sig i åldern mellan 18 och 21 år. Efter att ha erinrat om riksdagens förutnämnda beslut år 1934 förklarade de sakkunniga, att de i sakens dåvarande läge icke ville förorda en utsträckning av tvångsuppfostringsförfarandet. Detta förfarande hade otvivelaktigt fått sin praktiska utformning med tanke på sådana lagöverträdare som befunne sig nära barnaåldern. Att behandla brottslingar i åldern omkring 21 år tillsammans med barn som

nyligen passerat 15-årsgränsen borde icke gärna ifrågakomma. Behovet av en viss skillnad i behandlingen av olika åldersgrupper framträdde jämväl i 1922 års betänkande sålunda, att de sakkunniga föreslagit olika anstalter för årsklasserna 15—17 år och för årsklasserna 18—20 år. De förra skulle i allmänhet intagas i uppfostringsanstalt, de senare i förbättringsanstalt. Den omständigheten, att de senare årsklasserna måste förvaras på annan anstalt och i viss mån erhålla annan behandling än de yngre, syntes visserligen icke i och för sig innefatta något absolut hinder mot att använda samma beteckning på behandlingen i ena som i andra fallet. Bortsett från den faktiska skillnaden i behandlingen av äldre och yngre torde emellertid såväl den stora allmänheten som de som närmast berördes av ifrågavarande lagstiftning reagera mot en gemensam beteckning. Det torde sålunda för en stor del av allmänheten måhända synas olämpligt, att exempelvis en tjuguåring dömdes till »uppfostran». Det vore också möjligt att den dömde själv betraktade sig såsom mogen och ansvarig för vad han gjort och ansåge sig böra behandlas därefter samt att han skulle anse sig nedflyttad till barnets nivå om han dömdes till »tvångsuppfostran». Även om dylika åskådningar knappast kunde anses äga något rationellt underlag, torde de måhända likväl förtjäna så mycket avseende att den särskilda behandlingen för brottslingar i åldern över 18 år konstruerades på annat sätt än tvångsuppfostringsförfarandet. För 18-årsålderns bibehållande såsom gräns beträffande tvångsuppfostringsförfarandet kunde jämväl åberopas, att denna ålder redan i åtskilliga hänseenden av strafflagen godtagits såsom gräns med avseende på individernas straffrättsliga ansvarighet. Förutom att den utgjorde gräns för tillämpning av tvångsuppfostran, betecknade den nämligen gräns för straffnedsättningsmöjligheten enligt 5 kap. 2 § strafflagen och för uppkomsten av iterationsverkan enligt 4 § samma kapitel. De sakkunniga ansåge sig vid sådant förhållande sakna anledning att närmare än som skett ingå på frågan, huruvida reella skäl talade för just denna åldersgräns. Därest, såsom enligt de sakkunnigas förmenande borde ske, en särbehandling inrättades för unga förbrytare över 18 år, uppkomme emellertid jämväl frågan var övre åldersgränsen för denna särbehandling skulle dragas. De sakkunniga hade funnit sig böra förorda, att denna gräns sattes vid 21-årsåldern. I överensstämmelse med vad de sakkunniga sålunda anfört föreslogo de, att särbehandlingen konstruerades såsom straff och benämndes ungdomsfängelse.

Till *1935 års riksdag* avläts proposition (nr 201) med det av 1934 års riksdag begärda förslaget till lag om ändring av 5 kap. 2 § strafflagen. Enligt lagförslaget finge, om någon som fyllt 15 men ej 18 år begår brott, straffet efter omständigheterna nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort. På hemställan av första lagutskottet (i utlåtande nr 41) biföll riksdagen propositionen. Den därigenom antagna lagen utfärdades den 10 maj 1935 och trädde i kraft den 1 juli samma år.

Till 1935 års riksdag avläts jämväl proposition med förslag till lag om ungdomsfängelse m. m. (nr 200). På hemställan av första lagutskottet (i utlåtande nr 52) biföll riksdagen propositionen med viss ändring. Därefter utfärdades, den 15 juni 1935, lag om ungdomsfängelse. Denna skulle träda i kraft den dag Konungen förordnar, men sådant förordnande har, såsom förut nämnts, ännu icke meddelats.

I sitt utlåtande i anledning av den sistnämnda propositionen gjorde första lagutskottet följande uttalande:

Genom antagandet av förevarande proposition kommer att i vår rätt införas en särbehandling beträffande unga lagöverträdare i åldern 18—20 år, vilken i vissa hänseenden avviker från den särbehandling som enligt 1902 års lagstiftning kan tillämpas å dem som begå brott i åldern 15—17 år. I fråga om särbehandlingens benämning av straff för den äldre åldersgruppen, i motsats till uppfostran för den yngre åldersgruppen, har denna skillnad motiverats med att den äldre gruppen nått full straffmyndighet. Även i övrigt förefinnas emellertid vissa olikheter, bland vilka främst märkas den i 1902 års lagstiftning föreskrivna utmätningen av bestämt straff samt den i samma lagstiftning medgivna möjligheten till ådömande av påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen vid sidan av tvångsuppfostran. Utskottet anser synnerligen önskvärt att dessa olikheter såvitt möjligt upphävas och vill för sin del föreslå att därav föranledd omarbetning av lagstiftningen angående tvångsuppfostran för dem som begå brott i 15—17 års åldern snarast måtte äga rum.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa omarbetning av gällande lagstiftning angående tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med förslaget till lag om ungdomsfängelse.

Vid utskottets utlåtande funnos fogade två reservationer, den ena av sex ledamöter med yrkande att riksdagen med avslag å propositionen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning och därpå grundat förslag till lagstiftning som i nära anslutning till nuvarande uppfostringssystem i ett sammanhang skulle reglera behandlingen för fostran och utbildning av unga lagöverträdare i åldern från 15 till 21 år.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande och, såsom jag inledningsvis anmält, avläts skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 292) av det innehåll varom utskottet hemställt.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet den 24 juli 1934 sakkunniga att inom nämnda departement biträda med utredning rörande verksamheten vid skyddshemmen. — De sakkunniga, vilka antogo benämningen *skyddshemssakkunniga,* avgåvo betänkande och förslag rörande verksamheten vid skyddshemmen m. m. i två delar den 30 juli och den 10 december 1935 (statens offentl. utredn. 1935: 35 och 64). Såsom ett komplement till skyddshemssakkunnigas utredningsarbete avgav professorn *Olof Kinberg* sedermera utlåtande med förslag till åtgärder rörande vården av själsligt sjuka och abnorma, tillhörande området för samhällets skyddsåtgärder för unga asociala (tryckt som bilaga till kungl. propositionen nr 219 till 1936 års riksdag). Efter det att yttranden av myndigheter och andra inhämtats över skyddshemssakkunnigas förslag och Kinbergs utlåtande, har frågan om verksamheten vid skyddshemmen bragts under riksdagens prövning. Sålunda har Kungl. Maj:t dels genom proposition till 1936 års riksdag (nr 219) föreslagit riksdagen, bland annat, att godkänna vissa grunder för omorganisation av skyddshemsverksamheten och dels genom särskild proposition till samma riksdag (nr 221) föreslagit riksdagen att antaga ett av detta förslag föranlett förslag till ändringar i barnavårdslagen.

Vidare må här nämnas, att Kungl. Maj:t genom proposition till 1936 års riksdag (nr 190) föreslagit att 2 kap. 19 § strafflagen skall upphöra att gälla från och med den 1 januari 1937; riksdagen har numera bifallit denna proposition.

Såsom jag redan anmält ha inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga den 10 december 1935 avgivit ett betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. (statens offentl. utredn. 1935: 67).[1]

Över betänkandet ha utlåtanden infordrats från fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna, statens inspektör för fattigvård och barnavård ävensom styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona. Tillfälle att avgiva yttrande över betänkandet har beretts svenska kriminalistföreningen, centralförbundet för socialt arbete, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska diakoniss-sällskapet, föreningen Sveriges stadsfiskaler samt styrelsen för Stockholms stads skyddshem för gossar.

Utlåtanden ha inkommit från nämnda myndigheter och sammanslutningar med undantag av den sistnämnda. Vissa myndigheter ha bifogat av dem infordrade yttranden från rådhusrätter, landsfogdar m. fl.

De av de sakkunniga framlagda lagförslagen ha därefter inom justitiedepartementet gjorts till föremål för överarbetning.

Allmänna grunder.

I förhållande till nu gällande rätt innefattar departementsförslaget ändringar i ett flertal avseenden. I enlighet med riksdagens önskemål åsyftar förslaget att bringa reglerna om tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med lagen om ungdomsfängelse. Ett genomgående drag hos förslaget är även en strävan att taga hänsyn till det ungdomliga brottslingsklientelets heterogena beskaffenhet och anpassa behandlingsformen efter vad i varje särskilt fall anses lämpligt.

Till sin formella uppställning skilja sig de föreslagna bestämmelserna om tvångsuppfostran från de nuvarande däri, att de sammanförts till en särskild lag om tvångsuppfostran.

Förutsättningarna för ådömande av tvångsuppfostran ha vidare jämkats. Medan för närvarande för förordnande om insättande i allmän uppfostringsanstalt förutsättes att den minderårige dömts till böter eller fängelse eller till straffarbete i högst två år, skall enligt förslaget kunna dömas till tvångsuppfostran om den minderårige begått brott på vilket enligt lag kan följa fängelse eller straffarbete. Ändring föreslås således i fråga om svårhetsgraden av de brott som kunna föranleda förordnande om tvångsuppfostran, och denna ändring berör såväl minimum som maximum. I sammanhang därmed föreslås, att tvångsuppfostran skall ådömas direkt utan att först något straff

[1] De sakkunniga hava utgjorts av professorn *Folke Wetter*, ordf., nuvarande överdirektören *Hardy Göransson*, professorn *Olof Kinberg*, hovrättsassessorn *Ivar Strahl* och ledamoten av riksdagens andra kammare *Josef Weijne* med extra hovrättsfiskalen *Axel Lindskog* som sekreterare.

utsättes. Vid angivande av förutsättningarna i övrigt för förordnande om tvångsuppfostran åsyftar förslaget att förhindra, att psykiskt undermåliga intagas i allmän uppfostringsanstalt; en bestämmelse i lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, vilken anvisar tvångsuppfostran för en kategori av halvabnorma, skall i överensstämmelse därmed enligt förslaget upphävas. I syfte att förbättra möjligheterna att sovra det klientel som sändes till allmän uppfostringsanstalt föreslås, att förordnande om tvångsuppfostran alltid skall föregås av läkarundersökning, låt vara av jämförelsevis summarisk art.

Beträffande själva anordningen av tvångsuppfostran må här nämnas en föreslagen bestämmelse, att där sådant prövas för elev gagneligt och finnes lämpligen kunna ske, anstaltsstyrelsen må överlämna eleven till fostran och utbildning utom anstalten. Den gradvisa övergång från anstaltsvistelse till full frihet, som redan nu i praktiken tillämpas, regleras i förslaget genom införande av bestämmelser om utskrivning på prov.

Rörande behovet av ny lagstiftning om tvångsuppfostran ha *de sakkunniga* uttalat (s. 26), att det syntes angeläget att med anledning av ungdomsfängelselagens tillkomst genomföra de förändringar beträffande den för dessa åldersgrupper avsedda tvångsuppfostringsåtgärden, vilka vore påkallade för att reglerna om behandlingen av de båda åldersgrupperna av brottslingar måtte komma i god överensstämmelse med varandra. I yttrandena över sakkunnigförslaget har detta uttalande icke blivit föremål för gensaga i annan mån än att *länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter, huruvida icke med lagstiftningen skäligen borde anstå till dess erfarenhet vunnits angående verkningarna av lagen om ungdomsfängelse.

I åtskilliga yttranden har sammanhanget mellan förevarande lagstiftningsåtgärd och andra frågor betonats.

Rådhusrätten i Västerås anför sålunda:

Enligt rådhusrättens mening hade det ur flera synpunkter varit önskvärt, att i samband med en nyordning av tvångsuppfostringsinstitutet till behandling upptagits åtskilliga andra av de spörsmål, vilkas lösning äro av stor betydelse för bekämpande av ungdomsbrottsligheten, såsom frågan om ändring av bestämmelserna angående villkorlig dom, villkorlig åtalseftergift m. m. Särskilt synas starka skäl föreligga för att i sammanhang med nu föreliggande fråga bort till övervägande upptagas möjligheterna att undanröja den dualism som onekligen råder mellan strafflagstiftningen och lagstiftningen om samhällets barnavård. Ej sällan hava i praktiken svårigheter yppat sig på detta område. Sålunda kan domstol efter verkställd förundersökning hava kommit till den uppfattning, att den ungdomlige brottslingens intagande på skyddshem skulle vara den lämpligaste åtgärden för hans tillrättaförande. Domstolen har därvid ej annan utväg än att ådöma straff, om möjligt villkorligt, och genom hänvändelse till barnavårdsmyndigheterna försöka förmå dessa att omhändertaga brottslingen. I sådant fall äger domstolen dock ej någon som helst garanti för att dess avsikt verkligen genomföres. Omständigheterna kunna även vara sådana, att barnavårdsnämnd efter det att domstol dömt en ungdomlig brottsling till villkorligt frihetsstraff och

för denne lyckats anskaffa en lämplig övervakare, som enligt domstolens mening bör kunna återföra honom till ett ordnat liv, finner skyddsuppfostran böra tillgripas och därigenom omintetgör domstolens avsikt. Dessa mindre tillfredsställande förhållanden synas snarast böra avhjälpas och det måste anses hava varit lämpligt, att de avhjälpts just i detta sammanhang.

Under uttalande av den förhoppningen, att det av rådhusrätten berörda spörsmålet måtte komma under övervägande vid det fortsatta utredningsarbetet angående ungdomsbrottsligheten, har rådhusrätten emellertid framhållit att intet hinder förelåge att till självständig behandling upptaga lagstiftningen om tvångsuppfostran.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård uttalar, att det icke i längden torde låta sig göra att upprätthålla nuvarande stränga åtskillnad mellan minderåriga förbrytare och för skyddsuppfostran omhändertagna vanartade. Ett mål att sträva efter vore ett mera fullständigt sammansmältande av de uppfostrande behandlingsformerna för brottslig och vanartad ungdom.

Vad beträffar anordnandet av den uppfostrande behandling som förordnande om tvångsuppfostran avser, ha *de sakkunniga* funnit, att organisatoriska åtgärder erfordras för att åstadkomma önskvärd samverkan mellan denna form av behandling av kriminell ungdom och andra former av samhällets ingripande mot ungdomlig vanart. De sakkunniga ha sålunda påpekat, att de olika lagar som reglera samhällets ingripande för att tillrättaföra och vårda ungdomliga kriminella och asociala icke behandla var sin grupp som med skarpa gränser är skild från de övriga. De sakkunniga fortsätta därefter (s. 32):

Fastmera inträffar i icke ringa utsträckning, att en person som omhändertagits jämlikt en lag i fortsättningen bör hänvisas till behandling som är reglerad i en annan lag. Under sådana omständigheter framträder ett oavvisligt behov av samarbete mellan organen för de olika behandlingsformerna. Den nuvarande organisationen företer emellertid härutinnan vissa svagheter genom den bestående uppdelningen mellan olika organ. Anstalterna för ungdomsfängelse komma eventuellt att lyda under fångvårdsstyrelsen, och även förvaringsanstalterna för minskat tillräkneliga förbrytare sortera under denna styrelse. De allmänna uppfostringsanstalterna däremot stå under ledning av särskilda styrelser, vilka höra direkt under justitiedepartementet. Skyddshemmen åter, för vilka likaledes finnas särskilda styrelser, stå under tillsyn av fattigvårds- och barnavårdsbyrån inom socialdepartementet. Genom vilka organisatoriska åtgärder behovet av samverkan mellan de olika behandlingsformerna bäst skulle tillgodoses, skall emellertid icke dryftas i detta sammanhang. De sakkunniga hava endast velat framhålla, att här föreligger ett organisationsproblem av central betydelse för genomförande av de reformer inom betydelsefulla områden av kriminalpolitiken vilka för närvarande förberedas.

De sakkunniga ha såsom slutsats av det anförda uttalat, att det syntes dem angeläget att ifrågavarande organisationsproblem med det snaraste upptoges till behandling vid pågående utredningar rörande straffsystemet och vad därmed sammanhängde.

I de sakkunnigas uttalande, att berörda organisationsproblem med det

snaraste bör upptagas till behandling, instämma flera av de hörda myndigheterna.

Beträffande denna fråga anför *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet,* att förbundet finner det vara av största vikt att organisationsproblemet kommer till lösning jämsides med själva uppfostrings- och vårdproblemen. Eljest kunde man befara både att uppfostringsproblemen ej bleve tillräckligt allsidigt bedömda och att den efterföljande organisationen bleve alltför schablonmässig.

Även i andra yttranden har sambandet med organisationsproblemet betonats.

Frågan, för vilka kategorier av minderåriga förordnande om tvångsuppfostran bör meddelas, har dryftats i betänkandet och i yttrandena.

I 5 kap. 3 § strafflagen stadgas nu rörande förutsättningarna för tvångsuppfostran, att hänsyn skall tagas till den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling. Enligt 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare gäller vidare, att om sådana omständigheter äro för handen att någon kan insättas i allmän uppfostringsanstalt, förordnande om hans intagande i vårdanstalt för nämnda slags förbrytare ej må meddelas, så framt icke med hänsyn till hans sinnesbeskaffenhet eller andra förhållanden synnerliga skäl därtill äro.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande angående förslaget till lag om ungdomsfängelse (nr 52) anförde *första lagutskottet vid 1935 års riksdag* att inom utskottet uppgivits att tillämpningen av strafflagens bestämmelser om tvångsuppfostran mött svårigheter, i det naturer, som icke låtit sig påverkas genom denna behandling, dömts att vistas å Bona, där de varit till men för verksamheten i dess helhet. En annan olägenhet beträffande anstalten å Bona vore, att jämlikt barnavårdslagen särskilt besvärliga element från skyddshemmen överlämnats dit. Samtidigt som utskottet i anslutning till vad sålunda anförts funne anledning uttala önskvärdheten av att anstalten å Bona hölles fri från oförbätterliga element, ville utskottet framhålla som en fördel med förslaget till lag om ungdomsfängelse, att det redan från början uteslöte att de som ådömts ungdomsfängelse sammanblandades med svårhanterliga ungdomar från skyddshemmen. — Här må ock anmärkas att i en av reservationerna till utskottsutlåtandet såsom en olägenhet hos det nuvarande tvångsuppfostringsinstitutet påpekats, att i allmän uppfostringsanstalt mottagas 15—18-åringar av jämförelsevis god kvalitet till behandling gemensamt med grovt vanartiga, lättjefulla och sedeslösa individer i åldern 18 till 21 år.

I betänkandet med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. ha *de sakkunniga* såsom sin mening uttalat, att dömande till tvångsuppfostran bör ifrågakomma endast om en uppfostrande behandling erfordras och har utsikt till framgång. De ha närmare utvecklat sin uppfattning på följande sätt (s. 28 f.):

Enligt de sakkunnigas mening är det av största vikt, att ungdomar som förete väsentliga bristfälligheter i själsverksamheten icke sändas till allmän uppfostringsanstalt. För behandlingen inom sådan anstalt måste det nämligen vara i hög grad menligt, att normala och i många fall relativt godartade elever där komma i beröring med psykiskt undermåliga element. Med den mottaglighet, som inom en anstalt samlade ungdomar äga för dåliga inflytelser, är det av synnerlig vikt att skydda dem från sådana. Med denna uppfattning, vilken synes vara allmän bland dem som haft anledning att sätta sig in i hithörande spörsmål, kan det icke vara väl förenligt att bibehålla bestämmelsen i 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare. Enligt denna bestämmelse skall i fall, då beträffande en brottsling förutsättningar föreligga både för att insätta honom i allmän uppfostringsanstalt och för att intaga honom i vårdanstalt för minskat tillräkneliga förbrytare, den förra åtgärden i regel föredragas. Att såsom enligt bestämmelsen skall ske, hänvisa minskat tillräkneliga förbrytare till allmän uppfostringsanstalt är emellertid enligt de sakkunnigas mening helt förkastligt.

I sakkunnigförslaget ha i överensstämmelse med denna de sakkunnigas uppfattning förutsättningarna för förordnande om tvångsuppfostran i 1 § i den föreslagna lagen om tvångsuppfostran, i nära anslutning till lagen om ungdomsfängelse, angivits så, att förordnande om tvångsuppfostran skall meddelas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för sådan fostran och utbildning som avses med tvångsuppfostran, samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden tvångsuppfostran finnes lämpligare än straff. Därjämte har emellertid intagits ett uttryckligt stadgande av innebörd, att förordnande om tvångsuppfostran ej må meddelas för någon som är av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 6 § strafflagen sägs (förminskat tillräknelig). De sakkunniga ha vidare föreslagit, att 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare upphäves.

De sakkunnigas uppfattning att psykiskt undermåliga element icke böra bliva föremål för uppfostran i allmän uppfostringsanstalt har icke mött någon gensaga i yttrandena. Tillfredsställelse med förslagets utformning i detta avseende har uttalats i ett flertal av yttrandena. Särskilt må anmärkas, att *medicinalstyrelsen* uttrycker tillfredsställelse med förslaget att personer som befinnas falla under 5 kap. 6 § strafflagen icke skola kunna dömas till tvångsuppfostran.

Svenska kriminalistföreningens styrelse finner det emellertid angeläget, att före den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande anordningar träffats för omhändertagande av personer av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, och anser det för den skull påkallat, att tiden för ikraftträdandet bestämmes till den dag Konungen förordnar.

I detta sammanhang må beröras frågan om intagande i de allmänna uppfostringsanstalterna av barn och ungdomar som omhändertagits för skyddsuppfostran.

Enligt 43 § 4 mom. barnavårdslagen må skyddshemselev över 15 år, som är intagen i skyddshem av viss beskaffenhet, överlämnas till allmän uppfostringsanstalt, om han visat särdeles svår vanart. Efter det att barnavårdslagen genom lag den 31 maj 1934 ändrats därhän att person i åldern mellan 18 och 21 år kan enligt 22 § d) omhändertagas på grund av oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt, gäller vidare enligt 43 § 5 mom., att sådan person må överflyttas från skyddshem till allmän uppfostringsanstalt då särskilda förhållanden påkalla det. Sådan person kan dessutom direkt intagas i sistnämnda slags anstalt. Han kan ock överflyttas från allmän uppfostringsanstalt till skyddshem.

Skyddshemssakkunniga (statens offentl. utredn. 1935: 35 och 64) — enligt vilkas förslag ansvaret för skyddshemsverksamheten principiellt övertages av staten och det för barn, som omhändertagas före fyllda 18 år, inrättas särskilda hem (skolhem) för de skolpliktiga, särskilda yrkeshem för äldre gossar och särskilda hemskolor för äldre flickor — ha föreslagit, att till vissa hem, nämligen skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall för gossar och de helt nära varandra belägna skyddshemmen Skarvik och Tallåsen för flickor, skola sammanföras de som på grund av psykisk abnormitet icke kunna tillgodogöra sig undervisningen och utbildningen i de övriga hemmen. Enligt förslaget skall Hall i sin helhet inrättas för sådant ändamål och för att tjäna såsom observationsanstalt. För personer, som omhändertagits i åldern mellan 18 och 21 år, skola enligt förslaget inrättas särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem. Skyddshemssakkunniga ha vidare tänkt sig samarbetet mellan skyddshem och allmän uppfostringsanstalt så till vida utvecklat, som förutom den nuvarande möjligheten till överflyttning från skyddshem till allmän uppfostringsanstalt av svårt vanartade skyddshemselever, ett överförande skulle kunna ske även i motsatt riktning, d. v. s. att i lindrigare fall från allmän uppfostringsanstalt skulle kunna överföras elever till de för äldre barn avsedda skyddshemmen. För gossarnas del skulle enligt dessa sakkunniga ett genomförande av förslaget beträffande Hall komma att medföra en avsevärd förändring i förhållandet mellan skyddshemmen, varmed då i detta sammanhang avsåges yrkeshemmen, och Bonaanstalten. Genom Halls nedläggande såsom anstalt för svårt vanartade normala barn, torde nämligen Bona komma att i stor utsträckning få mottaga barn, som eljest skulle hava sänts till Hall, och antalet skyddshemselever, som överlämnades till Bona, därmed komma att högst väsentligt ökas. Skyddshemssakkunniga ha emellertid yttrat, att med slutligt ställningstagande i frågan torde få anstå intill dess det åt andra sakkunniga lämnade uppdraget att verkställa utredning angående revision av lagstiftningen om tvångsuppfostran och angående övriga med ungdomsbrottsligheten sammanhängande frågor hunnit slutföras.

I det av professorn *Olof Kinberg* avgivna utlåtandet med förslag till åtgärder rörande vården av själsligt sjuka och abnorma, tillhörande området för samhällets skyddsåtgärder för unga asociala (se kungl. prop. nr 219 till 1936 års riksdag s. 180), uppdragas riktlinjer för anordnande av en till

Hall förlagd s. k. psykopatanstalt, gemensam för klientel från skyddshemmen, Bonaanstalten och den blivande anstalten för ynglingar dömda till ungdomsfängelse. Enligt utlåtandet skulle i psykopatanstalten även omhändertagas brottslingar i åldern 15—21 år av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 6 § strafflagen sägs, vilka dömts till förvaring enligt lagen den 22 april 1927 eller ock ej kunnat dömas till förvaring emedan de ej fylla betingelserna för förvaring enligt denna lag. Vid anstalten skulle även undersökningar av häktade ungdomars sinnesbeskaffenhet företagas. För det motsvarande kvinnliga klientelet skulle enligt utlåtandet en liknande psykopatanstalt anordnas vid Skarvik och Tallåsen.

I det förslag till förändringar beträffande skyddshemsverksamheten, vilket på chefens för socialdepartementet föredragning framlagts för 1936 års riksdag genom *kungl. propositioner* (nr 219 och 221), har skyddshemssakkunnigas förslag i här återgivna delar i huvudsak följts. Enligt propositionerna skall sålunda skyddshemsverksamheten principiellt övertagas av staten. Dock skola, såsom de sakkunniga jämväl förutsatt, för Stockholm och Göteborg finnas av städerna själva upprättade eller för dem anordnade skolhem, yrkeshem och hemskolor. För sådana jämlikt barnavårdslagen omhändertagna, vilka äro själsligt abnorma, skola finnas särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem. Föredragande departementschefen har sagt sig dela skyddshemssakkunnigas uppfattning, att de psykiskt abnorma skyddshemseleverna skola omhändertagas, gossarna å Hall och flickorna å Skarvik-Tallåsen. Departementschefen har emellertid avböjt att för närvarande ingå i prövning av den vittutseende frågan om en genomgripande omläggning av åkerbrukskolonien Halls ställning och uppgifter inom skyddshemsorganisationen. En närmare utredning rörande sagda anstalts förhållanden vore under alla omständigheter behövlig. Departementschefen har vidare uttalat att han, med hänsyn till det läge vari vissa av honom berörda spörsmål med avseende å samarbetet mellan skyddshem och allmänna uppfostringsanstalter befunne sig, ville ansluta sig till skyddshemssakkunnigas mening att med ett ställningstagande i dessa frågor borde anstå, tills förslaget angående tvångsuppfostran bleve föremål för slutlig prövning.

I det nu förevarande *betänkandet* med förslag till lag om tvångsuppfostran (s. 31 f.) har beträffande barnavårdslagens regler om intagande i allmän uppfostringsanstalt av barn och ungdomar som omhändertagits för skyddsuppfostran anförts, att erfarenheten måste anses ha visat att de som enligt dessa regler överflyttas till allmän uppfostringsanstalt och i synnerhet de bland dessa som omhändertagits i åldern mellan 18 och 21 år utöva ett störande inflytande på livet inom anstalten. Under hänvisning till att skyddshemssakkunniga föreslagit, att skyddshemselever med väsentliga bristfälligheter i själslivet icke längre skola överföras till allmän uppfostringsanstalt utan omhändertagas i särskilt inrättade anstalter, ha de sakkunniga funnit sig icke behöva utarbeta något förslag till avhjälpande av nyssnämnda missförhållande. De ha emellertid framhållit, att det från de allmänna upp-

fostringsanstalternas synpunkt vore angeläget att en organisatorisk förändring sådan som den nu antydda snart komme till stånd.

Frågan om överlämnande till allmän uppfostringsanstalt av barn och ungdomar som skola jämlikt barnavårdslagen vara föremål för skyddsuppfostran, beröres av *styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona,* vilken meddelar att det visat sig vara till stor skada för verksamheten vid anstalten att där behöva mottaga ungdomar i åldern 18—21 år, vilka på grund av asocialt levnadssätt omhändertagits jämlikt barnavårdslagen. Det riktiga vore enligt styrelsens förmenande, att alla dylika individer bleve hänvisade till anstalt, avsedd för dessa åldersgrupper, om blott någon sådan anstalt med de erforderliga resurserna funnes. *Styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet* yttrar, att det vore ett erkänt förhållande att det i regel vore de från skyddshem till de allmänna uppfostringsanstalterna — ibland tyvärr efter mycket kort tid — överflyttade eleverna som vållade de största svårigheterna i arbetet. Svårigheterna komme att ytterligare ökas genom att numera även skyddshemselever i åldern 18—21 år finge överflyttas till allmän uppfostringsanstalt. Den åldersfördelning man velat vinna genom anordnande av ungdomsfängelse, bleve därigenom förfelad. Styrelsen ansåge det riktigare, att skyddshemselever ur den högre åldersgruppen, 18—21 år, överflyttades till anstalt för verkställighet av ungdomsfängelse. I varje fall skulle det väsentligen befordra arbetet inom de allmänna uppfostringsanstalterna, om det gåves möjlighet att därifrån överflytta elever ur den högre åldersgruppen till anstalt för ungdomsfängelse. Jämväl *länsstyrelsen i Kalmar län* och *fattigvårds- och barnavårdskonsulenten i åttonde distriktet* yttra sig i frågan om överlämnandet av sådana som omhändertagits jämlikt barnavårdslagen till allmän uppfostringsanstalt. De understryka de sakkunnigas uttalande om angelägenheten av en förändring av de nuvarande reglerna.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård anför, att enligt hans uppfattning de allmänna uppfostringsanstalterna, även efter ett genomförande av förslaget att skyddshemselever med väsentliga bristfälligheter i själslivet icke längre skola överföras till allmän uppfostringsanstalt utan omhändertagas i särskilt inrättade anstalter, torde komma att få mottaga en del skyddshemselever av besvärlig typ. Alla dessa torde nämligen icke tillhöra kategorien psykiskt abnorma.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget rörande tvångsuppfostran meddelat, att styrelsen i samtidigt avgivet yttrande rörande skyddshemsverksamheten avstyrkt upprättandet av en gemensam s. k. psykopatanstalt för vissa delar av skyddshemmens, Bonaanstaltens och ungdomsfängelseanstaltens klientel. Enligt styrelsens förmenande borde en sådan anstalt, om den komme till stånd, icke ha till uppgift att omhändertaga vården av skyddshemselever. Om det emellertid skulle visa sig erforderligt att en sådan anstalt komme till stånd för omhändertagande av vissa tvångsuppfostringselever och vissa asociala ungdomar, vilkas fostran ankomme på fångvården, hade styrelsen intet att erinra däremot.

I enlighet med riksdagens hemställan ha de sakkunniga föreslagit en ändring i sättet för förordnande om tvångsuppfostran.

Enligt 5 kap. 3 § strafflagen förutsättes för förordnande om tvångsuppfostran, att den minderårige dömes till böter eller fängelse eller till straffarbete i högst två år. Förordnandet går ut på att han skall i stället för att undergå det ådömda straffet insättas i allmän uppfostringsanstalt.

De sakkunniga ha, efter mönster från ungdomsfängelselagen enligt vilken ungdomsfängelse ådömes direkt utan den omgång som ligger i att ett annat straff först ådömes, föreslagit att tvångsuppfostran skall ådömas direkt.

I yttrandena förspörjes intet motstånd mot detta förslag. Tillfredsställelse därmed uttalas av bland andra *medicinalstyrelsen, länsstyrelsen i Gävleborgs län, statens inspektör för fattigvård och barnavård, skyddshemsinspektören, styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona* och *rådhusrätten i Västerås.*

I fråga om beskaffenheten av de brott vilka skola kunna föranleda förordnande om tvångsuppfostran ha *de sakkunniga* (s. 35 f.) erinrat om den utveckling som efter tvångsuppfostringsinstitutets tillkomst ägt rum på den samhälleliga barna- och ungdomsvårdens område. De ha därvid framhållit, att barnavårdsnämnds behörighet och skyldighet att ingripa mot vanartade barn och ungdomar utvidgats. I betänkandet erinras vidare, hurusom ungdomsfängelse ej kan följa å brott vilket är belagt allenast med böter, enär i 1 § ungdomsfängelselagen såsom förutsättning för ungdomsfängelse fordras att å det föreliggande brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa fängelse eller straffarbete. I betraktande av utvidgningen av barnavårdsnämnds verksamhetsområde ha de sakkunniga funnit, att det ej torde möta betänkligheter att undantaga sådana brott som endast äro belagda med böter från dem som kunna föranleda tvångsuppfostran. Liksom det icke ansetts behöva förekomma, att för sådana brott dömdes till ungdomsfängelse, syntes det ej erforderligt att låta dessa brott giva anledning till förordnande om tvångsuppfostran. I den mån den som gjorde sig skyldig till sådant brott behövde omhändertagas av samhället för uppfostrande behandling, torde möjligheterna för åtgärd enligt barnavårdslagen vara fullt tillräckliga. Någon avsevärd inskränkning av tvångsuppfostringsklientelet medförde för övrigt icke den föreslagna förändringen. Enligt inhämtade upplysningar hade nämligen av 276 under de senaste åren å uppfostringsanstalten å Bona intagna elever endast 20 varit dömda till böter, och av dessa hade endast ett fåtal dömts för brott på vilket allenast böter kunna följa.

Frågan huruvida förordnande om tvångsuppfostran skall kunna följa å brott som är belagt allenast med böter är endast i ett fåtal yttranden föremål för särskild uppmärksamhet.

De sakkunnigas åsikt, att barnavårdsnämnds möjligheter att vidtaga åtgärder mot den som begår ett med allenast böter belagt brott äro tillräckliga, delas av *länsstyrelsen i Kalmar län* och *sekreteraren hos Gävleborgs läns barnavårdsförbund.*

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anför däremot:

Enligt länsstyrelsens uppfattning torde vissa skäl tala för att ej undantaga brott, som endast äro belagda med böter. Åtskilliga hithörande brott torde vara av sådan beskaffenhet att de under de i 1 § i lagförslaget närmare angivna förutsättningarna borde giva anledning till förordnande av domstol om tvångsuppfostran. Följande tänkbara fall torde belysa denna länsstyrelsens uppfattning. En minderårig, tillhörande nu ifrågavarande åldersgrupp, ådömes för brott av nyss angiven beskaffenhet böter. Då han saknar tillgång till gäldande av böterna, undergår han i stället motsvarande förvandlingsstraff. Efter utståndet straff blir han av vederbörande barnavårdsnämnd omhändertagen för skyddsuppfostran och intagen i skyddshem men överlämnas sedermera till allmän uppfostringsanstalt, på grund varav bestämmelserna i 5 § samt 8—14 §§ i föreliggande lagförslag (= 4 och 7—13 §§ i departementsförslaget) skulle bliva tillämpliga. I detta fall torde det ur alla synpunkter varit lyckligast, om domstolen kunnat förordna om tvångsuppfostran.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet samt *fattigvårds- och barnavårdskonsulenten i sjunde distriktet* yttra, att fall kunna förekomma då det vore lämpligt att ersätta bötesstraff med tvångsuppfostran.

I frågan huruvida förordnande om tvångsuppfostran skall vara uteslutet vid brott överstigande viss svårhetsgrad ha *de sakkunniga* (s. 35 f.) erinrat om att möjligheten att döma till ungdomsfängelse är begränsad genom föreskrift i 1 § ungdomsfängelselagen att därtill ej må dömas där enligt lag å brottet eller något av brotten lägst kan följa straffarbete i fyra år eller däröver. De ha emellertid även framhållit, att utvecklingen efter tvångsuppfostringsinstitutets tillkomst gått i riktning mot att tillåta utbyte av allt svårare straff mot tvångsuppfostran. Att märka vore jämväl, att efter ändring av 5 kap. 2 § strafflagen genom lag den 10 maj 1935 straffet för brott, begånget av någon som fyllt 15 men ej 18 år, kan nedsättas under vad i allmänhet å gärningen bort följa utan annan begränsning än den som följer av det allmänna straffminimum. Med hänsyn härtill torde det, enligt de sakkunniga, vara motiverat att vid omarbetningen av reglerna om tvångsuppfostran icke längre behålla något stadgande, att tvångsuppfostran skulle vara utesluten vid brott överstigande viss svårhetsgrad. Emedan enligt bestämmelserna i 1 § andra stycket i förslaget till lag om tvångsuppfostran hänsyn skulle tagas bland annat till brottets beskaffenhet, då det gällde att överväga huruvida det skulle förordnas om tvångsuppfostran, torde — enligt vad de sakkunniga vidare uttalat — icke behöva befaras, att domstolarna skulle meddela sådant förordnande där detta av allmänpreventiva skäl skulle vara mindre lämpligt.

I de sakkunnigas uppfattning om obehövligheten att betaga domstolarna möjlighet att ådöma tvångsuppfostran vid brott överstigande viss svårhetsgrad instämma bland andra *fångvårdsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Västmanlands län*. Länsstyrelsen har därvid anfört:

Då man vågat sig på att för åldersgruppen 18—21 år sätta gränsen uppåt för ett frihetsstraffs möjliga uteblivande och ersättande med en mera på uppfostran syftande straffart till fyra års straffarbete, torde det icke medföra någon större risk att för den yngre åldersgruppen helt bortse från brottets

art. Med hänsyn till de åldersklasser, som med nu förevarande lagförslag avses, och att kravet på uppfostran i allmänhet gör sig allt starkare gällande, ju yngre individer det är fråga om, torde det icke vara välbetänkt att genom restriktiva bestämmelser betaga domstolarna möjligheten att i *varje* fall överväga lämpligheten av att låta tvångsuppfostran ersätta frihetsstraff. En viss garanti mot ett befarat missbruk torde för övrigt ligga redan i avfattningen av 1 § andra stycket, som förutsätter ett bedömande av lämpligheten av tvångsuppfostran med hänsyn, bland annat, till brottets beskaffenhet i varje särskilt fall.

Betänkligheter mot de sakkunnigas förslag i förevarande avseende uttalas av *länsstyrelserna i Kronobergs* och *Kalmar län* samt *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet,* vilka giva uttryck åt mer eller mindre stark tveksamhet inför förslaget, ävensom av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län,* enligt vilken den allmänna opinionen torde, utom i rena undantagsfall, kräva att statens strafforgan reagera kraftigare än blott och bart med tvångsuppfostran mot de grövsta brotten. I allt fall borde förordnande om tvångsuppfostran i sådana fall obligatoriskt underställas prövning av högre instans. *Länsstyrelsen* och *landsfogden i Stockholms län, rådhusrätten i Västerås* och *statens inspektör för fattigvård och barnavård* påyrka en övre gräns med hänsyn till brottets svårhetsgrad, därvid ungdomsfängelselagens regel, att ungdomsfängelse ej må följa å brott som äro belagda med straffarbete i fyra år eller däröver, nämnes såsom lämplig förebild.

Som skäl mot de sakkunnigas förslag på denna punkt anföres av *statens inspektör för fattigvård och barnavård,* att det skulle vara stötande för det allmänna rättsmedvetandet att möjlighet skulle finnas att endast tvångsuppfostran komme till användning vid brott som enligt vanliga bestämmelser skulle medföra ett mycket långt frihetsstraff. *Landsfogden i Stockholms län* finner det betänkligt ur allmänpreventiv synpunkt att helt överlämna åt domstolarnas fria bedömande när tvångsuppfostran skall användas. Själva den formella möjligheten för en ungdomlig förbrytare att för sådana svåra förbrytelser som t. ex. mord, rån och mordbrand kunna undgå straff och komma undan med tvångsuppfostran syntes landsfogden innebära en fara. Då det i allt fall ej vore meningen, att tvångsuppfostran skulle ådömas i sådana fall som de nämnda, syntes det honom endast vara i sin ordning att en maximerande bestämmelse bibehölles i lagen. *Rådhusrätten i Västerås* ifrågasätter, huruvida tiden är mogen för att redan nu skapa möjlighet att även för de grövsta brott ersätta straff med tvångsuppfostran. Ur allmänpreventiva synpunkter torde det vara lämpligast att undantaga vissa verkligt grova brott.

Till sist må här nämnas, att ingen erinran mot de sakkunnigas förslag framställts i de yttranden som avgivits av *länsstyrelserna i Södermanlands, Gotlands, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands* och *Västerbottens län* samt av *landsfogdarna i Malmöhus, Västerbottens* och *Norrbottens län, stadsfiskalen i Göteborg, fattigvårds- och barnavårdskonsulenterna i tredje* och *femte di-*

strikten, folkskolinspektörerna i Jämtlands norra och *södra inspektionsområden* samt *landsfiskalsföreningarna i Värmlands* och *Norrbottens län.*

Departementschefen.

Vad först angår behovet av ny lagstiftning om tvångsuppfostran är att märka, att genom lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse i vår rätt införts en särbehandling för ungdomliga förbrytare mellan 18 och 21 år, närmare bestämt för dem vilka vid domens meddelande uppnått 18 års ålder men vid förövandet av brottet icke fyllt 21 år. I samband med antagandet av denna lag har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa omarbetning av gällande lagstiftning angående tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med förslaget till lag om ungdomsfängelse. Jag delar den uppfattning riksdagen sålunda givit tillkänna om behovet av en omarbetning av bestämmelserna om tvångsuppfostran. Även i avseenden, vilka icke direkt sammanhänga med ungdomsfängelselagen, synes en revision av tvångsuppfostringsinstitutet påkallad. Jag tänker särskilt på behovet att hålla de allmänna uppfostringsanstalterna fria från psykiskt undermåliga element. Att, såsom i ett yttrande ifrågasättes, låta omarbetningen anstå till dess erfarenhet vunnits angående verkningarna av lagen om ungdomsfängelse synes mig ej motiverat. Det måste anses önskvärt, att reglerna om uppfostrande behandling av brottslingar som vid domens meddelande ej fyllt 18 år snarast möjligt bringas i god överensstämmelse med de motsvarande reglerna för den äldre åldersgruppen av kriminell ungdom.

Såsom i ett flertal yttranden uppmärksammats, förefinnes visst sammanhang mellan förevarande lagstiftningsuppgift och andra frågor angående behandling av brottslighet och annan social vanart bland ungdomen.

Det göres i ett yttrande gällande, att det ur flera synpunkter hade varit önskvärt att i samband med en nyordning av tvångsuppfostringsinstitutet till behandling upptagits åtskilliga andra av de spörsmål vilkas lösning äro av stor betydelse för bekämpande av ungdomsbrottsligheten, såsom frågorna om ändring av bestämmelserna angående villkorlig straffdom, om villkorlig åtalseftergift m. m. Dessa frågor böra även enligt min åsikt bliva föremål för lagstiftarens uppmärksamhet. I det anförande till statsrådsprotokollet den 20 april 1934, vari jag angav arbetsuppgifter för de sakkunniga som tillkallades för att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående reformer på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden, berörde jag ock frågan om revision av lagen om villkorlig straffdom och frågan om införande i vår rätt av regler om villkorlig åtalseftergift. Utredning angående dessa frågor har sedermera påbörjats inom departementet, och det är min förhoppning att det icke skall dröja länge förrän förslag i dessa ämnen äro utarbetade. Vid upprättande av förslag angående villkorlig åtalseftergift kommer frågan om förhållandet mellan allmän åklagares och barnavårdsnämnds kompetensområden att bliva föremål för övervägande. Det nu ifrågavarande förslaget rörande ändrade reg-

ler för tvångsuppfostran torde emellertid icke föregripa de blivande förslagen i de nämnda ämnena.

Det såväl i betänkandet med förslag till lag om tvångsuppfostran m. m. som i åtskilliga av de avgivna yttrandena framförda kravet på organisatoriska åtgärder för att åstadkomma bättre samverkan mellan organen för tvångsuppfostran och skyddsuppfostran, liksom ock med de organ som handha andra behandlingsformer för kriminell och asocial ungdom finner jag mycket beaktansvärt. Det synes mig dock icke böra komma i fråga att uppskjuta reformeringen av reglerna om tvångsuppfostran i avvaktan på utredning angående de vittutseende organisationsfrågor som här möta. Det föreliggande lagförslaget är säkerligen icke ägnat att försvåra de organisatoriska förändringar som framdeles må anses erforderliga.

Sakkunnigförslagets ställning till frågan, för vilka kategorier av minderåriga förordnande om tvångsuppfostran bör meddelas, har vunnit gillande i yttrandena.

De sakkunnigas förslag utgår från den uppfattningen, att förordnande om tvångsuppfostran icke bör meddelas utan att den minderårige å ena sidan är i behov av uppfostran i allmän uppfostringsanstalt och å andra sidan är mottaglig för fostran i denna form. Angivandet av förutsättningarna för förordnande om tvångsuppfostran har i förslaget med hänsyn därtill skett i nära anslutning till lagen om ungdomsfängelse, i vilken enahanda uppfattning kommit till uttryck med avseende å dom till ungdomsfängelse. Enligt de sakkunniga är det av särskild vikt, att ungdomar som förete väsentliga bristfälligheter i själsverksamheten icke sändas till allmän uppfostringsanstalt. De sakkunniga föreslå på grund härav upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, enligt vilket lagrum vid val mellan sådan förvaring och tvångsuppfostran den senare åtgärden i regel skall föredragas. Vidare föreslås, att i 1 § första stycket av den föreslagna lagen om tvångsuppfostran intages ett uttryckligt förbud mot förordnande om tvångsuppfostran för den som är av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 6 § strafflagen sägs.

I sak delar jag de sakkunnigas uppfattning i förevarande fråga. Redan i mitt förut omnämnda anförande till statsrådsprotokollet den 20 april 1934 har jag uttalat, att vid anordnandet av de för unga förbrytare avsedda anstalterna (uppfostringsanstalter och straffanstalter för ungdom) borde beaktas att de oförbätterliga och mindre förbättringsbara (djupt depraverade, psykopater, antisociala imbecilla och liknande) hölles helt avskilda från de övriga. Utredningen i förevarande ärende har befäst min övertygelse, att det för uppnående av ett gott resultat av behandlingen vid allmän uppfostringsanstalt är av vikt att dessa anstalter hållas fria från psykiskt undermåliga element.

För dessa böra andra vårdformer anordnas. Jag får här erinra om professorn Kinbergs i det föregående nämnda förslag att i samband med skyddshemsverksamheten anordna en s. k. psykopatanstalt för icke normala element, ett förslag på vilket jag emellertid icke anser mig här böra närmare

ingå. Fråga är även väckt om inrättande av ny anstalt för dem som omhändertagits jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, och jag har av fångvårdsstyrelsen begärt utlåtande rörande lämplig plats för sådan anstalt. Inom justitiedepartementet har vidare förberedande utredningsarbete utförts, avseende en omarbetning av nämnda lag i syfte att förordnande om förvaring må kunna meddelas i större utsträckning än hittills.

Utan att taga ställning till nu berörda frågor anser jag mig kunna uttala den förhoppningen, att samhällets resurser för omhändertagande av psykiskt undermåliga kriminella och asociala snart skola vara förbättrade. Att, såsom i yttranden över sakkunnigförslaget ifrågasatts, i avvaktan därpå uppskjuta reformeringen av tvångsuppfostringsinstitutet för att det alltjämt skall under någon tid vara möjligt att till allmänna uppfostringsanstalter sända psykiskt undermåliga brottslingar synes mig icke riktigt. Provisoriska anordningar torde kunna vidtagas vid de nuvarande anstalterna för förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare för att förebygga att det ungdomliga klientelet kommer i skadlig beröring med det äldre, och vad beträffar fall för vilka förvaringslagen ej är tillämplig torde det vara bättre, att den icke normale dömes till tidsbestämt straff än att han sändes till allmän uppfostringsanstalt där han skulle utöva ett menligt inflytande på de övriga elevernas uppfostran.

Vad beträffar avfattningen av lagtexten i förevarande avseende, föreslår jag en avvikelse från sakkunnigförslaget. Enligt min mening är det ej erforderligt att i 1 § första stycket särskilt angiva att förordnande om tvångsuppfostran ej må meddelas för den som faller under 5 kap. 6 § strafflagen. Att sådant förordnande i dylikt fall ej må ifrågakomma, torde med tillräcklig tydlighet framgå av paragrafens övriga bestämmelser. Dessa överensstämma med bestämmelserna i 1 § lagen om ungdomsfängelse, vilka innebära att förminskat tillräkneliga icke skola bliva föremål för åtgärd enligt sistnämnda lag, och det synes angeläget att tvångsuppfostringslagen och ungdomsfängelselagen i förevarande hänseende erhålla samma avfattning.

I frågan om intagande i de allmänna uppfostringsanstalterna av barn och ungdomar som omhändertagits för skyddsuppfostran ha såväl de sakkunniga som flera bland dem vilka yttrat sig över förslaget anmält betänkligheter mot de nuvarande reglerna. Det har framhållits, att barn och ungdomar som omhändertagits enligt barnavårdslagen men, emedan de ansetts alltför svårbehandlade för att kunna med fördel uppfostras i skyddshem, i stället placerats i allmän uppfostringsanstalt utövat ett ofördelaktigt inflytande på livet inom anstalten. I synnerhet lär detta vara fallet med ungdomar i åldern 18—21 år, vilken kategori numera efter lagändring år 1934 omfattas av barnavårdslagen. Den i ärendet förebragta utredningen synes mig giva vid handen, att det från de allmänna uppfostringsanstalternas synpunkt är till skada att dessa måste mottaga den mest svårhanterliga delen av barnavårdslagens klientel. En väsentlig ändring till det bättre kommer emellertid otvivelaktigt att inträda, om

i enlighet med vad som föreslagits i kungl. propositioner (nr 219 och 221) till 1936 års riksdag särskilda skyddshem eller avdelningar av skyddshem inrättas för de jämlikt barnavårdslagen omhändertagna vilka äro själsligt abnorma. I det läge vari utvecklingen på barnavårdslagens område för närvarande befinner sig anser jag mig icke böra föreslå att därutöver lagstiftningsåtgärder vidtagas för att begränsa möjligheterna att till allmän uppfostringsanstalt överföra dem som omhändertagits jämlikt barnavårdslagen.

I detta sammanhang vill jag med några ord beröra förhållandet mellan de allmänna uppfostringsanstalterna och de anstalter, som skola inrättas för verkställighet av ungdomsfängelse.

Det är antagligt, att det skall befinnas lämpligt att anordna kommunikation i någon form mellan dessa slag av anstalter. Avfattningen av den föreslagna lagen om tvångsuppfostran lägger ej heller hinder i vägen för en sådan anordning. I förslaget öppnas nämligen möjlighet att använda avdelning av anstalt för ungdomsfängelse såsom uppfostringsanstalt för någon del av tvångsuppfostringsklientelet. En motsvarande bestämmelse finnes beträffande ungdomsfängelse i 7 § av lagen om sådant straff. Behovet av samverkan mellan de båda behandlingsformerna torde ock kunna tillgodoses genom anordningar med avseende å ledningen för de olika anstalterna. Det kan sålunda tänkas, att i styrelsen för allmän uppfostringsanstalt intages en eller flera av ledamöterna i den nämnd som skall behandla vissa viktigare frågor angående ungdomsfängelse. Slutligen bör det tagas under övervägande, huruvida icke den i departementsförslagets 6 § omförmälta uppsikten över uppfostringsanstalterna bör överflyttas till fångvårdsstyrelsen, som skall ha uppsikten över anstalter för verkställighet av ungdomsfängelse.

Ett önskemål som framförts i ett yttrande, att de enligt barnavårdslagen omhändertagna 18—21-åringar vilka enligt nämnda lag kunna hänvisas till allmän uppfostringsanstalt i stället skulle omhändertagas i ungdomsfängelseanstalt, finner jag mig icke kunna tillmötesgå. Jag vidhåller nämligen den av mig i propositionen med förslag till lag om ungdomsfängelse hävdade uppfattningen, att sådan anstalt bör vara förbehållen åt dem för vilka den enligt propositionen verkligen är avsedd.

I fråga om sättet för förordnande om tvångsuppfostran har i yttrandena icke någon erinran riktats mot de sakkunnigas förslag, att sådant förordnande skall ske direkt utan att straff först utsättes. Även jag ansluter mig i detta avseende till förslaget, vilket i enlighet med det av 1935 års riksdag uttalade önskemålet i förevarande hänseende åvägabringar överensstämmelse med förfaringssättet vid ådömande av ungdomsfängelse.

Vidkommande frågan, på vilka brott förordnande om tvångsuppfostran bör kunna följa, är till en början att märka, att den intagna ståndpunkten beträffande sättet för förordnandet föranleder att förutsättningarna i detta hänseende, liksom enligt lagen om ungdomsfängelse, måste anknytas till straffskalan för brottet. Förordnandet kan

nämligen icke såsom i nuvarande lag göras beroende av storleken av ett ådömt straff.

Mot de sakkunnigas förslag att icke medgiva förordnande om tvångsuppfostran vid brott på vilka endast böter kunna följa har i några yttranden rests invändning. Såsom de sakkunniga framhållit, torde det emellertid endast ytterst sällan ha förekommit, att förordnande om tvångsuppfostran meddelats med anledning av brott på vilket icke annat straff än böter kunnat följa. Där så likväl har skett, torde förordnandet ha föranletts icke så mycket av en asocialitet vilken tagit sig uttryck i brottet som fastmera av andra yttringar av vanart. Det förefaller under sådana omständigheter stå i bättre överensstämmelse med principerna för tillrättaförande av vanartad ungdom, att dylika fall omhändertagas enligt barnavårdslagen.

I flera yttranden har vidare framställts önskemål att, i likhet med vad fallet är beträffande ungdomsfängelse, tvångsuppfostran skall förklaras icke kunna följa på brott överstigande viss svårhetsgrad. Att sakkunnigförslaget utan sådan begränsning tillåter förordnande om tvångsuppfostran vid brott som äro belagda med frihetsstraff, står emellertid i överensstämmelse med vad som redan nu gäller. Efter ändringen av 5 kap. 2 § strafflagen genom lagen den 10 maj 1935 kan straffet för brott, begånget av någon som fyllt 15 men ej 18 år, nedsättas under vad i allmänhet å gärningen bort följa utan annan begränsning än den som följer av det allmänna straffminimum. Det är alltså för domstolen tekniskt möjligt beträffande varje brott att utmäta så lågt straff, att förordnande om tvångsuppfostran kan meddelas. Endast så till vida innebär nu gällande rätt en begränsning av möjligheten att utbyta frihetsstraff mot tvångsuppfostran, att om domstolen under beaktande av straffnedsättningsmöjligheten i 5 kap. 2 § strafflagen finner brottet förskylla straffarbete i längre tid än två år, den icke kan förordna att straffet skall utbytas mot tvångsuppfostran. En anvisning om att brottets svårhet kan utesluta förordnande om tvångsuppfostran upptager emellertid förslaget genom bestämmelsen, att vid övervägande av förutsättningarna för tvångsuppfostran hänsyn skall tagas till brottets beskaffenhet. Däri synes ligga tillräcklig anvisning för domstolarna att icke förordna om tvångsuppfostran i fall då allmänna hänsyn kräva straff. Att dessutom genom en formell gräns — bestämd med hänsyn till straffskalan eftersom något utsättande av straff ej skall ifrågakomma — utesluta brott av viss högre svårhetsgrad från dem som kunna föranleda förordnande om tvångsuppfostran synes mig ej tillfyllest motiverat.

På grund av det anförda ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag, att tvångsuppfostran i lagen angives kunna förekomma vid brott, å vilket kan följa fängelse eller straffarbete.

I överensstämmelse med nu angivna grunder bör enligt min mening en reviderad lagstiftning om tvångsuppfostran komma till stånd. I likhet med de sakkunniga finner jag det lämpligt, att de bestämmelser som skola reglera detta institut utbrytas till en särskild »lag om tvångsuppfostran». I 5 kap.

3 § strafflagen bör vid sådant förhållande, såsom i sakkunnigförslaget skett, upptagas allenast en hänvisning till denna lag. Såsom framgår av sakkunnigbetänkandet böra ändringar vidtagas i ett flertal andra lagar.

Jag övergår nu till att behandla i det föregående ej berörda bestämmelser i de inom departementet upprättade lagförslagen. Därvid tillåter jag mig emellertid utgå från sakkunnigbetänkandet, till vilket jag alltså får hänvisa.

Beträffande förslaget till lag om tvångsuppfostran gäller, att det i stor utsträckning är uppgjort med lagen om ungdomsfängelse som förebild. Ledning har jämväl hämtats från 1922 års förslag angående tvångsuppfostran och de yttranden som på sin tid avgivits över detta.

Mot själva benämningen tvångsuppfostran har anmärkts, att det icke kunde undvikas att allmänheten sammanställde och i viss mån jämställde begreppen tvångsuppfostran och tvångsarbete. Å andra sidan har det ansetts såsom en fördel med beteckningen tvångsuppfostran, att den vore ägnad att förhindra sammanblandning i allmänhetens medvetande mellan behandling i skyddshem och behandling i allmän uppfostringsanstalt.

Då uttrycket tvångsuppfostran icke torde föranleda någon sådan olägenhet som anmärkts samt det numera vunnit burskap i allmänna språkbruket, har anledning icke ansetts föreligga att med frångående av förslaget söka tillskapa någon ny benämning.

De särskilda bestämmelserna i förslaget till lag om tvångsuppfostran.

1 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den föregående behandlingen av förslagets allmänna grunder.

Sakkunnigförslagets 4 §, vars innehåll överensstämmer med 5 § lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga, har icke upptagits i departementsförslaget. Tillräckliga skäl ha icke ansetts föreligga för den av de sakkunniga föreslagna utbrytningen av detta stadgande ur nämnda lag.

4 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 5 §.

Länsstyrelsen i Blekinge län framhåller såsom en brist i sakkunnigförslagets motsvarande paragraf att där icke, såsom i 2 § lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, upptagits en föreskrift att den som dömts till tvångsuppfostran skall överlämnas till allmän uppfostringsanstalt genom Konungens befallningshavandes försorg. Vad de sakkunniga till stöd för sin underlåtenhet att föreslå en sådan bestämmelse anfört om att länsstyrelse genom landshövdingeinstruktionen, § 10, ålagts tillse, att lagakraftvunna utslag i brottmål i behörig ordning befordras till verkställighet, syntes länsstyrelsen ej övertygande. Ett stort

antal föreskrifter i denna instruktion återgåve bestämmelser som funnes intagna i särskilda författningar. Man måste, i allt fall ur tydlighetens synpunkt, taga avstånd från förslaget att ur lagstiftningen om tvångsuppfostran utesluta uttrycklig bestämmelse om verkställighet genom Konungens befallningshavandes försorg.

Länsstyrelsen i Kalmar län förordar, att bestämmelsen om att förordnande om tvångsuppfostran skall verkställas utan hinder av att det ej äger laga kraft, efter mönster från ungdomsfängelselagen, förses med ett förbehåll som gör det möjligt för domstolen att uppskjuta verkställigheten till dess beslutet vunnit laga kraft. Det vore nämligen att märka, att omhändertagande för tvångsuppfostran utgjorde ett allvarligt ingrepp i den personliga friheten, vilket kunde medföra vittgående konsekvenser även om det blott skulle ske för kort tid, samt att fall kunde förekomma där det för domstolen kunde synas mycket tveksamt, t. ex. på grund av svårighet att skaffa bevis, huruvida tvångsuppfostran borde ådömas. Jämväl *häradshövdingen i Bräkne och Listers domsaga* förordar ett sådant förbehåll; han anför, att frihetsberövandet vid tvångsuppfostran vore ungefär lika accentuerat som vid fängelse och att det i fråga om sin diffamerande verkan, efter vad han vid flera tillfällen märkt, överträffade frihetsstraff.

Länsstyrelsen i Kalmar län ifrågasätter, huruvida — såsom de sakkunniga ansett — den i deras förslag upptagna bestämmelsen att förordnande om tvångsuppfostran skall verkställas utan hinder av att det ej äger laga kraft ger möjlighet för de verkställande myndigheterna att medgiva den dömde något rådrum med verkställigheten för att lämna honom tillfälle att ordna sina angelägenheter. Enligt länsstyrelsens mening vore det önskvärt att stadgandet erhölle en avfattning som bättre uttryckte befogenhet för de verkställande myndigheterna i detta hänseende.

Beträffande sakkunnigförslagets bestämmelse att till tvångsuppfostran dömd i avbidan på verkställigheten må av polismyndighet på lämpligt sätt tagas i förvar, anmärker *styrelsen för föreningen Sveriges stadsfiskaler,* att ordet polismyndighet icke borde förekomma i författningar, med mindre jämväl bestämdes vad enligt författningen menades med sådan myndighet. Flera polismyndigheter kunde nämligen komma i fråga. De omständigheter som i det särskilda fallet kunde påkalla ett tagande i förvar kände emellertid endast domstolen och åklagaren. Det borde därför finnas möjlighet för domstolen att i samband med beslutet om tvångsuppfostran förordna, att den dömde skulle tagas i förvar och omedelbart överföras till vederbörande allmänna uppfostringsanstalt. Befogenhet att besluta om tagande i förvar borde å andra sidan endast tillkomma domstolen, då det avsåge ett frihetsberövande efter måls handläggning vid domstol. Själva utförandet av beslutet borde tillkomma åklagaren, och genom dennes försorg borde den dömde snarast överföras till den allmänna uppfostringsanstalten. Emedan beslutet avsåge berövande av friheten, erfordrades att föreskrifterna för meddelande av så-

dant beslut klart och tydligt angåves i lag. Lämpligaste förvaringsplats vore arrestlokal. En i de sakkunnigas motiv uttalad uppfattning, att i många fall ett närbeläget sjukhus, skyddshem eller ålderdomshem torde erbjuda den bästa förvaringsplatsen, kunde styrelsen icke dela. Styrelserna för sådana inrättningar varken ville eller kunde åtaga sig att vidtaga betryggande åtgärder för att den förvarade icke avveke. Dessutom kunde starkt ifrågasättas lämpligheten av att personer med sådan karaktär att de dömts till tvångsuppfostran förvarades i sådana inrättningar.

Rådhusrätten i Karlskrona anför:

På de orter, där åklagarmyndigheten icke tager någon befattning med polisväsendet, torde polismyndigheten icke erhålla kännedom om ett dylikt förordnande annorledes än genom åklagaren, och med hänsyn till ärendets brådskande natur torde det ofta icke vara möjligt för polismyndigheten att själv taga del av handlingarna i målet och därav bilda sig en uppfattning om huruvida skäl föreligga för ett omhändertagande av den dömde. Oavsett detta synes den domstol, som dömt i målet, äga de största förutsättningarna att rättvist bedöma huruvida anledning förefinnes att omedelbart beröva den dömde friheten. Enligt rådhusrättens förmenande bör fördenskull polismyndighet icke äga befogenhet att taga den dömde i förvar i andra fall än då domstolen förordnat därom i det slutliga utslaget.

Länsstyrelsen i Blekinge län säger sig i likhet med rådhusrätten i Karlskrona anse, att allvarliga erinringar kunna riktas mot förslaget på förevarande punkt. Länsstyrelsen ifrågasätter, huruvida det icke borde läggas i domstolens hand att i förekommande fall bestämma, ej blott om utan även på vad sätt den dömde skall tills vidare omhändertagas. Mot den i de sakkunnigas motiv framförda tanken, att den dömde skulle kunna tills vidare förvaras i sjukhus eller ålderdomshem riktar länsstyrelsen en bestämd gensaga; dessa anstalter borde vara befriade från ett klientel som det ifrågavarande. *Rådhusrätten i Västerås* ifrågasätter, med instämmande av *länsstyrelsen i Västmanlands län,* om det ej borde ankomma på domstolen att förordna om den dömdes tagande i förvar. *Länsstyrelsen i Kalmar län* ifrågasätter, huruvida icke befogenhet att förordna om tagande i förvar borde inrymmas utom åt polismyndighet även åt domstolen. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* åter anser, att prövningsrätten i frågan huruvida den dömde skall tagas i förvar bör tillkomma åklagaren, och föreslår, att i bestämmelsen ordet polismyndighet utbytes mot åklagaren. Enligt länsstyrelsens åsikt torde sjukhus och ålderdomshem knappast kunna anses som lämpliga förvaringsplatser.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård anför:

Mot de sakkunnigas uttalande att i många fall ett närbeläget sjukhus, skyddshem eller ålderdomshem erbjuder den bästa förvaringsplatsen måste jag bestämt uttala min invändning. Någon förvaring i egentlig mening kan icke förekomma på någon av dessa anstalter. Sjukhus och ålderdomshem sakna fullständigt personal, som kunna ägna någon uppmärksamhet åt någon där till förvaring intagen person. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på att flertalet ålderdomshem ha uteslutande kvinnlig personal. Det vore också

i hög grad nedsättande för i synnerhet å sjukhus och ålderdomshem intagna om det bleve känt, att dessa institutioner även skulle tjänstgöra — må så vara endast i sällsynt förekommande fall — såsom förvaringsanstalter för unga brottslingar. Betalningsfrågan för vistelsen å de nämnda primärkommunala eller landstingsanstalterna har ej heller av de sakkunniga berörts. Från åtskilliga håll ha försök gjorts att i samband med befintliga ålderdomshem anordna polisarrestlokaler. Jag har emellertid alltid med hänsyn till ålderdomshemmens klientel bestämt motsatt mig alla dylika förslag, och så vitt jag vet har ännu ej någon sådan arrest kommit till stånd.

Medicinalstyrelsen anför, att förvaring icke kunde ske vid sinnessjukhus då den för sjukvården ansvarige läkaren icke kunde antagas kunna kvarhålla den i förvar tagne mot hans vilja. Styrelsen hölle vidare före, att förvaring ej heller lämpligen kunde ske vid skyddshem och ännu mindre å kroppssjukhus.

Länsstyrelsen i Malmöhus län finner, under hänvisning till de sakkunnigas tanke att förvaring skulle kunna ske å sjukhus, skyddshem eller ålderdomshem, att kostnadsfrågan bör bliva föremål för övervägande. Såvitt länsstyrelsen kunnat finna, stode statsmedel icke för närvarande till buds för förvaring på sådant sätt. Vederbörande hemortskommun kunde ej heller anses skyldig att vidkännas kostnad för ändamålet med mindre fattigvårdsfall förelåge. Enligt länsstyrelsen vore det lämpligt, att det överlämnades åt polismyndighet att i förekommande fall avtala om skälig ersättning för förvaring och vård och att kostnaden stannade å staten.

Mot sakkunnigförslaget såvitt därigenom stadgats, att elev vid allmän uppfostringsanstalt skall kvarstå såsom elev vid anstalten till dess han utskrives därifrån, på prov eller slutligt, anmärkes i vissa yttranden, att elevskapet bör bestå ända till dess slutlig utskrivning äger rum. Denna åsikt framföres av *styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona* ävensom av *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* och av *barnavårdsnämnden i Göteborg* med instämmande av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.* Barnavårdsförbundet och barnavårdsnämnden erinra om att enligt barnavårdslagen skyddshemselev kvarstår som sådan jämväl efter villkorlig utskrivning, nämligen till dess han slutligt utskrives. Barnavårdsnämnden tillägger, att i detta avseende barnavårdslagens regler bort följas i stället för, som skett, ungdomsfängelselagens. Det funnes nämligen en väsentlig olikhet mellan lagförslaget och sistnämnda lag därutinnan, att enligt denna villkorlig utskrivning ej behövde följas av slutlig sådan. Det syntes barnavårdsnämnden nödvändigt, att eleven även under den tid han vore utskriven på prov måste både anses och känna sig vara en uppfostringsanstaltens elev.

Departementschefen.

Att i lagen om tvångsuppfostran intaga en bestämmelse om att verkställigheten skall ske genom Konungens befallningshavandes försorg synes mig icke erforderligt, då det icke ansetts behövligt att i andra lagar, såsom lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och lagen

samma dag om internering av återfallsförbrytare, införa något stadgande om att Konungens befallningshavande skall sörja för verkställigheten.

Däremot synas mig de skäl, som i vissa yttranden anförts för att i domstolens hand lägga möjlighet att uppskjuta verkställigheten till dess domen vunnit laga kraft, böra föranleda att sakkunnigförslaget kompletteras på denna punkt. Efter mönster av 5 § lagen om ungdomsfängelse har därför vid bestämmelsen att förordnande om tvångsuppfostran skall verkställas utan hinder av att det ej vunnit laga kraft fogats förbehåll för det fall, att domstolen annorlunda bestämmer.

Vad i ett yttrande anförts om önskvärdheten av att bestämmelsen om verkställighet av förordnande om tvångsuppfostran gives sådan avfattning, att de verkställande myndigheterna däri skulle kunna se ett bemyndigande att medgiva den dömde rådrum med verkställigheten, synes mig icke böra föranleda någon omredigering av stadgandet. I likhet med de sakkunniga anser jag det vara av vikt, att den uppfostrande behandlingen utan uppskov tager sin början. Då fall emellertid kunna förekomma i vilka denna regel kan behöva tillämpas med urskillning, finner jag liksom de sakkunniga, att i lagen icke såsom i den nuvarande bestämmelsen i 2 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran bör uttryckligen framhållas att förordnandet genast skall gå i verkställighet.

I och med att åt domstolen inrymmes befogenhet att uppskjuta verkställigheten till dess förordnandet om tvångsuppfostran vunnit laga kraft synes det ock böra ankomma på domstolen att förordna om den dömdes tagande i förvar i avbidan på verkställigheten. Själva utförandet torde lämpligen böra anförtros åt åklagaren, då denne genom sin befattning med målet torde vara bäst skickad att snabbt och ändamålsenligt bringa beslutet till verkställighet. Någon skyldighet för inrättningar, sådana som sjukhus, skyddshem och ålderdomshem, att mottaga en för förvaring omhändertagen har icke ifrågasatts. Vid sådant förhållande finner jag icke anledning att närmare ingå på frågan om dessa inrättningars lämplighet såsom förvaringsplats. Emedan tagande i förvar är att anse som det första ledet i transporten till allmän uppfostringsanstalt, synes det mig naturligt att, sedan bestämmelsen om tagande i förvar införts, kostnaden för förvaring må kunna bestridas av medel från anslaget för transport av minderåriga till allmän uppfostringsanstalt.

Det i vissa yttranden framförda önskemålet, att elevskap vid allmän uppfostringsanstalt icke skall anses upphöra förrän vid slutlig utskrivning från anstalten, finner jag beaktansvärt. En därtill syftande jämkning har därför vidtagits i första stycket av förevarande paragraf.

5 §.

Denna paragraf, som motsvarar sakkunnigförslagets 6 §, har berörts vid behandlingen i det föregående av förslagets allmänna grunder.

6 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 7 §.

Medicinalstyrelsen framhåller, att i styrelsen för allmän uppfostringsanstalt bör finnas en läkare med särskild psykiatrisk skolning samt att vid anstalten bör vara knuten en sådan läkare som besöker anstalten minst en gång i månaden och därutöver så ofta det erfordras. Läkare med särskild psykiatrisk skolning torde enligt medicinalstyrelsen kunna erhållas från närmaste statliga sinnnessjukhus.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet understryker vikten av att läkare med särskild psykiatrisk skolning knytes vid allmän uppfostringsanstalt och ifrågasätter, huruvida icke anvisning därom bör lämnas i lagen.

Jag delar den i de anförda yttrandena uttryckta uppfattningen, att det är angeläget att läkare med särskild psykiatrisk skolning äro knutna vid de allmänna uppfostringsanstalterna. Bestämmelser härom torde emellertid höra hemma i de av Konungen fastställda stadgor, som enligt förevarande paragraf skola finnas för anstalterna. *Departementschefen.*

7 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 8 §.

De sakkunnigas förslag att i denna paragraf upptaga en bestämmelse om att elev för kortare tid må beviljas permission göres i vissa yttranden till föremål för kritik.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona anför:

Ehuru uttryckligt stadgande därom ej finnes, har Bonastyrelsen ansett sig kunna för kortare tid bevilja elev permission av särskilda skäl, såsom för att besöka nära anhörig som är svårt sjuk eller för att söka arbetsanställning. Styrelsen har ingen tvekan om lämpligheten av att i lag eller författning fastslå en sådan begränsad möjlighet att bevilja elev permission men hyser starka betänkligheter mot att utsträcka denna möjlighet så långt som de sakkunniga ifrågasätta. De ynglingar som intagas å Bona komma från skilda, ofta från anstalten långt avlägsna orter och från hem med högst olika förmögenhetsvillkor. Stor hänsyn måste därför tagas till kostnadsfrågan. Av sina belöningspenningar skulle blott en eller annan elev kunna bekosta en permissionsresa, och om föräldrar eller andra närstående skulle betala resorna, kunde lätt uppkomma mannamån till nackdel för de fattigare eleverna. Skulle åter kostnaderna gäldas av anstalten, uppstode en icke oväsentlig utgift för staten. De ekonomiska skälen äro emellertid icke i och för sig avgörande för styrelsen, när den vänder sig mot förslaget att permission bör ingå såsom en mera normal beståndsdel av den uppfostrande behandlingen. Permission skulle i allmänhet kunna anförtros blott åt mera skötsamma och pålitliga elever samt därigenom, åtminstone i elevernas ögon, få karaktären av ett slags belöning. Den som ansåge sig förbigången bleve misslynt, och härigenom lades ett nytt orosmoment till de många andra som oundvikligen förekomma bland eleverna på en uppfostringsanstalt. Det är vidare ingalunda säkert, att en elev under en permission till hemmet begagnar tiden väl och hämtar goda impulser. Därtill kan en elev vid återkomst efter permission på grund av därav väckt frihetslängtan ha svårare att fin-

na sig tillrätta med anstaltsvistelsen. Elevens behov av belöning och förtroende tillfredsställes bäst genom att han så tidigt som möjligt utskrives på prov. Under åberopande av vad sålunda anförts får styrelsen föreslå att bestämmelsen om permission antingen den inflyter i lagen eller meddelas i administrativ ordning erhåller sådan avfattning, att permission må beviljas endast av särskilda skäl.

Styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet förklarar sig hysa en viss tvekan i fråga om lämpligheten av den föreslagna bestämmelsen och anför vidare:

Enligt all erfarenhet gäller som regel, att den grundläggande förutsättningen för att å uppfostringsanstalt intagen ungdom skall kunna tillrättaföras är att den avskiljes från hemmet. Det förhåller sig nämligen så, att ett utbyte av ådömt straff mot tvångsuppfostran icke tillgripes av domstolarna i händelse den felande har ett gott hem, som kan förväntas vara honom till verkligt stöd eller att eljest någon berättigad anmärkning icke kan framställas mot hans omgivning. I sådant fall tillämpas i regel villkorlig dom. En av de fördelar man avsett att vinna genom ett utbytande av straff mot tvångsuppfostran är just, att den dömde genom ett dylikt utbyte ryckes ur sin dittillsvarande miljö och så att säga omplanteras i en ny bättre jordmån. Under sådana förhållanden anser styrelsen, att permission för eleven för besök i hemmet måste anses äventyra de uppfostringsresultat, som vunnits, och i varje fall komme att i fostringsarbetet införa ett icke önskvärt oroselement.

Överståthållarämbetet finner, att det knappast skulle vara något att erinra mot den ifrågavarande bestämmelsen för så vitt därmed allenast avsåges att bereda möjlighet till permission i sådana särskilda fall som t. ex. för att besöka en nära anförvant på hans dödsbädd eller bevista sådan anhörigs begravning. Avsikten syntes emellertid att döma av betänkandet vara att låta permissionen 'ingå som en mera normal beståndsdel av den uppfostrande behandlingen'. En sådan tillämpning av bestämmelsen mötte enligt överståthållarämbetet betänkligheter av samma slag som de av styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet anförda.

Enligt *landsfogden i Kronobergs län* skulle permissionsinstitutet otvivelaktigt vara värdefullt ur flera synpunkter. Då det — enligt vad erfarenheterna av de från skyddshemsanstalterna permitterade eleverna visade — alltid förefunnes en fara för att det uppfostringsarbete, som nedlagts på dessa unga lagöverträdare kunde komma att äventyras under permissionstiden, vore det emellertid angeläget att permission meddelades endast i undantagsfall, när särskilda skäl därtill vore och efter omsorgsfull prövning, samt att permissionen begränsades till så kort tid som möjligt. Dessa restriktioner borde komma till uttryck i lagtexten. *Länsstyrelsen i samma län* har intet att invända mot att permission beviljades i exceptionella undantagsfall. Permissionsinstitutet borde emellertid begränsas på sådant sätt, att icke därigenom skapades förutsättningar för släpphänthet. Det föreslagna stadgandet syntes alltför tänjbart. Lämpligen borde stadgandet utgå ur lagtexten och åt Kungl. Maj:t överlämnas att med stöd av den sista paragrafen i förslaget meddela de direktiv i ämnet som kunde anses lämpliga. Jämväl *läns-*

styrelsen i Östergötlands län ställer sig betänksam mot möjligheten att bevilja permission utan att särskilda omständigheter föranleda därtill. Länsstyrelsen hyste den uppfattningen att permission, annat än i undantagsfall, genom att orsaka avbrott i anstaltens fostrande verksamhet kunde äventyra resultatet av denna. Blotta tillvaron av permissionsmöjligheten skulle komma att föranleda ständigt återkommande framställningar om permission, vilka anstaltens ledning torde få svårt att i tillräcklig omfattning avvisa, därest icke möjligheten att giva permission vore begränsad genom uttryckligt lagbud.

Barnavårdsnämnden i Göteborg åter betecknar förslagets bestämmelse, att permission kan givas, såsom en given fördel, och *sekreteraren hos Gävleborgs läns barnavårdsförbund* finner det påtagligt, att det skulle vara till stor fördel för eleverna om de skulle kunna få permission dels vid särskilt ömmande omständigheter, dels även i viss utsträckning för att bibehålla kontakten med hem och yttervärld. Med den erfarenhet som vunits i fråga om skyddshemselevers permission vid helger och dylikt torde man icke behöva frukta, att permissionerna skulle missbrukas. Det hade nämligen visat sig, att skyddshemseleverna själva och deras anhöriga i regel vore mycket måna om att den permitterade åter inställde sig inom föreskriven tid.

Socialstyrelsen berör frågan om rätt för enskild person, till vars fostran elev vid allmän uppfostringsanstalt överlämnats, att på eget initiativ och efter självständig prövning bevilja eleven permission. Sådan rätt skulle enligt styrelsens förmenande kunna äga praktisk betydelse, bland annat för undvikande av onödig omgång och för möjliggörande av skyndsamt beslut i brådskande fall såsom sjukdom eller dödsfall.

Enighet synes råda därom, att elev vid allmän uppfostringsanstalt bör kunna komma i åtnjutande av permission för kortare tid i undantagsfall, t. ex. för att besöka en nära anförvant på hans dödsbädd eller bevista en sådan anhörigs begravning. Däremot äro meningarna delade om lämpligheten av att permission medgives i större utsträckning. *Departementschefen.*

Enligt de sakkunniga bör permission ingå som en normal beståndsdel av den uppfostrande behandlingen. De ha som skäl härför anfört, dels att det mången gång deprimerande tryck, som anstaltslivet utövar på eleverna och som giver sig tillkänna genom tendensen att försöka avvika, kan behöva lättas genom kortare avbrott, dels ock att en klok användning av möjligheten att medgiva permission skulle kunna ha en positivt uppfostrande betydelse. I denna möjlighet skulle anstaltsledningen nämligen äga ett medel att belöna elev som ådagalagt gott uppförande och visa honom ett förtroende, vilket skulle vara ägnat att höja honom i hans egna ögon och därmed påverka karaktärsdaningen i gynnsam riktning. Det vore även angeläget, att elev icke genom lång oavbruten anstaltsvistelse bleve främmande för livet utanför anstalten, och i många fall kunde det för honom vara nyttigt att få genom besök i sitt hem upprätthålla kontakten med de sina.

Vad de sakkunniga sålunda anfört synes mig ådagalägga, att permission såsom en normal beståndsdel av den uppfostrande behandlingen i många

fall skulle vara till gagn. Det förefaller mig tydligt, att den avskildhet som präglar livet i en anstalt icke i alla avseenden är till fördel för uppfostringen och att kortare avbrott på många elever skulle ha en gynnsam verkan. Att vid skyddshemmen permission medgives i ganska stor utsträckning, synes peka i samma riktning. Jag inser emellertid att vissa betänkligheter kunna anföras mot att medgiva permission i större utsträckning. En säkert grundad mening rörande den omfattning, i vilken permission utan våda må kunna beviljas, synes — såsom även de sakkunniga funnit — icke kunna vinnas utan praktisk erfarenhet av permissionsinstitutets tillämpning vid de allmänna uppfostringsanstalterna. Vid sådant förhållande synes mig försiktigheten bjuda att icke i lag fastslå någon regel om permission utan, såsom förfarits beträffande ungdomsfängelse, överlämna åt Kungl. Maj:t, som enligt 22 § äger meddela erforderliga bestämmelser angående lagens tillämpning, att i den mån så befinnes lämpligt utfärda föreskrifter därom. Kungl. Maj:t torde ock hava att, om så befinnes erforderligt, giva föreskrifter angående permission åt elev, vilken enligt 8 § i lagförslaget överlämnats till fostran och vård i enskilt hem.

8 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 9 §.

I 9 § i sakkunnigförslaget stadgas, att styrelsen för allmän uppfostringsanstalt bör, där sådant prövas för elev gagneligt, så snart lämpligen ske kan, överlämna honom till fostran och utbildning utom anstalten.

Till motivering av denna bestämmelse ha de sakkunniga erinrat om 4 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran. Där stadgas, att om minst ett år förflutit sedan elev blivit intagen i allmän uppfostringsanstalt, anstaltens styrelse äger, därest sådant finnes för eleven gagneligt, tills vidare eller för viss tid överlämna honom till enskild vård och tillsyn eller anställa honom i tjänst eller yrke. Sådan åtgärd må enligt stadgandet vidtagas även tidigare, om särskilda omständigheter det föranleda och den myndighet som äger uppsikt över anstalten samtycker därtill. Därjämte föreskrives, att då elev sålunda placeras utom anstalten, förbehåll skall göras om rätt för anstaltens styrelse att när som helst återtaga honom samt att styrelsen skall vara skyldig att återtaga honom om hans uppförande eller annat förhållande därtill föranleder. Tillika stadgas plikt för styrelsen att utöva tillsyn över elev som vistas utom anstalten.

I 1922 års betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran åt unga förbrytare m. m. föreslogs ett stadgande, 17 §, av innehåll att elev, där sådant prövades för honom gagneligt, tills vidare eller för viss tid skulle kunna överlämnas till fostran och utbildning utom anstalten under anstaltsledningens tillsyn. Förr än ett år förflutit från det eleven blivit intagen i anstalten, finge dock sådan åtgärd icke vidtagas, med mindre särskilda omständigheter det föranledde och överstyrelsen för anstalten därtill samtyckte. Med dessa bestämmelser bör sammanställas, att enligt 18 § i samma lagförslag elev, då sannolika skäl förelåge att han skulle utom anstalten under erforderlig tillsyn förhålla sig väl, skulle villkorligt utskrivas. Enligt 19 § i lagförslaget skulle villkorlig utskrivning under vissa förutsättningar ske ändå att dylika skäl ej förelåge.

I de sakkunnigas förslag till lag om tvångsuppfostran ha, liksom i 1922 års förslag, intagits bestämmelser om villkorlig utskrivning, här även benämnd utskrivning på prov. Dessa bestämmelser, vilka finnas i förslagets 12 och 13 §§, ha enligt de sakkunniga till uppgift att reglera övergången från tvångsuppfostran till den slutliga utskrivningen. I enlighet härmed må utskrivning på prov ej ske förrän ett år förflutit från det tvångsuppfostran börjat, med mindre särskilda skäl därtill äro. De sakkunniga ha emellertid även upptagit det i 1922 års betänkande framförda förslaget, att elev som icke anses mogen för utskrivning på prov skall kunna överlämnas till fostran och utbildning utom anstalten, där sådant prövas för honom gagneligt. Bestämmelse därom har givits i 9 §. Enligt de sakkunnigas mening bör sådant överlämnande icke betraktas såsom en övergångsform till slutlig utskrivning utan fastmera som ett av de sätt på vilka tvångsuppfostran kan ske. I överensstämmelse med detta betraktelsesätt har i sakkunnigförslaget icke, såsom i 1922 års förslag, upptagits någon bestämmelse om viss minimitid, före vilkens förlopp överlämnande i regel ej skulle få äga rum. Att såsom i 4 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran sker, begränsa möjligheten att överlämna elev till fostran utom anstalten till det fall, att enskild person mottager honom i sin vård eller tjänst, har icke ansetts motiverat. Enligt de sakkunniga vore det nämligen icke uteslutet, att elev med fördel kunde placeras i annan anstalt. Det kunde sålunda tänkas, att det kunde befinnas lämpligt flytta elev till annan uppfostringsanstalt där möjligheterna till viss yrkesutbildning äro bättre.

Enligt de sakkunniga bör till styrelsens förfogande ställas ett anslag för att den må kunna bereda eleverna fostran och vård utom anstalten. I betänkandet har uttalats, att den årliga kostnaden för elever som utackorderas i enskilda hem i allmänhet torde väsentligt understiga motsvarande kostnad för elever som vistas i allmän uppfostringsanstalt, då gottgörelsen i regel kunde beräknas med hänsyn till att den som mottoge eleven kunde tillgodogöra sig hans arbetskraft.

I vissa yttranden framställas erinringar mot de sakkunnigas förslag i förevarande del.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona hemställer, att 9 § i sakkunnigförslaget måtte utgå. I motiveringen till sitt yrkande dryftar styrelsen först de skäl, som av de sakkunniga anförts för att visa att elev vid allmän uppfostringsanstalt understundom lämpligen bör kunna överlämnas till annan anstalt. Enligt styrelsens förmenande hade de sakkunnigas uttalande, att det kunde tänkas befinnas lämpligt att flytta elev till annan uppfostringsanstalt där möjligheterna till viss yrkesutbildning vore bättre, intet som helst fog för sig. Den å allmän uppfostringsanstalt intagne kunde nämligen där erhålla vilken som helst utbildning som kunde erfordras. Då erfarenheten visat att elever, som vore till större skada för uppfostringsarbetet, i mycket stor utsträckning tillhörde kategorien psykiskt abnorma, så vunnes med tillkomsten av en psykopatanstalt, dit dylika elever jämlikt 11 § i sakkunnigförslaget skulle överflyttas, att elever som vore uppfostringsbara löpte mindre

risk för att bli utsatta för skadlig inverkan av kamrater. Vad Bonaanstalten beträffade, hade den i övrigt isoleringsavdelningen att vid behov lita till. Liksom den utbildningsanstalt, som skulle omhändertaga de till ungdomsfängelse dömda vore avsedd endast för de uppfostringsbara, vilka skulle där kvarstanna så länge anstaltsvistelse ansåges erforderlig, så borde väl även om den allmänna uppfostringsanstalten gälla, att den hade hand om de till tvångsuppfostran dömda uppfostringsbaras utbildning så länge denna behövde äga rum å anstalt.

Styrelsen upptager därefter till behandling vad de sakkunniga anfört om elevs överlämnande till vård i enskilt hem och yttrar därom:

Med det stränga urval som av domstolarna plägar iakttagas i fråga om förordnande om intagning å allmän uppfostringsanstalt, är det mera sällan som denna får mottaga någon elev, för vilken den erforderliga fostran lämpligen kan till större delen förläggas utanför anstalten. Därtill kommer den viktiga synpunkten, att det för elev, som skall utbildas i visst yrke, är av vikt att den grundläggande utbildningen å anstalten icke blir alltför kortvarig — en synpunkt som ju i fråga om brottslig ungdom mellan 18 och 21 år särskilt framhållits i propositionen med förslag till lag om ungdomsfängelse. Det må i detta sammanhang också nämnas, att i de många tacksamhetsskrivelser som ledningen av Bona-anstalten under årens lopp fått mottaga från forna elever icke sällan särskilt givits uttryck åt erkänsla för det stora gagn de haft av att gratis ha fått utbildning i sitt yrke. Styrelsen finner det emellertid synnerligen lämpligt, att den får befogenhet att huru tidigt som helst utan medgivande av uppsiktsmyndigheten utlämna elev till enskild persons fostran och vård, men det bör enligt styrelsens förmenande dock i lagtexten angivas, att det — med mindre särskilda skäl därtill äro — ej må ske förr än ett år förflutit efter intagningen, enär detta torde vara nödvändigt för förekommande av de ideliga framställningar, som eljest vore att befara från elever och deras anhöriga om elevs utplacering, där sådan icke lämpligen skulle kunna ifrågakomma. Då styrelsen sålunda föreslår samma villkor för utplacering enligt 9 § i lagförslaget som enligt de sakkunnigas förslag till villkorlig utskrivning jämlikt 12 §, blir en konsekvens härav, att styrelsen hemställer att 9 § måtte utgå och där avhandlad utplacering till enskild person räknas till den i 12 § avhandlade villkorliga utskrivningen.

Länsstyrelsen i Östergötlands län, som tagit del av Bonastyrelsens yttrande, anför, att länsstyrelsen icke obetingat kan ansluta till sakkunnigförslaget i förevarande hänseende:

Länsstyrelsen föreställer sig, att de för uppfostran av unga lagbrytare speciellt organiserade, med för ändamålet utbildad personal försedda allmänna uppfostringsanstalterna äga alldeles särskilda förutsättningar att fylla denna uppgift och att en likvärdig eller bättre fostran endast undantagsvis kan beredas utom anstalten. Erfarenheterna från Bona torde bestyrka denna uppfattning. Det synes länsstyrelsen under sådana förhållanden lämpligt, att på sätt Bonastyrelsen föreslagit ett överlämnande av elev till fostran utom anstalten i allmänhet icke bör ske tidigare än som ifrågasatts beträffande villkorlig utskrivning och således i regel icke äga rum innan anstalten haft möjlighet att under en något längre tid påverka eleven i fostrande syfte.

Styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet ger till känna en viss tvekan beträffande förevarande bestämmelse i sakkunnigförslaget:

En ung människa, som måste av samhället omhändertagas för fostran, är oftast så sargad både till kropp och själ, att hon behöver tid för att samla sig och framför allt för att få en ny inriktning i livet. Uppfostringsanstalternas syfte är ju att hjälpa en dylik människa ur de svårigheter livet ställt henne i och i avskildhet och ro söka fostra henne till en annan människa. Men fostringsarbetet tar tid, och därför är styrelsen tveksam, huruvida den avskildhet och det lugn, som den omhändertagna behöver, kan vinnas utom anstalten och om sålunda anstaltsvården kan ersättas av vård utom densamma. Då emellertid dylika fall undantagsvis skulle kunna tänkas, anser sig styrelsen icke böra motsätta sig en bestämmelse, sådan som den i 9 § föreslagits.

Förslaget, att elev skall kunna på ett tidigt stadium av anstaltsvistelsen överlämnas till fostran och utbildning utom anstalten, har åter föranlett instämmande uttalanden av *länsstyrelsen i Gävleborgs län, landsfogden i Malmöhus län, barnavårdsnämnden i Göteborg* och *sekreteraren hos Gävleborgs läns barnavårdsförbund* ävensom av *statens inspektör för fattigvård och barnavård,* som dock säger sig misstänka att denna form av behandling i verkligheten kommer att sakna praktisk betydelse. *Fångvårdsstyrelsen,* som yttrar att det torde vara uppenbart att det mången gång kan vara ur olika synpunkter lämpligast att elev överlämnas till fostran utom anstalten, anmärker, att avgörandet huruvida ett överlämnande till enskilt hem bör äga rum ej synes böra ske uteslutande med hänsyn till om åtgärden prövas gagnelig för eleven. Andra hänsyn måste också vinna beaktande. Sålunda borde elevs samhällsvådlighet utesluta dylik åtgärd, även om denna skulle anses vara för eleven gagnelig. Det föreslagna stadgandet syntes därför böra göras till föremål för omredigering. *Överståthållarämbetet,* vilket uttalar att det otvivelaktigt ofta vore bäst om elev kunde överlämnas för uppfostran i ett verkligt gott och härför lämpligt hem, anmärker, att det ofta torde möta synnerliga svårigheter att finna för de olika eleverna verkligt lämpliga hem, något som krävde den mest noggranna och omdömesgilla prövning i varje särskilt fall. Hellre än att överlämna elev till enskilt hem, som icke med säkerhet kunde anses väl ägnat för den avsedda uppfostrargärningen, syntes man böra låta eleven kvarbliva å allmän uppfostringsanstalt. Vore denna uppfattning riktig, vore det tydligen angeläget, att den ifrågavarande föreskriften gåves sådan avfattning att den icke kunde i tillämpningen uppfattas som en allmängiltig, mer eller mindre tvingande regel.

Tredje polisintendenten i Stockholm anför:

I motiven till föreliggande författningsutkast utsäges i olika sammanhang, att den behandling en å uppfostringsanstalt intagen elev undergår saknar karaktär av straff och att tvångsuppfostran icke ens formellt är att anse som straff. Intagandet å en dylik anstalt innebär emellertid ett frihetsberövande, och det är svårt att tänka sig ett frihetsberövande av vad slag det vara må, som icke i realiteten uppfattas som ett straff. Med utgångspunkt härifrån synes man i normalfallen kunna ifrågasätta en anordning i uppfostrande syfte, som icke ens för någon kortare tid kräver ett frihetsberövande. Jag tänker därvid på möjligheten att en dom, avseende tvångsuppfostran, skall från början kunna verkställas i enskilt hem. Förutsättningen härför är dock att vederbörande ställes under uppsikt och kontroll av ledningen för

en uppfostringsanstalt, som i händelse av ett misslyckande har möjlighet att intaga honom å anstalt.

Tvångsuppfostran är ju avsedd att tillgripas i sådana fall, då man icke har anledning vänta sig rättelse genom villkorlig dom. Den ungdomlige brottslingens miljöförhållanden äro också ofta sådana, att det framstår såsom nödvändigt att avskilja honom från den miljö, vari han hittills levat. Detta är icke annat än i undantagsfall, genom personligt ingripande eller åtagande av övervakaren, möjligt, där villkorlig dom meddelas. Övervakaren kan emellertid aldrig få den kontroll och myndighet att ingripa rättande och ändrande, som tillkommer en anstaltsledning eller annan myndighet varunder en till tvångsuppfostran dömd ungdomlig brottsling lyder.

Huvudintresset synes alltså vara knutet till spörsmålet om möjligheten att kunna meddela tvångsuppfostran utan att denna är förbunden med ovillkorlig anstaltsuppfostran. Vid de år 1935 efter särskilt förordnande företagna inspektionerna av vissa skyddshem har jag fått ett starkt intryck av, att anstaltsvården på visst sätt »märkt» vederbörande elev och lämnat honom tillfälle att knyta ej alltid lyckliga förbindelser med ungdomar av samma läggning, vilket försvårat möjligheterna för vederbörande att fritt och utan ogynnsam påverkan utveckla sig i riktning mot en sund och samhälleligt nyttig livsföring. Vid förfrågningar ute i bygderna efter f. d. elever vid olika skyddshem möttes man ofta av exempelvis det besked, att »i nästa gård finns det en Norrgårdspojke». Intagningen å en anstalt påtrycker alltså vederbörande en stämpel, som han icke annat i undantagsfall kan frigöra sig från. Har han däremot aldrig varit intagen å anstalt, befrias han från denna stämpel, vartill kommer, att han icke får tillfälle att knyta förbindelser med likasinnade av för honom skadlig och demoraliserande natur. Det är nämligen inom kriminalpolitiken ett känt förhållande, att bekantskapen från ett fängelse eller en anstalt, sedan friheten väl återvunnits, ofta leder till ett olyckligt »samarbete» i brottets tjänst. De sakkunniga ha icke heller försummat att fästa uppmärksamheten å det deprimerande tryck, som anstaltslivet mången gång utövar på eleverna och som i detta sammanhang är förtjänt av ett påpekande.

Det bör anmärkas att av de ovannämnda inspektionerna framgick, att de lyckligaste resultaten av uppfostran i enskilt hem syntes vara att hänföra till sådana fall, där anstaltstiden varit av kortvarig natur.

På grund av vad ovan framhållits synes det vara önskligt att man redan från början kan förlägga uppfostringsarbetet till enskilt hem. Den ungdomlige brottslingen skulle härigenom, utan att behöva uppfatta den mot honom vidtagna åtgärden som ett straff och utan att påtryckas en stämpel, som gör honom i andra människors ögon i viss mån vanhedrad, kunna bli placerad i en helt annan miljö och under gynnsam påverkan av för ändamålet lämpade uppfostrare. Att kostnaderna för det allmänna därjämte skulle ställa sig avsevärt mindre vid ett omhändertagande för tvångsuppfostran under sådana förhållanden hava de sakkunniga själva framhållit.

Betänkligheter mot en placering i enskilt hem för tvångsuppfostran redan från början kunna visserligen resas med hänsyn till den större lättheten för vederbörande att begå nya brott än fallet vore, om han funnes intagen å anstalt. Härvidlag måste emellertid tagas i betraktande, att vederbörande förutsättes bliva skild från den miljö, vari han hittills levat, och kommer under kontrollerade och ordnade förhållanden. Ett avhållande moment torde också faran för intagandet å anstalt, i händelse av återfall i brott, alltid innebära.

Socialstyrelsen ifrågasätter huruvida icke, närmast med hänsyn till önskvärdheten av att i vissa fall kunna bespara den unge lagöverträdaren varje kontakt med anstaltslivet, en anordning läte sig genomföra som medgåve en

direkt, ej med elevskap vid allmän uppfostringsanstalt förbunden utackordering i enskilt hem. Måhända kunde en sådan anordning genomföras på så sätt, att den som finge sig fostringsuppgiften anförtrodd hade att under vissa närmare angivna förutsättningar, t. ex. avvikande eller annat otillbörligt uppträdande från den dömdes sida, därom omedelbart göra anmälan till föreståndare för allmän uppfostringsanstalt i och för den dömdes intagande å eller knytande som elev till anstalten.

Beträffande sättet för elevs överlämnande till fostran och utbildning utom anstalten anför *landsfogden i Kronobergs län,* att en lösning av svårigheten att finna enskilda hem med erforderliga kvalifikationer skulle vara om, efter mönster av den av vissa sinnessjukhus anordnade familjevården, ett antal hem i närheten av anstalterna och under dessas omedelbara tillsyn finge taga hand om de elever, som lämpade sig för dylik fostran. *Länsstyrelsen i Blekinge län* finner det ur tydlighetens synpunkt vara en nackdel, att ej i 9 § av den föreslagna lagen om tvångsuppfostran liksom i 4 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran intagits en uttrycklig bestämmelse om att styrelsen vid överlämnande av elev för fostran och utbildning utom anstalten skall förbehålla sig rätt att när som helst återtaga honom.

Departementschefen.

Tanken att elev vid allmän uppfostringsanstalt skulle kunna av dennas styrelse överlämnas till fostran och utbildning i annan anstalt har mött bestämd gensaga endast av styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona; i ett par andra yttranden har givits uttryck åt mer eller mindre starka betänkligheter mot sådan åtgärd. Bonastyrelsens yttrande i denna del, däri styrelsen huvudsakligen söker ådagalägga att bestämmelse om dylik överflyttning är överflödig, emedan Bonaanstalten äger tillräckliga resurser för att komma till rätta med de fall för vilka bestämmelsen skulle vara avsedd, synes icke övertygande. Det förefaller mig vara möjligt, att elev kan erhålla bättre tillfälle till viss önskvärd yrkesutbildning i annan anstalt; jag syftar därvid icke uteslutande på skyddshem utan även på andra anstalter såsom praktiska skolor och dylikt. Enligt min åsikt kan därför en bestämmelse om rätt för allmän uppfostringsanstalts styrelse att — även i andra fall än då sjukdom och abnormitet föreligger — ombesörja att elev överföres till annan anstalt komma att göra nytta. Som eleven enligt förslaget efter överlämnandet alltjämt skulle vara att anse som elev vid den allmänna uppfostringsanstalten, skulle styrelsen genom åtgärden icke definitivt skilja honom från sig utan behålla en viss uppsikt över honom och, om så befinnes lämpligt, kunna återtaga honom till anstalten.

I den mån med stöd av bestämmelsen i 8 § i departementsförslaget elever vid allmän uppfostringsanstalt komma att överföras till skyddshem, har förslaget tillmötesgått skyddshemssakkunnigas tanke, att samarbetet mellan allmän uppfostringsanstalt och skyddshem borde utvidgas. Skyddshemssakkunniga synas emellertid ha tänkt sig såsom en allmän regel, att i lindrigare fall elever skulle överföras från allmän uppfostringsanstalt till skyddshem. Om någon sådan allmän regel ger förevarande paragraf icke anvisning, och

jag är ej beredd att föreslå någon regel av detta innehåll. Den omfattning, i vilken det bör komma i fråga att överföra elever till annan uppfostringsinrättning, synes mig i allt fall icke för närvarande böra närmare än som i förslaget skett angivas i lag. Skulle genom den vidare utvecklingen av barna- och ungdomsvården behov uppstå att lämna styrelserna för de allmänna uppfostringsanstalterna närmare direktiv i detta hänseende, står möjlighet därtill öppen för Kungl. Maj:t.

I yttrandena har 9 § i sakkunnigförslaget huvudsakligen tilldragit sig uppmärksamhet genom den däri inneslutna möjligheten för styrelsen att överlämna elev till fostran och utbildning i enskilt hem. I intet av yttrandena bestrides värdet av befogenhet för styrelsen att företaga sådan åtgärd. Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona, med vilken länsstyrelsen i Östergötlands län i huvudsak instämmer, framhåller dock såsom ett önskemål, att i lagtexten angives att åtgärden icke, med mindre särskilda skäl därtill äro, må vidtagas förr än ett år förflutit efter intagningen i anstalten. Det vore nämligen mera sällan som uppfostran och utbildning lämpligen skulle kunna till större delen förläggas utanför anstalten, och det kunde befaras, att ideliga framställningar skulle göras från elever och deras anhöriga om utplacering i enskilt hem. Styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet yppar tvivel angående lämpligheten av att redan kort tid efter intagningen överlämna elev till fostran och utbildning utom anstalten.

Det synes mig otvivelaktigt, att tillrättaförande av kriminell ungdom i många fall bättre skulle äga rum genom uppfostran i gott enskilt hem än i anstalt. När jag i mitt förut berörda anförande till statsrådsprotokollet den 20 april 1934 angav uppgifterna bl. a. för den nu inom justitiedepartementet påbörjade utredningen om reformering av bestämmelserna angående villkorlig dom, yttrade jag ock, att det borde tagas under övervägande om icke möjlighet borde öppnas att vid meddelande av villkorlig dom för minderårig föreskriva att han under prövotiden skall vistas i visst enskilt hem. Om en sådan form av villkorlig dom införes i vår lagstiftning, komma domstolarna, i den mån lämpliga fosterhem stå till buds och de minderåriga lagöverträdarna befinnas ägnade för omhändertagande av enskilda, att kunna välja denna behandlingsform i stället för tvångsuppfostran. Det synes mig kunna vara lämpligt, att liknande valrätt tillerkännes styrelse vid allmän uppfostringsanstalt. Om styrelsen, efter den i jämförelse med domstolsförfarandet mera ingående observation för vilken till tvångsuppfostran dömd kan göras till föremål inom anstalten, finner att eleven med fördel skulle kunna utplaceras i enskilt hem och ett gott sådant är villigt att taga emot honom, bör enligt min mening styrelsen också ha möjlighet att gå i författning om hans överlämnande till detta hem. Även efter denna åtgärd bör den minderårige vara att anse som elev vid anstalten; styrelsen bör således ha viss uppsikt över behandlingen i fosterhemmet och äga återtaga eleven, om så på grund av elevens uppförande eller av andra skäl skulle befinnas önskvärt. De sakkunnigas förslag synes mig i detta avseende värdefullt såsom ett led i den individualisering av behandlingen, vartill förslaget syftar.

Enligt den tankegång, som kommit till uttryck i förevarande bestämmelse i de sakkunnigas förslag, bör ledningen för allmän uppfostringsanstalt redan från början av elevs vistelse i anstalten ha sin uppmärksamhet fäst vid möjligheten, att anstaltsbehandling kanske icke är den för honom bästa behandlingsformen. Redan på ett tidigt stadium bör således ett överlämnande av elev till enskilt hem kunna komma i fråga. Att, såsom påyrkats, i lagen intaga föreskrift att sådan åtgärd icke utan särskilda skäl skulle få vidtagas innan viss tid förflutit skulle vara att undanskymma bestämmelsens egentliga syfte. Med den starka ställning styrelsen intager i förhållande till eleverna och deras anhöriga synes det mig icke finnas tillräcklig anledning att, för att underlätta för styrelsen att motstå framställningar om överförande till enskilt hem, inskränka bestämmelsen genom en sådan föreskrift.

Jag finner det emellertid å andra sidan icke nödigt att, såsom i sakkunnigförslaget skett, giva bestämmelsen formen av en direkt uppmaning till styrelsen att, där sådant prövas för elev gagneligt, så snart lämpligen kan ske överlämna honom till fostran och utbildning annorstädes. I departementsförslaget har avfattningen med hänsyn därtill undergått någon uppmjukning. En jämkning har vidare vidtagits med anledning av ett påpekande i ett yttrande att frågan om överlämnande till enskilt hem icke bör avgöras enbart efter vad som är för eleven gagneligt utan även under beaktande att eventuell samhällsvådlighet hos eleven bör utesluta dylik åtgärd.

Efter den omredigering stadgandet i departementsförslaget undergått torde av detsamma, i enlighet med ett därom framställt önskemål, otvetydigt framgå jämväl att överlämnande icke bör ske med mindre fullgott fosterhem står till buds. Det måste bliva en viktig uppgift för styrelsen att söka finna enskilda personer, som äro lämpliga och villiga att handha denna maktpåliggande uppfostrargärning. Att såsom i ett yttrande föreslås, i lagtexten giva anvisning åt styrelsen att då elev utplaceras förbehålla sig rätt att när som helst återtaga honom, synes mig överflödigt enär det utan uttrycklig bestämmelse torde vara uppenbart att styrelsen äger sådan rätt.

Såsom de sakkunniga påpekat, måste styrelsen för att kunna utnyttja den ifrågavarande bestämmelsen vara i tillfälle att kunna bereda gottgörelse åt enskilda och anstalter som mottaga elever från allmän uppfostringsanstalt. Vid beräkning av medelsbehovet för de allmänna uppfostringsanstalterna torde därför få beaktas att utgifter för detta ändamål uppkomma. Därvid är emellertid att märka, dels att ett överlämnande till fostran och utbildning utom anstalten nedbringar kostnaderna för själva anstaltsbehandlingen, dels att om skyddsverksamheten i enlighet med skyddshemssakkunnigas förslag förstatligas, kostnaderna för statsverket icke ökas därigenom att elever från de allmänna uppfostringsanstalterna placeras i skyddshem.

9 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 10 §.

Fattigvårds- och barnavårdskonsulenten i sjunde distriktet hemställer, att

sakkunnigförslagets bestämmelse angående disciplinär åtgärd förtydligas i syfte att förhindra att åtgärder med nedbrytande verkan vidtagas.

Sekreteraren hos Gävleborgs läns barnavårdsförbund understryker ett uttalande av de sakkunniga, att det vore önskvärt att Bonaanstalten till sitt förfogande finge en sluten avdelning som bättre än den nuvarande disciplin- och isoleringsavdelningen kunde fylla sin uppgift.

Departementschefen. Bestämmelsen om disciplinär åtgärd är bildad efter mönster av 11 § lagen om ungdomsfängelse, därvid likvisst den förändringen vidtagits att uttrycket »disciplinär åtgärd» valts i stället för ungdomsfängelselagens uttryck »bestraffning». Att i lagtexten närmare angiva beskaffenheten av de olika disciplinära åtgärder, som kunna komma i fråga, synes mig icke erforderligt.

Vad angår frågan om inrättandet av en särskild sluten avdelning vid Bonaanstalten är jag icke beredd att nu framlägga något förslag därom. Behovet av en sådan torde för övrigt minskas i den mån det lyckas att hålla anstalten fri från psykiskt undermåliga elever.

10 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 11 §.

Första stycket av förevarande paragraf avser det fall att rubbning i själsverksamheten upptäckes hos elev, rubbningen må ha uppstått efter det han dömts till tvångsuppfostran eller ha förefunnits redan därförut ehuru den icke observerats. I enlighet med uppfattningen att tvångsuppfostran ej bör ifrågakomma för psykiskt undermåliga stadgas i första stycket, att elev i sådant fall skall såvitt möjligt överföras till sinnessjukhus eller annan vårdanstalt. Jag anser mig kunna utgå från att de anstalter, som enligt det förut omnämnda, på skyddshemssakkunnigas betänkanden grundade förslaget till ändringar i skyddshemsorganisationen (prop. nr 219 och 221 till 1936 års riksdag) skola inrättas för själsligt abnorma skyddshemselever, skola kunna anlitas även för omhändertagande av motsvarande kategori bland eleverna i allmän uppfostringsanstalt.

11 §.

Denna paragraf motsvarar sakkunnigförslagets 12 §.

Länsstyrelsen i Kalmar län ifrågasätter, att åt styrelsen för allmän uppfostringsanstalt gives befogenhet att, när särskilda skäl därtill föranleda, uppskjuta den slutliga utskrivningen någon tid, förslagsvis ett à två år, efter det att eleven fyllt 21 år, vid vilken tidpunkt enligt sakkunnigförslaget slutlig utskrivning senast skall äga rum. Som skäl anföres främst att enligt sakkunnigförslaget verkställighet av förordnande om tvångsuppfostran kan taga sin början så sent som kort innan den dömde fyller 19 år.

Rådhusrätten i Karlskrona finner det önskvärt, att i tredje stycket av förevarande paragraf genom en hänvisning till andra stycket uttryckligen utsäges att, om elev vid allmän uppfostringsanstalt på grund av sjuklig rubbning i själsverksamheten omhändertages å sinnessjukhus eller annan vårdanstalt

och finnes icke vara mottaglig för fortsatt tvångsuppfostran, slutlig utskrivning må ske förr än två år förflutit från det han intagits i den allmänna uppfostringsanstalten.

Frågan om hjälp åt de till tvångsuppfostran dömda efter utskrivning från allmän uppfostringsanstalt har berörts i några yttranden. Enligt *överstathållarämbetets* mening vore det värt att taga under övervägande att ställa medel till förfogande för anstaltsstyrelserna för att bereda möjlighet för dem att erbjuda någon ekonomisk fördel åt den som skulle vilja taga utskriven i sin tjänst. *Styrelsen för svenska diakoniss-sällskapet* föreslår, att liksom enligt de sakkunniga gottgörelse skall kunna beredas enskild som mottager elev för fostran och utbildning utom anstalten, sådan gottgörelse även skulle kunna utgå till den, som mottager på prov utskriven elev. *Landsfogden i Kronobergs län* gör gällande, att frågan om tillsyn och hjälp efter utskrivningen snarast bör göras till föremål för utredning.

Departementschefen.

Då jag, såsom vid 19 § kommer att närmare beröras, föreslår bibehållande av den nu gällande regeln, att förordnande om tvångsuppfostran ej må börja verkställas sedan den dömde fyllt 18 år, har jag ej funnit skäl att ändra sakkunnigförslagets med gällande rätt överensstämmande regel, att slutlig utskrivning skall ske senast då eleven fyllt 21 år.

Den i andra stycket av sakkunnigförslagets förevarande paragraf givna regeln, att slutlig utskrivning skall äga rum där elev omhändertages å sinnessjukhus eller annan vårdanstalt och finnes icke vara mottaglig för fortsatt tvångsuppfostran, har inskränkts till att gälla blott det fall att elev omhändertages å sinnessjukhus. De garantier som för sådant fall — bland annat genom en föreslagen ändring i 18 § sinnessjuklagen — uppställas mot att elev för tidigt återvinner friheten finnas nämligen icke i det fall, att elev omhändertages å vårdanstalt som ej är att anse såsom sinnessjukhus.

Ett förtydligande av sista stycket i förevarande paragraf på sätt föreslagits av rådhusrätten i Karlskrona har ansetts överflödigt.

Frågan om utskrivna elevers placering är utan tvivel av synnerlig vikt. Efter den ändring i förhållande till sakkunnigförslaget som jag föreslagit i 4 § äro emellertid även de på prov utskrivna alltjämt att anse som elever, och styrelsens möjligheter att erbjuda gottgörelse åt dem som taga sig an dessa elever synas därför böra vara desamma som vid elevs överförande jämlikt 8 § till fostran och utbildning utom anstalten. Eftersom utskrivning på prov i regel föregår slutlig utskrivning, torde det sagda innebära goda möjligheter att underlätta elevernas inpassning i samhället. I själva verket torde det, där ej särskilda omständigheter äro för handen, knappast ifrågakomma att slutligt utskriva någon som ej först utskrivits på prov.

12 §.

Denna paragraf motsvarar 13 § i sakkunnigförslaget.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att det enligt dess förmenande knappast kan anses fullt försvarligt att låta föreståndaren för allmän uppfost-

ringsanstalt på egen hand besluta om en så betydelsefull åtgärd som återtagande till anstalten av en utav dess styrelse därifrån tidigare på prov utskriven elev.

Departementschefen. Mången gång torde frågan om återtagande böra behandlas så snabbt, att det icke utan olägenhet låter sig göra att avvakta att styrelsen hinner samlas till sammanträde. Att styrelsen äger överlåta åt föreståndaren att besluta om återtagning torde överensstämma med praxis beträffande återtagning av elev, som jämlikt 4 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran överlämnats till enskild vård och tillsyn eller anställts i tjänst eller yrke. Enligt 44 § alkoholistlagen äger för övrigt föreståndaren för allmän alkoholistanstalt enligt styrelsens uppdrag besluta om återhämtning av permitterad, som undandrager sig övervakning eller eljest bryter mot meddelade föreskrifter. Med hänsyn till det anförda har jag ej funnit skäl att frångå sakkunnigförslaget på denna punkt.

14 §.

Paragrafen motsvarar 15 § i sakkunnigförslaget.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona anför, att den möjlighet att underlåta åtal som förefinnes enligt sakkunnigförslaget, liksom enligt 7 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran, icke omfattar dem som jämlikt barnavårdslagen intagits i allmän uppfostringsanstalt eller dit överflyttats från skyddshem. Styrelsen fortsätter:

Om dylik elev misstänkes att hava före ankomsten till anstalten eller därefter före slutlig utskrivning begått brott, måste sålunda åtal ske. Har eleven ej fyllt 18 år, kan han så väl enligt gällande lag som de sakkunnigas utkast dömas till tvångsuppfostran. Har han däremot uppnått 18 år, måste han enligt gällande lag undergå straff (villkorlig dom torde i regel vara utesluten) och skall när lagen därom träder i kraft kunna ådömas även ungdomsfängelse, därest han icke, såsom händer med vissa jämlikt 22 § d) barnavårdslagen omhändertagna, redan uppnått 21 år. En betydande risk föreligger, att särskilt elever av sistberörda kategori söka rymma från uppfostringsanstalten och begå brott för att bliva dömda till ett kortare frihetsstraff och därigenom undandraga sig den långvariga fostran och tillsyn, som samhället med deras omhändertagande avsett. Enligt styrelsens bestämda uppfattning bör därför elev, som jämlikt barnavårdslagen överlämnats till uppfostringsanstalt, i ifrågavarande avseende vara likställd med elev, vilken ådömts tvångsuppfostran, och föreslår styrelsen alltså, att jämväl 15 § i de sakkunnigas utkast till lag om tvångsuppfostran genom tillägg till de sakkunnigas ändringsförslag till 44 § 4 mom. barnavårdslagen göres tillämplig för den som omhändertagits jämlikt sistnämnda lag.

I samma riktning uttala sig *länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *ordföranden i barnavårdsnämnden i Gävle.*

Departementschefen. Vad i de anförda yttrandena framhållits synes mig beaktansvärt. Den av de sakkunniga föreslagna lydelsen av 44 § 4 mom. barnavårdslagen har därför jämkats i syfte att utsträcka möjligheten att underlåta åtal till dem,

som omhändertagits jämlikt barnavårdslagen men placerats i allmän uppfostringsanstalt.

Förevarande paragraf motsvaras, såsom redan antytts, i nu gällande lagstiftning av 7 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran. På förslag av Kungl. Maj:t har emellertid årets riksdag antagit en ändrad lydelse av paragrafen. Ändringen, som står i samband med omorganisation av landsfogdebefattningarna, innebär att det i stället för på länsstyrelsen skall ankomma på landsfogden, eller i Stockholm överståthållarämbetet, att avgöra huruvida åtal skall ske. I den nya lydelsen skall paragrafen gälla från och med den 1 juli 1936. Som 7 § lagen om verkställighet av tvångsuppfostran enligt nu förevarande lagförslag skall fr. o. m. den 1 juli 1937 ersättas av den nu ifrågavarande 14 § lagen om tvångsuppfostran, har åt sistnämnda paragraf givits en avfattning som svarar mot den nya lydelsen av 7 § i verkställighetslagen. Viss jämkning har samtidigt vidtagits i angivandet av förutsättningarna för paragrafens tillämplighet för att lydelsen av paragrafen måtte bättre motsvara den föreslagna avfattningen av 44 § 4 mom. barnavårdslagen.

16 och 17 §§.

Dessa paragrafer motsvara 17 och 18 §§ i sakkunnigförslaget.

Landsfogden i Stockholms län finner bestämmelsen i sakkunnigförslagets 17 §, att domstolen, frånsett vissa undantagsfall, skall förordna att ådömd tvångsuppfostran skall träda i stället för straff för brott som elev förövat innan han utskrivits från anstalten, alltför kategorisk. Han ifrågasätter att beträffande alla brott, på vilka frihetsstraff kan följa, lägga i domstolens hand att efter prövning i varje särskilt fall avgöra, huruvida förordnandet om tvångsuppfostran skall vara förfallet och straff i stället inträda.

Rådhusrätten i Västerås anmärker, med instämmande av *länsstyrelsen i Västmanlands län,* att det innebär en onödig omgång att domstolen, såsom i 17 och 18 §§ sakkunnigförslaget föreskrives, skall höra styrelsen för allmän uppfostringsanstalt innan den förklarar förordnandet om tvångsuppfostran förfallet och dömer till straff eller ock förordnar att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff. Enligt rådhusrätten vore det enklast, att styrelsen redan i det yttrande som enligt 15 § sakkunnigförslaget (= 14 § departementsförslaget) skall föregå åtal angiver sin ståndpunkt till de frågor som avses i 17 och 18 §§. Rådhusrätten och länsstyrelsen anmärka även, att det ej med full tydlighet framgår av 18 § huru förhållandena skola gestalta sig om domstol i där angivet fall dömer till frihetsstraff. Uppenbarligen skulle domstolen i sådan händelse ej taga befattning med det tidigare meddelade förordnandet om tvångsuppfostran, men det syntes tveksamt, om anstaltens styrelse skulle äga rätt att, efter det att den dömde undergått frihetsstraff, jämlikt 13 § sakkunnigförslaget (= 12 § departementsförslaget) återtaga honom till anstalten samt huru det skulle förfaras om den brottslige vid sista domens avkunnande redan hade återtagits. *Rådhusrätten i Karlskrona* ifrågasätter, huruvida det icke vore lämpligt att i 18 § intaga be-

stämmelse därom att ifall domstolen dömer till straff förordnandet om tvångsuppfostran samtidigt skall förklaras hava förfallit.

Skyddshemsinspektören anser, att jämväl sådana elever vilka enligt 9 § sakkunnigförslaget (= 8 § departementsförslaget) blivit överlämnade till fostran och utbildning i enskilt hem böra, om de före den slutliga utskrivningen begått brott, behandlas enligt reglerna i 18 §. Eljest skulle dessa elever, i händelse de beginge brott, behandlas enligt mildare regler än de på prov utskrivna, något som icke gåve full rättvisa.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona åter, ävensom *häradshövdingen i Bräkne och Listers domsaga* uttala sig för utsträckande av 17 §:s regler att omfatta även 18 §:s fall.

Centralförbundet för socialt arbete befarar, att sakkunnigförslagets avfattning kan innebära hinder för anstaltsledningen att omedelbart efter det en på prov utskriven elev begått brott återtaga honom till anstalten.

Departementschefen. Sakkunnigförslagets 17 och 18 §§ giva regler för vad domstol har att iakttaga, om det befinnes att den som dömts till tvångsuppfostran begått annat brott. I 17 § behandlas de fall, i vilka detta brott ligger i tiden före utskrivning från den allmänna uppfostringsanstalten, på prov eller slutlig. Huvudregeln är för dessa fall, att domstolen skall förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straffet för brottet. Enligt vad av motiven framgår, ha de sakkunniga tänkt sig, att paragrafens avfattning skulle innebära den begränsningen att sådant förordnande icke skulle kunna meddelas efter det tvångsuppfostran avslutats genom slutlig utskrivning. I 18 § behandlas det fall, att brottet är begånget efter utskrivning på prov och den brottslige blir övertygad om brottet innan han slutligt utskrives. För detta fall innehåller paragrafen en tillåtelse för domstolen att förordna, att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet samt att den brottslige skall ånyo intagas för att undergå fortsatt tvångsuppfostran.

I sakkunnigförslagets 17 §, vilken som nämnt handlar om brott förövade före utskrivning av ena eller andra slaget, göres en åtskillnad allt efter som brottet är begånget före eller efter intagandet i den allmänna uppfostringsanstalten. Är det förra händelsen, skall — såvida brottet ej är av grov beskaffenhet i vilket fall regeln är fakultativ — domstolen enligt sakkunnigförslaget förordna, att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straffet för detta brott. Den anmärkning som framställts i ett av yttrandena, att denna regel skulle vara alltför kategorisk, synes icke befogad. Enligt min mening bör stadgandet emellertid sålunda jämkas att det utsträckes utöver vad av de sakkunniga avsetts och göres tillämpligt oberoende av vid vilken tidpunkt domen över brottet meddelas. Efter det att tvångsuppfostran tagit sin början, synes nämligen ett tidigare begånget brott icke böra föranleda annat slag av reaktion från samhällets sida, såvida detta icke framstår såsom motiverat med hänsyn till brottets grova beskaffenhet. I syfte att låta en sålunda jämkad regel komma till uttryck i 16 § i departementsförslaget har viss jämkning vidtagits i ordalagen. Paragrafen kommer därefter att i

detta avseende överensstämma med 22 § lagen om ungdomsfängelse, vilken icke innehåller någon tidsbegränsning med avseende å domens meddelande.

I det fall att brott begås efter intagandet i allmän uppfostringsanstalt (men före utskrivning på prov eller slutlig utskrivning) må domstolen enligt 17 § sakkunnigförslaget förklara förordnandet förfallet och döma till straff för båda brotten. Fallet är enligt paragrafen likställt med det, att brott av grov beskaffenhet förövats före intagandet i anstalten. Huvudregeln torde emellertid även för dessa båda fall få anses vara, att domstolen låter straffet inbegripas i den ådömda tvångsuppfostran. Den av de sakkunniga avsedda begränsningen med avseende å tiden för domens meddelande synes mig icke heller i det fall, att brottet förövats efter intagandet i allmän uppfostringsanstalt, vara tillräckligt motiverad. Med den av mig föreslagna jämkningen i paragrafens avfattning kommer begränsningen att bortfalla.

Under det fall, att brott förövats efter intagande i allmän uppfostringsanstalt men före utskrivning därifrån, faller — enligt min uppfattning med rätta — att en elev som jämlikt 8 § i departementsförslaget överlämnats till fostran och utbildning utom anstalten begår brott innan han utskrivits. Efter ett dylikt misslyckat försök med uppfostran i friare form torde föreligga särskild anledning överväga att låta tvångsuppfostran fortsätta med hans återtagande till den allmänna uppfostringsanstalten.

Har en på prov utskriven elev begått brott, har domstolen, om brottet åtalas, att tillämpa 17 § i departementsförslaget för så vitt eleven övertygas om brottet innan han blivit slutligt utskriven. Från stadgandet i 16 § avviker bestämmelsen i 17 § så till vida, som sistnämnda lagrum icke innehåller någon anvisning om att den på prov utskrivne som begår brott i regel skall undgå straff för detta. Att sådan åtskillnad göres, synes mig motiverat med hänsyn därtill att en på prov utskriven elev undergått tvångsuppfostran så lång tid, att sannolikhet vunnits för att han skulle utan fortsatt tvångsuppfostran förhålla sig väl och att därför ett av honom under tillsynstiden begånget brott i många fall får anses innebära att tvångsuppfostran misslyckats. I lagen om ungdomsfängelse göres för övrigt motsvarande skillnad mellan brott före och efter villkorlig utskrivning.

Det fall, att en på prov utskriven elev begår brott, må emellertid belysas även från anstaltsledningens synpunkt. Enligt 12 § skall elev som är utskriven på prov stå under tillsyn och vara underkastad av styrelsen meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter. Bryter han mot sådana föreskrifter eller framgår annorledes av hans uppförande att syftet med tvångsuppfostran uppenbarligen icke nåtts, äger enligt paragrafen styrelsen eller enligt dess uppdrag föreståndaren besluta om hans återtagande. Jämlikt detta stadgande kan givetvis en på prov utskriven elev som begår brott återtagas till anstalten. Det är emellertid tydligt, att om anstaltsledningen anser straff böra följa å brottet det i allmänhet icke är anledning att återtaga eleven. Som åtal i ett fall sådant som detta kan jämlikt 14 § eftergivas och styrelsen skall höras innan åtal sker, har anstaltsledningen möjlighet att, ifall den anser en elev böra återtagas till anstalten i stället för att straffas,

öva inflytande på åtalsfrågan till förhindrande av att åtal äger rum. Där åtal — helt visst i allmänhet med styrelsens gillande — anställes, äger domstolen icke förordna, att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff för det nya brottet, med mindre styrelsen hörts. Om elev dömes till straff, är icke därmed tvångsuppfostran förfallen. Att införa någon bestämmelse därom att tvångsuppfostran i dylikt fall skulle vara förfallen synes mig icke påkallat. Det skulle vara föga ändamålsenligt att låta tillsynen över en på prov utskriven elev upphöra av den anledning att han dömes till böter för en polisförseelse. Tydligt är å andra sidan, att ett långvarigt frihetsstraff måste inverka på elevens ställning till anstalten. Att återtaga honom efter det han avtjänat dylikt straff synes icke böra komma i fråga, men anstaltsledningen bör söka hjälpa honom till rätta efter frigivningen.

Med anledning av en anmärkning, att det kunde leda till onödig omgång att styrelse för allmän uppfostringsanstalt skall höras såväl enligt 14 §, nämligen innan åtal anställes, som enligt 16 eller 17 §, nämligen av domstolen, torde få erinras, att styrelsens yttrande i sistnämnda hänseende icke gärna kan avgivas tidigare än efter det styrelsen genom domstolens protokoll beretts kännedom om vad som förelupit vid rannsakningen.

Till sist må här framhållas, att efter den ändring av 16 §:s avfattning som jag föreslagit, följande fall icke beröras av 16 och 17 §§, nämligen dels det att brott förövas efter slutlig utskrivning, dels ock det att en på prov utskriven elev begår brott men han icke blir övertygad därom förr än han slutligt utskrivits. Vid dom över brott i dessa fall är därför ej att taga hänsyn till föregående förordnande om tvångsuppfostran och det brott som föranlett detta, annat än så till vida som brottet och uppfostringsåtgärden kunna vara av betydelse för straffmätningen.

19 §.

Paragrafen motsvarar 20 § i sakkunnigförslaget.

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona uttalar sig mot de sakkunnigas förslag att höja den åldersgräns, efter vilkens uppnående verkställighet av förordnande om tvångsuppfostran ej må börja, från 18 till 19 år. Styrelsen framhåller att, för den händelse förordnande om tvångsuppfostran förfaller emedan det icke börjat verkställas i tid, en likvärdig ersättning för tvångsuppfostran finnes att tillgå i den för ungdom i åldern 18—21 år avsedda strafformen ungdomsfängelse.

Erinringar ha även framställts mot preskriptionsregeln i andra stycket av sakkunnigförslagets ifrågavarande paragraf. För den händelse förordnande om tvångsuppfostran förfallit emedan det ej börjat verkställas i tid, har allmän åklagare att föra talan mot den dömde om hans fällande till straff. Enligt den av de sakkunniga föreslagna regeln skall, om sådan talan ej anhängiggjorts innan den brottslige fyllt 21 år, straffet vara förfallet. Stadgandet därom är enligt *rådhusrätten i Västerås,* vilkens uppfattning delas av *länsstyrelsen i Västmanlands län,* ägnat att väcka allvarliga betänkligheter, då det skulle medföra att straff även för de grövsta brotten skulle

kunna preskriberas på en tid av tre à fyra år. De allmänna preskriptionsreglerna syntes i stället böra tillämpas, därvid preskriptionstiden torde böra beräknas med utgångspunkt från brottets begående. *Fångvårdsstyrelsen* yttrar, att preskriptionstiden synes väl snäv.

Enligt min mening är det icke önskvärt, att ungdomar intagas i allmän uppfostringsanstalt efter det de uppnått 18 års ålder. Att ungdomsfängelse tillkommit som en särskild form för uppfostrande behandling av ungdomliga brottslingar, har föranletts bland annat av önskan att skilja de äldre av dessa från de yngre. Med hänsyn därtill måste jag fästa avsevärd vikt vid Bonastyrelsens önskemål om bibehållande av 18-årsgränsen för intagande i allmän uppfostringsanstalt av de till tvångsuppfostran dömda. Det inom justitiedepartementet upprättade förslaget intager därför den ståndpunkten, att ådömd tvångsuppfostran skall anses förfallen där den ej börjat innan den dömde uppnått en ålder av 18 år. I förtydligande syfte ha i lagtexten orden 'domen ej börjat verkställas' utbytts mot 'den dömde ej intagits i allmän uppfostringsanstalt'. *Departementschefen.*

Vad angår den i andra stycket av förevarande paragraf upptagna preskriptionsregeln är att märka, att brott för att kunna föranleda förordnande om tvångsuppfostran måste vara begånget före 18 års ålder. Att straff följer på sådant brott så sent som efter fyllda 21 år, är uppenbarligen föga tillfredsställande. Det är mycket möjligt, att den unge under de mellanliggande betydelsefulla åren utvecklats till en i många avseeenden helt annan människa än förut. Det bör vidare beaktas, att brottet ansetts böra föranleda en uppfostrande behandling och att när den dömde fyllt 21 år det skulle vara — visserligen icke uteslutet — men dock i regel olämpligt att låta honom i stället för tvångsuppfostran undergå ungdomsfängelse. Farhågan, att även de grövsta brotten genom den föreslagna bestämmelsen skulle kunna preskriberas på några år, torde vara överdriven, då tvångsuppfostran icke torde ifrågakomma vid brottslighet av det svåraste slaget.

21 §.

Paragrafen motsvarar sakkunnigförslagets 22 § första stycket.

Sedan genom proposition (nr 190) till 1936 års riksdag Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att avskaffa påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen, har riksdagen fattat beslut i enlighet med vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit. Vid sådant förhållande har andra stycket av 22 § i sakkunnigförslaget fått utgå.

Lagens ikraftträdande.

De sakkunniga ha föreslagit, att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1937. Då lagförslaget icke kan föreläggas riksdagen förrän år 1937, har jag föreslagit den 1 juli 1937 såsom dag för lagens ikraftträdande. Vad i vissa yttranden anföres till förmån för ytterligare uppskov med lagens ikraftträdande har jag bemött vid den föregående behandlingen av förslagets allmänna grunder.

Övriga lagförslag.

Något förslag till ändring i straffregisterlagen har icke ansetts lämpligen böra i detta sammanhang underställas Eders Kungl. Maj:ts prövning. Ändring i denna lag påkallas jämväl av den vid föregående års riksdag antagna lagen om ungdomsfängelse, och förslag innefattande de med tvångsuppfostringslagen och ungdomsfängelselagen sammanhängande ändringar i straffregisterlagen vilka böra föreläggas 1937 års riksdag torde senare få anmälas.

De övriga lagförslag, som utarbetats av de sakkunniga, ha endast i ringa utsträckning blivit föremål för uttalanden i yttrandena.

Vidkommande förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga anför *medicinalstyrelsen* med anledning av de sakkunnigas förslag att förordnande om tvångsuppfostran ej må meddelas utan särskild förundersökning kompletterad med anskaffande av läkarintyg rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet:

Medicinalstyrelsen kan icke dela de sakkunnigas mening om lämpligheten av det föreslagna tillvägagångssättet med en summarisk läkarundersökning. En sådan undersökning erbjuder icke tillräckliga garantier för att hos den tilltalade eventuellt förefintliga psykiska rubbningar vederbörligen beaktas. Möjligheten att vid en mindre ingående undersökning förbise dylika är stor även för en fackman. En summarisk undersökning, sådan som den föreslagna, skulle väl också motsvaras av ett summariskt utlåtande, vilket icke skulle tillåta domstolen att själv med ledning av fakta bedöma den tilltalades sinnesbeskaffenhet, utan skulle göra domstolen i hög grad beroende av den enskilde undersökningsläkarens auktoritet.

Ej heller synes det styrelsen välbetänkt att åt förundersökaren överlåta utseendet av undersökningsläkare, vilket kräver en insikt om läkarens kompetens och specialisering, som icke kan förväntas vara tillgänglig för förundersökaren.

Styrelsen kan i detta sammanhang icke underlåta att påpeka att det föreslagna sättet för läkarutlåtandets inhämtande under vissa förhållanden skulle kunna medföra att den tilltalade icke mindre än tre gånger finge underkasta sig läkarundersökning nämligen: 1. nu åsyftad preliminär läkarundersökning, 2. undersökning enligt 42 resp. 43 § sinnessjuklagen och 3. förnyad undersökning enligt 44 § samma lag.

Enligt medicinalstyrelsens mening bör den preliminära summariska läkarundersökningen ersättas med en fullständig undersökning enligt 6 kap. sinnessjuklagen, därvid läkaren skulle utses på sätt i 42 och 43 §§ denna lag sägs. Styrelsen har vidare påpekat, att redan de sakkunnigas förslag och i ännu högre grad styrelsens ändringsförslag skulle komma att medföra ökat antal rättspsykiatriska undersökningar, vilket torde komma att nödvändiggöra ökning av härför erforderliga arbetskrafter.

Departementschefen. Vad medicinalstyrelsen anfört om otillräckligheten av en läkarundersökning av den jämförelsevis summariska beskaffenhet de sakkunniga föreslagit,

är utan tvivel beaktansvärt. Det synes mig emellertid vara uppenbart att redan en läkarundersökning av denna beskaffenhet erbjuder goda möjligheter till klarläggande av den fysiska och psykiska beskaffenheten hos ungdomliga tilltalade. Då frågan om anordnandet av fullt tillfredsställande psykiatriska undersökningar av tilltalade ännu ej torde vara mogen att lösas, har jag anslutit mig till de sakkunnigas förevarande förslag, vilket på ett smidigt sätt är anpassat till de nuvarande reglerna om förundersökning.

Vid behandlingen av förslaget till lag om tvångsuppfostran har nämnts, att tillräckliga skäl icke ansetts föreligga för den av de sakkunniga föreslagna överflyttningen av 5 § nu förevarande lag till den föreslagna lagen om tvångsuppfostran.

I de sakkunnigas förslag till lag om ändring i vissa delar av barnavårdslagen har av skäl som anförts vid 14 § förslaget till lag om tvångsuppfostran vidtagits den ändringen, att hänvisningen till sistnämnda lag utsträckts att gälla även dennas 14 §. Enligt proposition nr 221 till 1936 års riksdag skall 44 § 3 mom. barnavårdslagen upphöra att gälla och 4 mom. i nämnda paragraf betecknas som 3 mom.; denna ändring skall emellertid ej träda i kraft förrän den 1 januari 1938 och berör alltså ej nu förevarande förslag som är avsett att träda i kraft den 1 juli 1937.

Den av de sakkunniga föreslagna ändringen i lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare har berörts vid den föregående behandlingen av de allmänna grunderna för tvångsuppfostringslagen.

Det av de sakkunniga utarbetade förslaget till förordning om ändrad lydelse av § 20 förordningen 7 december 1883 angående expeditionslösen är icke av beskaffenhet att för sitt genomförande kräva riksdagens medverkan.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;

2) lag om tvångsuppfostran;

3) lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

4) lag om upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;

5) lag om ändring i vissa delar av barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361);

6) lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas;

7) lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Tage Evers.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 3 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

I vissa fall må i stället för straff användas tvångsuppfostran. Därom stadgas i särskild lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Förslag
till
Lag
om tvångsuppfostran.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har någon efter det han fyllt femton år begått brott och kan enligt lag å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem följa fängelse eller straffarbete, må domstolen, om den brottslige vid domens meddelande ej fyllt aderton år, i stället för att döma till straff förordna att han skall undergå tvångsuppfostran.

Sådant förordnande skall meddelas, där brottets beskaffenhet samt den brottsliges personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga, att han är i behov av och mottaglig för sådan fostran och utbildning som avses med tvångsuppfostran, samt med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden tvångsuppfostran finnes lämpligare än straff.

2 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, efter domens meddelande men före prövotidens slut begått nytt brott, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande ej fyllt aderton år, i stället för att döma till straff förordna, att han skall undergå tvångsuppfostran, ändå att å det nya brottet enligt lag ej kan följa fängelse eller straffarbete.

Huru med det villkorligt ådömda straffet skall förfaras stadgas i 15 §.

3 §.

Har den, som genom villkorlig dom fått anstånd med fängelse eller straffarbete, utan att göra sig skyldig till nytt brott förverkat anståndet, må domstolen, om han vid den nya domens meddelande ej fyllt aderton år, förordna att han skall undergå tvångsuppfostran i stället för det villkorligt ådömda straffet.

4 §.

Till tvångsuppfostran dömd skall intagas i allmän uppfostringsanstalt och kvarstå såsom elev vid anstalten till dess han slutligt utskrives därifrån.

Förordnandet skall, där ej domstolen annorlunda bestämmer, verkställas utan hinder därav att det ej äger laga kraft. Domstolen må förordna, att den dömde skall i avbidan på verkställigheten genom allmänne åklagarens försorg på lämpligt sätt tagas i förvar.

5 §.

Allmän uppfostringsanstalt enligt denna lag är anstalt eller anstaltsavdelning, vilken inrättats av staten för detta ändamål eller av Konungen erkänts såsom allmän uppfostringsanstalt. Sådant erkännande kan återkallas.

Elever av olika kön må ej uppfostras i samma anstalt.

6 §.

Allmän uppfostringsanstalt skall stå under ledning av styrelse och föreståndare. För anstalten skall finnas en av Konungen fastställd stadga. Anstalten skall stå under uppsikt som av Konungen bestämmes.

7 §.

Elev skall erhålla den särskilda handledning och tillsyn som erfordras för hans fostran till laglydnad och skötsamhet. Han skall åtnjuta erforderlig undervisning och utbildas i jordbruk, hantverk, industriellt yrke eller annat arbete som med hänsyn till anlag och förmåga finnes för hans framtida utkomst lämpligt.

8 §.

Där sådant prövas för elev gagneligt och finnes lämpligen kunna ske, må styrelsen överlämna honom till fostran och utbildning utom anstalten.

9 §.

Bryter elev mot anbefalld ordning, må han underkastas disciplinär åtgärd enligt därom utfärdade föreskrifter.

Där elev på grund av sitt uppförande icke lämpligen kan fostras tillsammans med andra elever, skall han hållas i särskild avdelning eller på annat sätt från dem avskiljas.

10 §.

Företer elev rubbning i själsverksamheten, skall han såvitt möjligt överföras till sinnessjukhus eller annan vårdanstalt.

Blir elev eljest sjuk, skall tillses att han erhåller lämplig vård och, om så erfordras, överföres till sjukvårdsinrättning. Kvinnlig elev som befinnes vara havande må överlämnas till vård utom anstalten.

11 §.

När sannolikhet vunnits för att elev skall utan fortsatt tvångsuppfostran förhålla sig väl, skall han av styrelsen från anstalten utskrivas på prov (villkorlig utskrivning).

När efter utskrivning på prov eller eljest syftet med tvångsuppfostran kan antagas vara uppnått och senast då eleven fyllt tjuguett år, skall han av styrelsen slutligt utskrivas. Sådan utskrivning skall ock äga rum, där av anledning som i 10 § första stycket sägs elev omhändertages å sinnessjukhus och finnes icke vara mottaglig för fortsatt tvångsuppfostran.

Utskrivning på prov må ej ske förrän ett år, och slutlig utskrivning ej förrän två år förflutit från det elev intagits i anstalten, med mindre särskilda skäl därtill äro.

12 §.

Elev som är utskriven på prov skall stå under tillsyn och vara underkastad av styrelsen meddelade eller eljest för honom gällande föreskrifter. Bryter han mot dessa föreskrifter eller framgår annorledes av hans uppförande att syftet med tvångsuppfostran uppenbarligen icke nåtts, äger styrelsen eller enligt dess uppdrag föreståndaren besluta om hans återtagande.

13 §.

På begäran av styrelsen eller föreståndaren skall prästerskap och kommunal myndighet biträda vid tillsyn över elev samt polismyndighet lämna handräckning för hämtande av den som avvikit eller som skall återtagas.

14 §.

Misstänkes den som ådömts tvångsuppfostran att hava före slutlig utskrivning begått brott, för vilket han icke undergått rannsakning, och hör brottet under allmänt åtal eller har det av målsäganden angivits till åtal, ankommer det, där brottet är begånget i Stockholm, å överståthållarämbetet och eljest å landsfogden att efter styrelsens hörande avgöra huruvida åtal skall ske.

15 §.

Ådömes någon tvångsuppfostran sedan han blivit till straff dömd men innan han det till fullo undergått, skall domstolen tillika förordna, att tvångsuppfostran skall träda i stället för straffet eller vad därav återstår. Vad sålunda stadgats gäller jämväl där genom villkorlig dom beviljats anstånd med straffet.

16 §.

Varder den som dömts till tvångsuppfostran övertygad att hava innan han utskrivits förövat annat brott, skall domstolen förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall avse jämväl detta brott. Är detta brott av grov beskaffenhet eller begånget efter intagandet i anstalten, må dock domstolen efter styrelsens hörande förklara förordnandet om tvångsuppfostran förfallet och med tillämpning av de för sammanträffande av brott givna reglerna utmäta straff för brotten.

17 §.

Begår den som utskrivits på prov brott och varder han därom övertygad innan han slutligt utskrivits, må domstolen efter styrelsens hörande förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet samt att den brottslige skall ånyo intagas för att undergå fortsatt tvångsuppfostran.

18 §.

Förekomma till verkställighet på en gång förordnande om tvångsuppfostran och beslut varigenom samma person blivit dömd till straff för brott som förövats före intagandet i anstalten, skall tvångsuppfostran träda i stället för straffet. Beslut rörande verkställighet av straffet må förty ej meddelas förrän frågan om tvångsuppfostran slutligen avgjorts.

19 §.

Ådömd tvångsuppfostran vare förfallen, där den dömde ej intagits i allmän uppfostringsanstalt innan han fyllt aderton år.

Allmän åklagare har i ty fall att vid den domstol som först dömt i målet föra talan mot den dömde om hans fällande till straff. Har sådan talan ej anhängiggjorts innan den brottslige fyllt tjuguett år, vare straff förfallet.

20 §.

Vad enligt lag eller författning finnes stadgat angående särskild verkan därav att någon dömes till fängelse skall, där ej annat följer av innehållet i denna lag, äga motsvarande tillämpning där någon dömes till tvångsuppfostran.

21 §.

Vad i denna lag finnes stadgat därom att tvångsuppfostran må användas i stället för straff eller träda i stället för straff gäller icke förlust av ämbete

ej heller påföljd som avses i 2 kap. 15 eller 20 § strafflagen eller liknande påföljd som finnes stadgad i annan lag eller författning.

22 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937. Genom lagen upphäves lagen den 27 juni 1902 angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Har, enligt vad särskilt stadgas, till domstols ordförande inkommit anmälan därom, att någon, som ej fyllt aderton år, blivit häktad för brott, skall ordföranden skyndsamt för vinnande av utredning rörande den häktades personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses lämpligast för hans rättande, förordna om särskild förundersökning, där ej anledning är att antaga, att sådan utredning kommer att därförutan vara för domstolen tillgänglig.

Prövas eljest — — — av domstolen.

Finnes tvångsuppfostran kunna ifrågakomma, skall, ändå att den tilltalade ej är häktad, särskild förundersökning beslutas. Därjämte skall föreskrivas att intyg av läkare skall anskaffas rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet, såframt ej utlåtande enligt sinnessjuklagen inhämtas.

2 §.

Vid beslut — — — utföra densamma.

Då föreskrift meddelats att intyg skall anskaffas rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet, skall förundersökaren anmoda läkare, om möjligt en psy-

kiater, att avgiva sådant intyg. Är den tilltalade häktad, skall intyget avgivas av fängelseläkaren.

Läkarintyget skall avfattas enligt av Konungen meddelade anvisningar. Tilltalad som icke förvaras i häkte är pliktig att för läkarundersökningen inställa sig å tid och ort som av läkaren bestämmes. Undandrager sig den tilltalade att fullgöra vad sålunda åligger honom, må domstolen eller dess ordförande efter anmälan av förundersökaren förordna om handräckning för hans inställande.

I fråga om förundersökares åligganden samt om ersättning åt honom och åt läkaren skall vad i lagen angående villkorlig straffdom stadgas om förundersökare äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Förslag
till
Lag
om upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Förslag
till
Lag
om ändring i vissa delar av barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361).

Härigenom förordnas, att 44 § 4 mom. och 48 § barnavårdslagen den 6 juni 1924[1] skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

44 §.

4 mom. Har någon, som blivit omhändertagen jämlikt denna lag, intagits i allmän uppfostringsanstalt eller överlämnats dit från skyddshem, äga be-

[1] Senaste lydelse se 1934: 204.

stämmelserna i 4 § första stycket och 7—14 §§ i lagen om tvångsuppfostran motsvarande tillämpning. I fråga om slutlig utskrivning av person, som omhändertagits jämlikt 22 § d), gäller dock vad i 46 § 1 mom. första stycket och 2 mom. andra stycket är stadgat; beslut om utskrivningen meddelas av anstaltens styrelse.

48 §.

Barnavårdsnämnds beslut angående omhändertagande förfaller, då verkställighet skall ske av domstols beslut, varigenom

a) förordnande meddelats om att den omhändertagne skall undergå tvångsuppfostran,

b) den omhändertagne dömts till fängelse eller straffarbete utan tillämpning av lagen angående villkorlig straffdom, eller

c) anstånd med den omhändertagne villkorligt ådömt fängelsestraff eller straffarbete förklarats förverkat.

Vad sålunda — — — från skyddshem.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas.

Härigenom förordnas, att 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

31 §.

Konungens befallningshavande må meddela förordnande om utvisning från riket av följande utlänningar, nämligen:

— —

4) den, som här i riket genom utslag, som äger laga kraft, blivit för annat brott än ovan avses dömd till straffarbete, till fängelse ej under sex månader, till ungdomsfängelse eller till tvångsuppfostran, allt så vitt brottets beskaffenhet föranleder till antagande, att fara av hans vistelse i riket kan uppstå för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet; dock att utvisning för det brott ej må ske, där ej förhör, som i 32 § sägs, i ärendet hållits, innan sex månader

förflutit från det han efter utståndet straffarbete eller fängelse blivit frigiven eller ock efter ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran blivit utskriven;

— —

Vid bedömande — — — därtill äro.

Om hemsändande — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Härigenom förordnas, att 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

18 §.

Kan sinnessjuk — — — utom sjukhuset.

Utskrivning enligt första stycket må ej äga rum av den, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott eller som enligt domstols förordnande intagits i allmän uppfostringsanstalt men överförts till sinnessjukhus och slutligt utskrivits från anstalten eller som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat. Har sinnessjuk, vilken begått brott, som nu sagts, utskrivits jämlikt 17 § och varder han ånyo intagen å sinnessjukhus, skall dock brottet icke utgöra hinder för utskrivning enligt första stycket, där ej överinspektören för sinnessjukvården annorledes förordnat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 oktober 1936.

Närvarande:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 22 maj 1936, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) *lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;*
2) *lag om tvångsuppfostran;*
3) *lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;*
4) *lag om upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;*
5) *lag om ändring i vissa delar av barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361);*
6) *lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas; och*
7) *lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ivar Strahl.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Samtliga förslag.

Justitierådet Sandström, med vilken *justitierådet Forsberg* instämde:

Förevarande lagförslag hava tillkommit huvudsakligen i ändamål att bringa lagstiftningen om tvångsuppfostran i överensstämmelse med lagen om ungdomsfängelse. Genom denna lag, vars ikraftträdande i avvaktan på upprättandet av erforderlig anstalt uppskjutits till tidpunkt som Konungen äger bestämma, har för åldersklasserna närmast över dem som komma i fråga till tvångsuppfostran skapats en påbyggnad på detta institut med i hu-

vudsak samma syfte som detta, eller att genom fostran och yrkesutbildning göra den brottslige till en laglydig och samhällsnyttig medborgare.

Vid utformningen av den nu remitterade lagstiftningen har tillämpningsområdet för tvångsuppfostran i viss mån ändrats. Särskild uppmärksamhet förtjänar i sådant avseende de bestämmelser som avse att utestänga psykiskt undermåliga från behandlingen i fråga.

Med bortseende från de fordringar i fråga om ålder och brottets beskaffenhet, som uppställas, angivas i 1 § av den föreslagna lagen om tvångsuppfostran förutsättningarna för ådömande därav på liknande sätt som i lagen om ungdomsfängelse, eller att den brottsliges personliga utveckling, vandel och levnadsomständigheter i övrigt giva skälig anledning antaga att han är i behov av och mottaglig för sådan fostran och utbildning som avses med tvångsuppfostran samt att med hänsyn till sålunda och eljest föreliggande förhållanden tvångsuppfostran finnes lämpligare än straff. Det av de sakkunniga utarbetade utkastet till lag uppställde dessutom uttryckligen, enligt vad som uppgives i motiven i förtydligande syfte, såsom villkor att den brottslige icke vore av sinnesbeskaffenhet som i 5 kap. 6 § strafflagen sägs. Departementschefen, som i remissyttrandet helt anslutit sig till tanken att ungdomar som förete väsentliga bristfälligheter i själsverksamheten icke sändas till allmän uppfostringsanstalt, ansåg det emellertid icke vara erforderligt att i detta avseende meddela en uttrycklig bestämmelse. Att förordnande ej finge meddelas i fall enligt 5 kap. 6 § strafflagen framginge enligt departementschefens mening tillräckligt tydligt av övriga bestämmelser i 1 § av förslaget.

Förslagets ståndpunkt i fråga om psykiskt undermåliga framgår ytterligare av bestämmelsen i 10 § att, om elev företer rubbning i själsverksamheten, han såvitt möjligt skall överföras till sinnessjukhus eller annan vårdanstalt. Slutligen föreslås upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare, enligt vilket lagrum vid val mellan sådan förvaring och tvångsuppfostran den förra åtgärden i regel ej må vidtagas.

Enligt nu gällande lagstiftning kan förordnande om insättning i allmän uppfostringsanstalt för där avsedda åldersgrupper och brott meddelas, när den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgivning samt graden av hans förståndsutveckling prövas sådant föranleda. Däri ligger naturligtvis också ett krav på att den brottslige skall vara mottaglig för den fostrande verksamheten. I praxis har man ansett tvångsuppfostran kunna meddelas jämväl för minderåriga brottslingar, vilka falla under 5 kap. 6 § strafflagen.

Alla måste naturligtvis vara ense därom att en person, som på grund av sin sinnesbeskaffenhet icke är mottaglig för tvångsuppfostran, icke bör dömas därtill. I vad mån någon på grund av psykisk defekt är mottaglig för uppfostran eller icke tillhör närmast läkarvetenskapen att bestämma. Det torde väl icke vara uteslutet att personer som bedömas enligt 5 kap. 6 § strafflagen äro i viss mån mottagliga därför, och då under förarbetena till nu ifrågavarande lagstiftning man beaktat särskilt sådana personer

och velat utesluta dem från behandling medelst tvångsuppfostran, torde det avgörande skälet hava varit den inverkan som personer av denna sinnesbeskaffenhet ofta enligt erfarenhetens vittnesbörd hava på anstaltsverksamheten. Enligt de sakkunniga har det för behandlingen inom uppfostringsanstalt »ansetts vara i hög grad menligt att normala och i många fall relativt godartade elever där komma i beröring med psykiskt undermåliga element». Närvaron av sådana element synes hava väsentligt försvårat arbetet, och det har ansetts angeläget att de allmänna uppfostringsanstalterna hållas fria från dem.

Mot den ståndpunkt den föreslagna lagstiftningen sålunda intager synes icke i och för sig vara någonting att invända. Det kan icke vara lämpligt att i anstalterna intaga elever, som på grund av psykiska defekter försvåra och förrycka arbetet för de friska elevernas fostran. Det synes också vara riktigt att för bestämmande av huruvida en person lämpligen bör undergå tvångsuppfostran icke binda sig vid en så ovillkorlig regel som den i de sakkunnigas förslag upptagna hänvisningen till 5 kap. 6 § strafflagen synes utgöra. I verkligheten saknas en markerad gräns för det område där tvångsuppfostran lämpligen bör användas, och avgörandet därav bör vara en lämplighetsfråga i det enskilda fallet. Av stor betydelse torde därvid bliva de ändringar som föreslås i lagen innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga och varigenom läkarundersökning av den brottslige blir obligatorisk då ådömande av tvångsuppfostran ifrågakommer. I den mån bedömningen vid denna läkarundersökning visar sig vara felaktig kan rättelse erhållas genom den föreslagna bestämmelsen i 10 §.

Angående antalet av de minderåriga, som genom den nu föreslagna lagstiftningen skulle komma att uteslutas från tvångsuppfostran, föreligger icke i förevarande lagstiftningsärende någon utredning. Med ledning av siffror framlagda av professor Kinberg i ett vid proposition nr 219 till årets riksdag fogat »utlåtande med förslag till åtgärder rörande vården av själsligt sjuka och abnorma tillhörande området för samhällets skyddsåtgärder för unga asociala» måste dock antagas att antalet är avsevärt, sannolikt omkring 15 % av det till tvångsuppfostran dömda klientelet. Enligt professor Kinberg skulle av dem som 1934 undergingo tvångsuppfostran 21 tillhöra denna grupp, och det årliga tillskottet beräknas av honom till 13. En stor osäkerhet måste emellertid råda med hänsyn till ovissheten om den tillämpning de föreslagna bestämmelserna komma att erhålla.

Emellertid framställer sig till besvarande den frågan vilken behandling som enligt det nya systemet skall komma de uteslutna grupperna till del.

I detta avseende har i betänkandet såväl som i departementschefens remissyttrande berörts vissa frågor beträffande behandlingen av psykiskt undermåliga, vilka frågor varit eller äro föremål för utredning. Sålunda har meddelats, att fråga är väckt om inrättande av ny anstalt för dem som omhändertagits jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt att inom justitiedepartementet förberedande utredningsarbete utförts avseende en omarbetning av nämnda lag i syfte att

förordnande om förvaring må kunna meddelas i större utsträckning än hittills. Vidare har förts på tal ett i samband med utredningen angående omorganisation av skyddshemsverksamheten framkommet förslag av professor Kinberg att vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall anordna en s. k. psykopatanstalt, dit förutom av barnavårdsnämnd för vanart omhändertagna skulle överföras jämväl andra kategorier av psykiskt abnorma ynglingar, för vilkas vård och fostran samhället av ena eller andra anledningen måste sörja, närmast minderåriga eller ungdomliga förbrytare, vilka om de varit själsligt friska skulle hava intagits på allmänna uppfostringsanstalten å Bona eller i ungdomsfängelse. Omorganisation av skyddshemsverksamheten beslöts vid årets riksdag i huvudsak i enlighet med av Kungl. Maj:t framställt förslag. I detta förutsattes att Hall, som tidigare mottagit såväl grovt vanartade friska elever över femton år som psykiskt abnorma, nu skulle reserveras för vården av sådana gossar som på grund av kroppslig sjukdom eller psykisk abnormitet icke kunde tillgodogöra sig undervisningen och utbildningen i de övriga skyddshemmen. Hall beräknades tills vidare för 100 elever. Beträffande flickor reserverades för samma ändamål ett annat skyddshem. Den väckta frågan om en genomgripande omläggning av Halls ställning och uppgifter inom skyddshemsorganisationen hade däremot icke upptagits till prövning.

Utom dessa på framtiden ställda förslag har beträffande de från tvångsuppfostran uteslutna grupperna endast erinrats om att det för vissa av dem står öppet att meddela förordnande om deras förvaring jämlikt 1927 års förvaringslag och att för dem som icke kunna dömas till sådan förvaring återstå straffrättens övriga reaktioner. Beträffande möjligheten att döma till förvaring enligt 1927 års lag må anmärkas att särskilt för förstagångsförbrytare förutsättningen för sådant intagande i avseende å ådömt straff mycket sällan torde bliva uppfyllt. I stort sett skulle alltså den föreslagna lagstiftningens genomförande betyda att man beträffande ifrågavarande grupper skulle hava att falla tillbaka på de vanliga straffarterna, därvid på grund av förhållandenas natur villkorlig straffdom ej lärer kunna ifrågakomma.

I visst sammanhang med det nu behandlade spörsmålet står frågan huru enligt 11 § i den föreslagna lagen om tvångsuppfostran de å allmän uppfostringsanstalt nu intagna elever som befinnas lida av rubbning i själsverksamheten skola omhändertagas. Beträffande de vårdmöjligheter som för närvarande stå till buds hänvisas i betänkandet till vissa angivna anstalter för asociala imbecilla och för vanartade sinnesslöa. Departementschefen anser sig kunna utgå från att de anstalter, som enligt propositionen om ändringar i skyddshemsorganisationen skulle inrättas för själsligt abnorma skyddshemselever, skola kunna anlitas även för omhändertagande av motsvarande kategori bland eleverna i allmän uppfostringsanstalt.

Även om såsom förut framhållits ingenting kan vara att invända mot den nu föreslagna lagstiftningens ståndpunkt att de allmänna uppfostringsanstalterna böra hållas fria från psykiskt defekta, som icke äro mottagliga för den med anstalterna avsedda fostran eller väsentligt försvåra och förrycka arbe-

tet för de friska elevernas fostran, måste det anses otillfredsställande att den nya lagstiftningen genomföres utan att samtidigt löses frågan om behandlingen av det klientel vilket genom reformen undandrages en vård som tidigare kunnat komma det till del. Enligt vad förut framhållits skulle i framtiden, innan ifrågasatta reformer genomförts, för detta klientel de vanliga strafformerna bli det normala. Dessa torde emellertid i sådana fall vara mindre ändamålsenliga än eljest. Beträffande de nu å allmänna uppfostringsanstalter intagna elever, vilka enligt 10 § av den föreslagna lagen om tvångsuppfostran på grund av psykiska defekter borde avskiljas från anstalterna, torde väl i vissa fall en överflyttning till sinnessjukhus vara möjlig. Huruvida för övriga fall, vilka torde utgöra det ojämförligt största antalet, en med hänsyn till ändamålet för deras omhändertagande tillfredsställande vård kan anordnas låter sig knappast på den föreliggande utredningen bedöma.

Då emellertid lagstiftningens principer i och för sig synas vara riktiga, anser jag mig icke böra avstyrka att en lagstiftning nu kommer till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med den föreslagna. Däremot måste det sättas i fråga huruvida denna bör träda i kraft innan erforderliga anordningar träffats för omhändertagande av det uteslutna klientelet. Det är naturligtvis för arbetet i de allmänna uppfostringsanstalterna önskvärt att reformen genomföres fortast möjligt. Det bör emellertid beaktas att den nya lagstiftningens syftemål uti ifrågavarande avseende under inga förhållanden kan helt vinnas förrän de allmänna uppfostringsanstalterna befriats från där redan intagna elever, vilka från utgångspunkterna för samma lagstiftning icke äro önskvärda. Så länge de icke på annat håll kunna omhändertagas på lämpligt sätt, blir därför effekten av den nya lagstiftningen oviss. För den händelse lagen icke skapar tillfredsställande möjligheter för omhändertagande av psykiskt undermåliga, kan vidare vara att befara att lagskipningen vid tillämpningen av den nya lagstiftningen i gränsfallen föranledes att icke taga all den hänsyn som måste anses önskvärd till de synpunkter vilka varit bestämmande för densamma. Därest utsikter finnas att inom den närmaste tiden föra fram frågan om behandlingen av det uteslutna klientelet till lösning, synes med hänsyn till vad som anförts ikraftträdandet av den nya lagstiftningen böra anstå i avvaktan därpå, och bör i så fall ikraftträdandet bliva beroende på Kungl. Maj:ts förordnande.

Justitierådet Afzelius och *regeringsrådet Aschan:*

Såsom framgår av justitierådet Sandströms nu avgivna yttrande, befinner sig frågan om åtgärder för beredande av vård och fostran åt sådana unga förbrytare, vilka tillhöra gruppen förminskat tillräkneliga, för närvarande i ett ovisst läge. I samband med genomförandet av den lagstiftning, som här föreslås, bliva sådana åtgärder dock nödvändiga, i det att från tvångsuppfostran uteslutas ej blott de förminskat tillräkneliga, vilka efter ikraftträdandet sakfällas för brott, utan även, så långt möjligt är, de som vid samma tid äro intagna å uppfostringsanstalt. Om den närmare beskaffen-

heten av provisoriska anordningar, vilka tilläventyrs kunna tillitas, är på grundval av nu tillgänglig utredning ej möjligt att döma. Men då, såsom påvisats av justitierådet Sandström, för den närmaste tiden knappast är att räkna med annan utväg än att hänvisa denna ganska talrika och ingalunda enhetliga grupp till fängelser eller sinnessjukhus, synes i betraktande av den förändrade ställning, vari dessa minderåriga sålunda försättas, en omedelbar lagstiftningsåtgärd icke kunna undgå att ingiva betänklighet. På grund härav och då, frånsett det nu berörda ämnet, lagförslagen icke torde innefatta någon sådan nyhet av betydelse för den praktiska uppfostringsverksamheten, att icke med deras genomförande kan utan olägenhet anstå ännu någon tid, finna vi oss böra hemställa om sådan ändring i förslagen, att tiden för lagarnas ikraftträdande kommer att bero av Kungl. Maj:ts förordnande.

De särskilda förslagen.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen.

Lagrådet:

Jämlikt 23 kap. 3 § rättegångsbalken skall vid omröstning till dom i brottmål, där rösterna äro skiljaktiga och på vardera sidan lika många, gälla den mening lindrigast är, och i 4 § stadgas att vid flera skiljaktiga meningar skola gälla deras röster, som kunna närmast till varandra jämkas, och gå ut på det som lindrigast är. Införlivas nu med vår straffrätt sådana påföljder av brott som ungdomsfängelse och tvångsuppfostran, vilka båda ådömas utan att bestämt straff dessförinnan utmätes, erbjuda nämnda lagrum icke ledning för alla de fall, då fråga om ådömande av sådan påföljd kan komma att ställas under omröstning. Att ungdomsfängelse är att anse såsom strängare än tvångsuppfostran och båda dessa såsom strängare än böter, torde vara otvivelaktigt, men däremot gives icke någon giltig norm för en jämförelse mellan vanligt tidsbestämt frihetsstraff, å ena, samt endera av dessa påföljder, å andra sidan. Då en evalveringsregel i anslutning till vad i 2 kap. strafflagen är stadgat om förhållandet mellan straffarbete, fängelse och böter icke lärer kunna uppställas, torde lösningen få sökas i bestämmelse därom, att inom domstolen vid överläggning till dom uppkommen fråga om ådömande av ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran skall först avgöras genom särskild omröstning. Uppnås härvid flertal för den mening, som går ut på ådömande av sådan påföljd, är därmed målet avgjort i ansvarsfrågan. I annat fall — och således även när, såsom undantagsvis skulle kunna inträffa i den högsta instansen, i den första omröstningen rösterna för och emot påföljdens ådömande stå lika — har domstolen att därefter företaga målet till avgörande efter de vanliga omröstningsreglerna. Erforderliga föreskrifter torde kunna meddelas i särskild lag såsom tillägg till rättegångsbalkens stadganden om omröstande till dom.

Förslaget till lag om tvångsuppfostran.

1—3 §§.

Justitieråden Afzelius och *Sandström:*

Medan gällande lagstiftning tillåter att tvångsuppfostran kan komma till användning i fråga om minderåriga, som för brott dömas till böter, fängelse eller straffarbete i högst två år, skall enligt det remitterade förslaget sådan påföljd kunna ersätta straff för brott, varå efter lag kan följa fängelse eller straffarbete.

I vad tvångsuppfostran således uteslutes vid brott, vilka icke äro i lag belagda med högre straff än böter, lärer den ändring, som härigenom sker i förhållande till gällande rätt, icke bliva synnerligt betydande, om huvudvikten lägges vid antalet av dem, som efter sakfällande för dylikt brott bliva föremål för tvångsuppfostran. Enligt vad i detta lagstiftningsärende upplysts förekommer nämligen endast i sällsynta fall, att domstol, när allenast böter kunna följa å brottet, meddelar förordnande om tvångsuppfostran. Med hänsyn till denna påföljds allvarliga karaktär måste en sådan praxis anses naturlig nog. Men näppeligen kan av den varsamhet, som sålunda iakttagits vid lagens tillämpning, med säkerhet slutas, att möjligheten att i nu avsedda fall även för framtiden använda denna form för den unge lagbrytarens tillrättaförande bör utmönstras såsom helt obehövlig. Ett brott av ringa svårhetsgrad kommer uppenbarligen icke att i och för sig eller ens i huvudsaklig mån utgöra grunden för ett ådömande av tvångsuppfostran; den avgörande betydelsen måste städse fästas vid den utredning, som kan bibringa domstolen en bestämd övertygelse om det, framför allt för den brottslige själv, lämpligaste behandlingssättet. Då med förslagets genomförande komma att följa skärpta krav på utredningens fullständighet och jämväl förutsättningarna för användande av tvångsuppfostran bliva mer noggrant angivna i lagen än hittills, torde häri ligga en ökad trygghet för att fri prövningsrätt kan anförtros åt domstolen. Överhuvud lärer en sådan frihet i bedömandet, vilken även kommer till uttryck i fråga om brott belagda med strängare straff, bäst överensstämma med den särskilda naturen av det ingripande emot ungdomsbrottsligheten som tvångsuppfostran innebär. Från denna synpunkt kan en begränsning med avseende å de ringare brotten icke anses välgrundad.

I vissa speciella fall — och om några andra än ett fåtal sådana kan här icke bliva fråga — synes det kunna vara ganska klart framträdande, att en möjlighet att använda tvångsuppfostran även vid ringare brott icke bör vara helt avskuren. Mindre komma härvid i betraktande enstaka förbrytelser av detta slag, även om de såsom yttringar av en också annorledes ådagalagd vanart kunna påkalla en allvarligare uppmärksamhet än vartill måhända lagöverträdelsen i sig själv skulle föranleda. I synnerhet äger det sagda sin tillämpning i sådana fall, då lagföring på en gång sker för flera brott, låt vara att de äro belagda med endast bötesstraff, eller då i mål, som

rör dylikt brott, det visas att den brottslige tidigare ådömts straff. Därest i något sådant fall tvångsuppfostran skulle, i belysning av vad utredningen ger vid handen om den tilltalades personlighet och levnadsförhållanden, framstå såsom den lämpligaste påföljden, kan det knappast anses lyckligt att denna utväg skall vara stängd. Att härvid omhändertagande enligt barnavårdslagen — om överhuvud förutsättningar härför äro till finnandes — skulle erbjuda en tillfredsställande ersättning för tvångsuppfostran, måste betraktas såsom ovisst.

Under åberopande av vad nu anförts hemställes, att i 1 § vidtages sådan ändring, att förordnande om tvångsuppfostran må kunna meddelas även i fråga om brott, vilket icke i lag är belagt med högre straff än böter. Bifalles denna hemställan, lärer därav föranledas, att 2 § utgår och att i 3 § i stället för »fängelse eller straffarbete» insättes »straff». Att den, som i nu avsett fall ådömes tvångsuppfostran, är i fråga om rätt till fullföljd av talan likställd med övriga, som bliva föremål för sådan åtgärd, torde följa av stadgandet i 20 § av förevarande förslag.

4 §.

Lagrådet:

Enligt nuvarande lagstiftning gäller såsom undantagslös regel att domstols förordnande om minderårigs insättande i allmän uppfostringsanstalt skall gå i verkställighet utan hinder av att förordnandet ej vunnit laga kraft. I andra stycket av förevarande paragraf föreslås nu, att domstolen skall äga bestämma dels att med verkställigheten skall anstå tills laga kraft åkommit förordnandet, och dels att den dömde skall i avbidan å verkställigheten kunna tagas i förvar. Härmed torde åsyftas helt skilda fall. Innebörden av den befogenhet, som i förra hänseendet gives domstolen, lärer få antagas vara den, att anstånd med verkställigheten må medgivas, när särskilda omständigheter därtill föranleda och domstolen finner det kunna utan fara för den dömdes avvikande tillåtas honom att vara på fri fot. Ett sådant anstånd kan tydligen komma att sträcka sig över en ganska avsevärd tid, och någon inskränkning i den dömdes rörelsefrihet under samma tid är icke ifrågasatt. Förordnande åter om den dömdes tagande i förvar kan icke vara avsett att komma till användning i annat fall än att anstånd med verkställigheten ej medgives och skall således gälla endast den tid, som kan förflyta emellan domen och en nära förestående verkställighetsåtgärd. Ett sådant omhändertagande är med andra ord att anse såsom rent provisoriskt i avvaktan på expediering och utförande av den exekutiva myndighetens beslut om verkställighet. Vad angår av domstol lämnat anstånd med verkställighet torde av det föreslagna stadgandets ordalydelse med tillräcklig tydlighet framgå, att ett dylikt medgivande ifrågakommer endast såsom undantag från den allmänna regeln om omedelbar verkställighet, och att därvid bör tagas hänsyn till möjligheten att den dömde kan avvika, synes så ligga i sakens natur, att ej heller därom särskilt uttalande i lagtexten är nödigt. Däremot torde ändamålet med ett förordnande om den dömdes tagande i förvar böra erhålla ett

klarare uttryck. Detta torde kunna ske på det sätt, att i andra stycket andra punkten föreskrives att, där anstånd med verkställigheten ej medgives, domstolen må förordna att i avbidan på Konungens befallningshavandes beslut om verkställighet den dömde skall genom allmänne åklagarens försorg tagas i förvar.

I likhet med departementschefen finner lagrådet närmare bestämmelser om sättet för tagande i förvar av den, som dömes till tvångsuppfostran, icke böra ingå i lagen. Befogenhet att förordna om sådan åtgärd bör tillkomma domstolen, under det att utförandet av beslutet anförtros åt åklagaren. En allmänt hållen erinran om att denne härvid har att gå till väga »på lämpligt sätt» utsäger ej annat eller mer än som ändock följer av hans tjänsteplikt och måste därför anses överflödig. I den sammanställning, vari de anmärkta orden här förekomma i andra stycket, kunna de även giva anledning till det missförstånd, att — såsom under förarbetena ifrågasatts — det skulle tillhöra domstolen att lämna anvisning om sättet för förvaringen. Dessa ord synas fördenskull böra utgå.

5 §.

Lagrådet:

Att det i förevarande paragraf avsedda erkännandet av kommunal eller enskild uppfostringsanstalt icke kan få vara oåterkalleligt, lärer vara så påtagligt, att en lagbestämmelse, vilken icke uttalar mer än detta, knappast kan vara erforderlig. Däremot saknar det uppenbarligen icke sin särskilda betydelse, att, såsom sker i 1 § lagen angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran, återkallelse förklaras kunna göras »när som helst»; därigenom fastställes, att i avtal och uppgörelser med sådan anstalt icke med laga verkan kan ingå villkor om rätt för anstalten att tillgodonjuta uppsägningstid. De anmärkta orden torde därför icke böra uteslutas vid det nyssnämnda stadgandets överflyttande till den nya lagen.

6 §.

Lagrådet:

Den i paragrafen upptagna bestämmelsen att för allmän uppfostringsanstalt skall finnas en av Kungl. Maj:t fastställd stadga avser en angelägenhet, som utan särskilt lagstadgande ankommer på Kungl. Maj:ts åtgärd. Även med hänsyn till det i 22 § avsedda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att meddela tillämpningsföreskrifter till lagen lärer bestämmelsen kunna utgå.

7 §.

Lagrådet:

Sakkunnigförslaget upptog i 8 § en bestämmelse, att elev må för kortare tid beviljas permission. De sakkunniga anförde, att permission borde ifrågakomma icke blott i exceptionella fall, såsom för att besöka en nära anförvant på hans dödsbädd eller bevista en sådan anhörigs begravning, utan även ingå som en mera normal beståndsdel av den uppfostrande behandlingen.

Sedan i avgivna yttranden betänkligheter uttalats mot att permission skulle erhålla en så vidgad användning, har departementschefen funnit en säkert grundad mening rörande den omfattning, i vilken permission utan våda kunde beviljas, icke kunna vinnas utan praktisk erfarenhet vid de allmänna uppfostringsanstalterna. Han har därför ansett försiktigheten bjuda att icke i lag fastslå någon regel om permission; i stället borde det överlämnas åt Kungl. Maj:t att med stöd av det föreslagna stadgandet i 22 § utfärda erforderliga föreskrifter härom.

Lagrådet, som delar de anförda betänkligheterna mot en alltför utsträckt användning av permission, har intet att erinra mot ett stadgande av innehåll att, när särskilda skäl därtill föreligga, permission för kortare tid beviljas den som undergår tvångsuppfostran. Då det icke kan anses ligga i sakens natur att ett sådant avbrott i den uppfostrande behandlingen må förekomma, samt frågan obestridligen är av sådan betydelse att den ej bör regleras allenast genom tillämpningsföreskrifter, synes en bestämmelse av antytt innehåll helst böra givas i lagen. Det må emellertid erinras, att i lagen om ungdomsfängelse något stadgande i detta ämne icke kommit att inflyta, men att den bestämmelse, som vid lagens tillkomst förutsattes skola komma att utfärdas av Kungl. Maj:t, var avsedd att få ett innehåll motsvarande vad nu ifrågasatts. (Jfr Nytt Juridiskt Arkiv avd. II årg. 1935 s. 326.) Då det måste anses mindre lämpligt om de båda lagarna i detta avseende ej skulle överensstämma, finner sig lagrådet icke böra hemställa om någon ändring i det remitterade förslaget under annan förutsättning än att motsvarande ändring göres i lagen om ungdomsfängelse.

8 §.

Lagrådet:

Gällande lag angående verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran innehåller (4 §) vissa stadganden rörande å uppfostringsanstalt intagen elevs placering utom anstalten före den slutliga utskrivningen. Den placering som där avses torde närmast vara att anse såsom en form av villkorlig utskrivning eller utskrivning på försök, sedan elevens uppfostran kan antagas hava fortskridit så långt att grundade förhoppningar om hans välförhållande förefinnas. I nu föreliggande lagförslag motsvaras den alltså huvudsakligen av den utskrivning på prov, varom förmäles i 11 och 12 §§.

Av annan art är det i förevarande paragraf avsedda överlämnandet av elev, som intagits å uppfostringsanstalt, till fostran och utbildning utom anstalten. Under det utskrivningen på prov är att betrakta såsom en förmedlande övergång till den fullständiga frihet som följer med den slutliga utskrivningen, utgör nämnda överlämnande endast ett annat sätt för en alltjämt fortgående tvångsuppfostran. Såsom förutsättningar för överlämnandet stadgas att åtgärden, om vilken anstaltens styrelse har att besluta, prövas vara för eleven gagnelig och finnes lämpligen kunna ske.

I olikhet med vad som gäller om placering av elev utom uppfostringsanstalt enligt gällande lag innehåller det remitterade förslaget icke någon

föreskrift om viss minimitid för elevens föregående vistelse inom uppfostringsanstalten. Att så ej skett är enligt lagrådets mening ägnat att framkalla vissa betänkligheter. Då en minderårig så förbrutit sig, att domstolen efter övervägande av alla de omständigheter, som skola tagas i beaktande, funnit hans rättelse böra sökas genom tvångsuppfostran, synes i regel böra gälla, att den dömde under någon ej alltför kort tid skall kvarbliva å den anstalt, där han intagits. Såsom framhållits i ett av de över sakkunnigförslaget avgivna yttrandena måste nämligen de för uppfostran av unga lagbrytare speciellt organiserade allmänna uppfostringsanstalterna med deras för ändamålet utbildade personal äga alldeles särskilda förutsättningar att fylla denna uppgift, under det att likvärdig eller bättre fostran endast undantagsvis kan beredas utom anstalten. Detta synes lagrådet i särskild mån äga sin giltighet i fråga om den första tiden av tvångsuppfostran. Det måste nämligen antagas vara ägnat att i hög grad påverka en i uppfostringsanstalt intagen elev i gynnsam riktning att han en tid vänjes vid den ordning och den disciplin som där äro rådande. Visserligen kan det sägas att med tillit må överlämnas åt uppfostringsanstaltens styrelse att i de särskilda fallen avgöra när och huruvida stadgade förutsättningar för elevs placerande utom anstalten äro för handen. Det kan icke förutsättas att en sådan åtgärd då komme att vidtagas utan att eleven fått vistas inom anstalten tillräckligt länge för att dess ledning skall hava bildat sig ett säkert omdöme om honom. Men det synes knappast vara väl förenligt med den allvarliga karaktär, som dock måste utmärka tvångsuppfostran, att icke en viss minimitid för själva anstaltsvistelsen också skall vara uttryckligen fastställd i lag. Huru denna minimitid bör bestämmas kan vara föremål för olika uppfattningar. Den synes lagrådet lämpligen kunna fastställas till sex månader efter intagandet i anstalten. En sådan tidsbestämning lärer i allmänhet ej föranleda, att utplacering av elev, där förutsättningarna finnas, kommer att äga rum senare än eljest skulle bliva fallet. Det måste nämligen anses föga sannolikt att anstaltens styrelse skulle finna en kortare prövotid vara tillfyllest.

Vad nu anförts angående elevs skyldighet att under viss minimitid vara underkastad uppfostran i därför inrättad anstalt synes böra gälla såsom allmän regel. Emellertid kunna särskilda förhållanden föreligga som betinga undantag från denna regel. I sådana fall bör anstaltens styrelse äga rätt att även på ett tidigare stadium ombesörja att elev överlämnas till fostran utom anstalten.

Lagrådet hemställer alltså, att i paragrafen intages stadgande därom, att det här avsedda överlämnandet ej må ske tidigare än sex månader efter det elev intagits i anstalten, med mindre särskilda förhållanden därtill föranleda.

11 §.

Lagrådet:

Åtminstone efter orden synes bestämmelsen i första stycket häntyda på att vid utskrivning på prov andra omständigheter icke skulle få komma i be-

traktande än elevens uppförande under anstaltsvistelsen och ledningens därå grundade uppfattning om hans framtida välförhållande. Tydligt är emellertid, att en utskrivning, som från dessa synpunkter må vara fullt befogad, stundom kan innebära en för eleven, särskilt på grund av hans ungdom, ganska äventyrlig åtgärd. Så blir fallet, när all säkerhet saknas för att han icke snart nog efter utskrivningen kommer att råka i svårigheter och nöd, och detta utan att därför behöver antagas, att han icke skall »förhålla sig väl». I ett sådant läge kan det otvivelaktigt vara till fördel, om med utskrivningsbeslut får anstå till en något lämpligare tidpunkt. Måhända förutsättes, att dylika hänsyn ändock till en viss grad kunna bliva beaktade i den praktiska tillämpningen, men det måste likväl anses mindre tillfredsställande, att anstaltsstyrelsen, om den finner sig böra förfara på sådant sätt, icke äger stöd av tydlig lag. Härvid må erinras, att i lagen om ungdomsfängelse (13 §) till en kategorisk föreskrift om skyldighet att företaga utskrivning på prov fogats förbehållet »så framt ej särskilda skäl däremot äro». Även om förhållandena icke äro i allo jämförliga och möjligen vid sistnämnda stadgandes tillkomst andra skäl varit de huvudsakligen inverkande, synes dock en liknande bestämmelse kunna hava sitt berättigande även i nu förevarande sammanhang. I allt fall torde någon jämkning av ordalagen kunna ske i syfte att åt stadgandet giva en mindre strängt bindande avfattning än den föreslagna.

14 §.

Lagrådet:

Då i denna och i 16—18 §§ talas om andra »brott» än det eller de som föranlett förordnandet om tvångsuppfostran, måste tydligen härmed förstås även brott, å vilket efter lag icke kan följa strängare straff än böter.

17 §.

Justitierådet Afzelius:

Enligt sakkunnigförslaget (5 §) skall den, som dömts till tvångsuppfostran, kvarstå såsom elev vid anstalten till dess att han utskrivits därifrån antingen på prov eller ock slutligt. I detta avseende intager det remitterade förslaget (4 §) så till vida en annan ståndpunkt som den dömde skall kvarstå såsom elev ända till dess att han slutligt utskrives.

Förevarande paragraf avser det fall att den, som dömts till tvångsuppfostran, begår brott under tid efter utskrivning på prov men före slutlig utskrivning. Då enligt sakkunnigförslaget den dömde under sådan tid ej längre såsom elev tillhör anstalten, har i ett motsvarande stadgande (18 §) följdriktigt angivits att domstol, där den förordnar att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet, tillika har att meddela föreskrift »att den brottslige skall ånyo intagas för att undergå fortsatt tvångsuppfostran». I förevarande paragraf har upptagits ett stadgande, som helt överensstämmer med sakkunnigförslagets. Med den skillnad, som föreligger emellan de båda förslagen i avseende å den brotts-

liges ställning till anstalten, lärer emellertid en sådan föreskrift icke vara på sin plats i fråga om den, vilken oansett utskrivning på prov fortfarande kvarstår såsom elev vid anstalten och alltjämt är att anse såsom där »intagen». De anmärkta orden synas fördenskull böra uteslutas. Då det nya brottet kan vara av hur ringa svårhetsgrad som helst, torde icke med föreskriftens bibehållande i det remitterade förslaget vara åsyftat att göra en återkallelse av utskrivningen oeftergivlig. Skulle emellertid meningen vara denna och därjämte att för här ifrågavarande fall till domstolen överflytta den anstaltsstyrelsen eljes tillkommande befogenheten att besluta om återkallelse av utskrivning på prov, måste tydligen, av hänsyn till lagförslagets språkbruk i övrigt, väljas annat uttryckssätt, exempelvis »att den brottslige skall återföras till anstalten för att där undergå fortsatt tvångsuppfostran».

Regeringsrådet Aschan, justitierådet Forsberg och *justitierådet Sandström:* Därest den som dömts till tvångsuppfostran begår brott medan han är utskriven på prov och därom övertygas innan slutlig utskrivning sker, äger enligt förevarande paragraf domstolen förordna att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet. Därjämte har föreskrivits att domstolen skall förordna »att den brottslige skall ånyo intagas för att undergå fortsatt tvångsuppfostran». Med hänsyn emellertid därtill att den som utskrivits på prov fortfarande är elev vid anstalt, där han intagits, och förty trots utskrivningen alltjämt kan betraktas såsom där intagen, hemställes att stadgandet i denna del underkastas härav påkallad jämkning.

21 §.

Lagrådet:

Genom lag den 5 juni 1936 om ändring i vissa delar av strafflagen har 2 kap. 15 § samma lag ändrats så, att där uteslutits det allmänna stadgandet om påföljd av ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas, varjämte de i strafflagen förekommande särskilda bestämmelserna om ådömande av samma påföljd förklarats skola upphöra att gälla. Den i förevarande paragraf av förslaget gjorda hänvisningen till 2 kap. 15 § strafflagen torde därför böra utgå. Därjämte lärer böra iakttagas, att det i paragrafen använda uttrycket »förlust av ämbete», vilket avser såväl avsättning som mistning av befattning på viss tid, bringas till överensstämmelse med terminologin i ovannämnda lag den 5 juni 1936.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga.

1 §.

Lagrådet:

Med stadgandet i tredje stycket lärer icke vara åsyftat, att förundersökning skall äga rum i samtliga fall, där enligt lag kan ifrågakomma att den tilltalade dömes till tvångsuppfostran, utan allenast att förundersökning skall

hava skett innan domstolen dömer till tvångsuppfostran. Till utmärkande av denna stadgandets innebörd torde ordalagen böra i någon mån förtydligas. Detta synes kunna ske på det sätt, att åt stycket gives ungefär den lydelse, att ej må till tvångsuppfostran dömas, med mindre förundersökning ägt rum, därvid ock, så framt ej utlåtande enligt sinnessjuklagen inhämtas, skall hava anskaffats intyg av läkare rörande den tilltalades sinnesbeskaffenhet.

2 §.

Lagrådet:

Vidtages i 1 § den av lagrådet ifrågasatta omformuleringen med avseende å tredje stycket, erfordras i följd härav någon jämkning av de inledande orden i andra stycket av förevarande paragraf.

Vid den förundersökning, som enligt förslaget måste föregå ett förordnande om tvångsuppfostran, blir läkarundersökning obligatorisk. Denna skall, om den tilltalade är häktad, utföras av fängelseläkaren. För annat fall kan ej föreligga svårighet att låta samma myndighet som utser förundersökaren — eller således domstolen eller dess ordförande — samtidigt meddela förordnande jämväl för den läkare, som skall anlitas. Härigenom undvikes den obestridligt mindre lämpliga anordningen att förundersökaren efter eget skön tillkallar läkaren. Ej heller synes betänklighet böra möta att — såsom otvivelaktigt måste vara till fördel — domstolen och dess ordförande befrias från att taga befattning med frågan om handräckning för den tilltalades inställande hos läkaren och att i stället åt polismyndighet gives bemyndigande att efter anmälan av förundersökaren eller läkaren vid behov meddela sådan handräckning. Godkännes vad sålunda förordas, påkallas härav ändringar i andra och tredje styckena av förevarande paragraf i förslaget.

Övriga lagförslag.

Lagrådet lämnade dessa förslag utan erinran.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 12 oktober 1936 avgivna utlåtande över de den 22 maj 1936 till lagrådet remitterade förslagen till

1) lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;

2) lag om tvångsuppfostran;

3) lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;

4) lag om upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;

5) lag om ändring i vissa delar av barnavårdslagen den 6 juni 1924 (nr 361);

6) lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 (nr 333) om utlännings rätt att här i riket vistas; samt

7) lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

»Det utredningsarbete, varur de förevarande lagförslagen framgått, har — såsom vid lagrådsremissen anförts av dåvarande chefen för justitiedepartementet — närmast föranletts av en i skrivelse (nr 292) av 1935 års riksdag framställd anhållan, att Kungl. Maj:t måtte snarast låta verkställa omarbetning av gällande lagstiftning angående tvångsuppfostran till närmare överensstämmelse med det av riksdagen i samband med skrivelsens avlåtande antagna förslaget till lag om ungdomsfängelse. Vid granskningen i lagrådet har icke någon väsentlig erinran framställts mot den föreslagna reformen. För egen del finner jag mig kunna giva förslagen min anslutning och vill därför förorda, att desamma föreläggas riksdagen till antagande; förslaget

till lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas torde dock, av skäl som jag i det följande skall angiva, icke böra föreläggas riksdagen. Med anledning av erinringar, som framställts av lagrådet eller särskilda ledamöter av detta, hava vidtagits vissa ändringar i förslagen, varjämte på några punkter verkställts jämkningar av formell natur.

Vad först angår förslaget till *lag om tvångsuppfostran* hava två av lagrådets ledamöter hemställt, att i 1 § vidtages sådan ändring att förordnande om tvångsuppfostran må kunna meddelas även i fråga om brott, vilket icke i lag är belagt med högre straff än böter. Möjlighet skulle då finnas att ådöma tvångsuppfostran vid sådana brott som t. ex. förargelseväckande beteende å allmän plats, fylleri å sådan plats, ouppsåtligt vållande till kroppsskada av det i 14 kap. 12 § strafflagen angivna slaget samt vissa slag av åverkan ävensom vid en mängd smärre ordningsförseelser utanför strafflagens område. I betraktande av tvångsuppfostringsåtgärdens allvarliga beskaffenhet förefaller det emellertid icke tilltalande, att sådan åtgärd tillgripes med anledning av brott av så ringa svårhetsgrad. Denna uppfattning torde ock vara allmän bland domstolarna, att döma därav att med nuvarande lagstiftning, vilken medgiver att tvångsuppfostran följer å brott som endast är belagt med böter, blott i sällsynta fall inträffat att någon dömts till tvångsuppfostran för sådant brott. I de fall då brottslighet som här avses utgör utslag av sådan vanart, att särskild uppfostrande behandling kräves för den minderåriges tillrättaförande, synes åtgärd enligt barnavårdslagen — som i dylika fall alltid torde kunna ifrågakomma — vara att föredraga framför tvångsuppfostran. Jag har därför icke ansett mig böra föreslå någon ändring av det remitterade förslaget på denna punkt.

Lagrådets erinringar angående 4—6 §§ hava givit anledning till jämkningar i dessa lagrum. Vad lagrådet anfört vid 7 § har däremot icke ansetts böra föranleda, att någon ändring vidtages i förslaget.

Vid 8 § har lagrådet hemställt, att i paragrafen intages stadgande därom att överlämnande till fostran och utbildning utom anstalten ej må ske tidigare än sex månader efter det elev intagits i anstalten, med mindre särskilda förhållanden därtill föranleda. I motiveringen till sin hemställan har lagrådet givit uttryck åt den åsikten, att det visserligen icke kan förutsättas att anstaltsstyrelsen, om lagrummet bibehålles i den lydelse det har i det remitterade förslaget, skall utplacera elev utan att denne fått vistas inom anstalten tillräckligt länge för att anstaltsledningen skall hava bildat sig ett säkert omdöme om honom, men att det knappast är väl förenligt med den allvarliga karaktär, som måste utmärka tvångsuppfostran, att icke en viss minimitid för själva anstaltsvistelsen skall vara uttryckligen fastställd i lag. Enligt min mening är det uppenbart, att utplacering av elev enligt förevarande lagrum icke bör komma i fråga utan att noggrann prövning föregått. Det är naturligt att härför kräves någon observationstid, och efter vad man har anledning antaga kommer anstaltsledningen i regel icke att finna en kortare tid

än sex månader tillräcklig. Vid sådant förhållande synes emellertid den av lagrådet föreslagna bestämmelsen knappast fylla något praktiskt behov. Då härtill kommer, att en dylik bestämmelse måhända — såsom redan vid remissen till lagrådet framhållits — skulle kunna föranleda att man icke redan från början av elevs anstaltsvistelse ägnade erforderlig uppmärksamhet åt frågan, huruvida behandling å tvångsuppfostringsanstalt vore den för eleven lämpligaste behandlingsformen, har jag ansett lagrummet böra bibehållas i dess lydelse enligt det remitterade förslaget.

Med anledning av vad lagrådet anfört angående 11 § har ett tillägg gjorts i paragrafens första stycke.

I fråga om 17 § hava lagrådets samtliga ledamöter — under hänvisning till att även en på prov utskriven enligt förslaget är att anse som elev vid anstalten — framställt erinringar mot paragrafens stadgande, att domstol må, om en på prov utskriven begår brott och övertygas därom innan han slutligt utskrivits, förordna ej blott att den ådömda tvångsuppfostran skall träda i stället för straff jämväl för det nya brottet utan även att den brottslige skall ånyo intagas för att undergå fortsatt tvångsuppfostran. Så till vida hava dock lagrådets ledamöter varit av skilda meningar som en ledamot ansett, att bestämmelsen om befogenhet för domstol i sistnämnda hänseende borde utgå, medan tre av ledamöterna allenast hemställt, att bestämmelsen måtte underkastas viss jämkning. För min del finner jag, att domstol, om den jämlikt förevarande lagrum underlåter att döma till straff, bör äga såväl befogenhet som skyldighet att förordna, att eleven återtages till anstalten. Vid sådant förhållande har jag ansett bestämmelsen böra bibehållas, dock har densamma med hänsyn till de erinringar som framställts mot dess avfattning underkastats viss formell jämkning.

I 21 § hava, med beaktande av lagrådets erinran, vidtagits några ändringar, föranledda av lagen den 5 juni 1936 om ändring i vissa delar av strafflagen.

Vad lagrådet anfört angående förslaget till *lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga* har givit anledning till överarbetning av förslaget, därvid lagrådets erinringar iakttagits.

I förslaget till *lag om ändring i vissa delar av barnavårdslagen* har rubriken omformulerats. Med hänsyn därtill, att 44 § 4 mom. barnavårdslagen enligt lagen den 12 juni 1936 angående ändring i vissa delar av denna lag skall från och med den 1 januari 1938 betecknas såsom 3 mom. samt att de nu förevarande lagförslagen, såsom jag strax skall närmare utveckla, icke torde böra träda i kraft tidigare än nämnda dag, har beteckningen 4 mom. ändrats till 3 mom. En jämkning av formell natur har jämväl vidtagits i momentets text.

Förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 31 § lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas* torde, med hänsyn till vad jag nyss anfört om tidpunkten för de förevarande lagförslagens ikraftträdande, icke böra föreläggas riksdagen. Den nämnda lagen av 1927 upphör nämligen

att gälla med 1937 års utgång, och i det förslag till reviderad lagstiftning i ämnet, som torde komma att föreläggas 1937 års riksdag, lärer det förhållande som föranlett ifrågavarande ändringsförslag vinna beaktande.

I förslaget till *lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen* har en formell jämkning vidtagits.

Med avseende å *den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande* hava lagrådets ledamöter framhållit angelägenheten av att anordningar vidtagas för omhändertagande av de psykiskt undermåliga minderåriga lagöverträdare, vilka väl enligt gällande lag, men icke enligt förslaget skulle kunna komma i åtnjutande av tvångsuppfostran. Med hänsyn därtill hava de hemställt — två av ledamöterna dock endast under förutsättning att utsikter finnas att inom den närmaste tiden till lösning föra fram frågan om behandlingen av det uteslutna klientelet — att med ikraftträdandet av den nya lagstiftningen måtte anstå i avvaktan på att nämnda fråga löstes och att därför ikraftträdandet gjordes beroende på Kungl. Maj:ts förordnande.

Vad först beträffar de psykiskt undermåliga, vilka då den nya lagstiftningen träder i kraft redan äro dömda till tvångsuppfostran, är att märka, att bestämmelsen i 10 § första stycket av förslaget till lag om tvångsuppfostran icke såsom obligatoriskt föreskriver överförande till sinnessjukhus eller annan vårdanstalt av elev, som företer rubbning i själsverksamheten, utan endast stadgar, att sådant överförande såvitt möjligt skall ske. Sådana elever kunna överföras — förutom till de vanliga sinnessjukhusen — till statens anstalter för asociala imbecilla, nämligen Salberga sjukhus, imbecillavdelningen vid Källshagens sjukhus samt Västra Marks sjukhus, vilka tre anstalter förklarats för sinnessjukhus, ävensom till statens uppfostringsanstalter för vanartade sinnesslöa, nämligen statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed samt statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor, belägen i Vänersborg. Även skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, som är avsedd för manlig ungdom, lärer kunna mottaga sådana elever. Denna anstalt användes nämligen i enlighet med ett av riksdagen utan erinran lämnat uttalande i den vid lagrådsremissen omtalade propositionen till 1936 års riksdag angående omorganisation av skyddshemsverksamheten numera uteslutande för psykiskt abnorma elever. Det sagda torde giva vid handen, att något uppskov med den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande icke är påkallat av hänsyn till dem, som vid lagens ikraftträdande redan äro intagna i allmän uppfostringsanstalt. Det förtjänar i detta sammanhang att nämnas, att det i lagrådets utlåtande omnämnda redningsarbetet rörande lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare numera fortskridit så långt, att för ändamålet tillkallade sakkunniga avlämnat förslag till ny lag i ämnet (statens offentl. utredn. 1937: 3) vilket för närvarande är utremitterat till myndigheter och andra för yttrande. Enligt detta förslag skall under vissa förutsättningar person, som undergår tvångsuppfostran men som befinnes vara av sinnesbeskaffenhet varom i

5 kap. 6 § strafflagen sägs, kunna ådömas förvaring att träda i stället för tvångsuppfostran.

Vad angår minderåriga som lagföras efter den nya lagstiftningens ikraftträdande, gäller undantagslöst, att psykiskt abnorma ej må dömas till tvångsuppfostran. Enligt vad allmänt anses är detta ägnat att avsevärt befordra effektiviteten av uppfostringsarbetet i de allmänna uppfostringsanstalterna, och i ett flertal av de yttranden som avgivits över förslaget har uttalats tillfredsställelse härmed. För min del finner jag det vara av sådan vikt, att de allmänna uppfostringsanstalterna snarast möjligt befrias från de icke normala kriminella, att med de föreslagna åtgärderna i detta syfte enligt min mening ej bör anstå i avbidan på att möjlighet öppnas för domstolarna att förordna om särskild behandling av de psykiskt undermåliga elementen. I detta sammanhang tillåter jag mig även erinra, att i den förut omnämnda skrivelse, vari 1935 års riksdag begärde omarbetning av gällande lagstiftning om tvångsuppfostran, riksdagen uttryckte önskan att omarbetningen måtte verkställas snarast.

De straffrättsliga reaktioner, som för de psykiskt undermåliga komma i fråga i stället för tvångsuppfostran, hava angivits vid förslagens remitterande till lagrådet. Till vad då anförts vill jag foga att genomförandet av nyssnämnda förslag rörande ny lagstiftning om förvaring kommer att bereda avsevärt ökade möjligheter, i jämförelse med vad fallet är enligt nuvarande förvaringslag, för omhändertagande på lämpligt sätt av ungdomliga förbrytare som äro psykiskt undermåliga. Då förslaget, som nämnt, är utremitterat till myndigheter och andra för yttrande, finnes anledning att antaga, att det icke skall dröja länge innan förslag i ämnet kan föreläggas riksdagen. Det förtjänar vidare, med avseende å det fall att vanligt frihetsstraff kommer i fråga, att framhållas, att straffverkställigheten, när det gäller ungdomliga brottslingar, sker efter regler som utformats på annat sätt än för äldre fångar.

Det måste emellertid anses önskvärt, att den föreslagna lagen om tvångsuppfostran träder i kraft samtidigt med lagen om ungdomsfängelse. Denna, som skall gälla från och med den dag Konungen förordnar, kan icke beräknas kunna sättas i kraft tidigare än den 1 januari 1938. Vid sådant förhållande finner jag det vara motiverat, att, för att lagarna om ungdomsfängelse och om tvångsuppfostran må kunna träda i kraft samtidigt, åt Konungen överlämnas att bestämma, jämväl när den senare lagen skall komma i tillämpning. Med hänsyn härtill hava i lagförslagen bestämmelsen om ikraftträdandet ändrats på sätt lagrådet hemställt.

Lagrådet har vid förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen uttalat, att om med den svenska straffrätten införlivas sådana påföljder av brott som ungdomsfängelse och tvångsuppfostran, vilka båda ådömas utan att något bestämt straff dessförinnan utmätes, *reglerna angående omröstning till dom* i brottmål i 23 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken icke er-

bjuda ledning för alla de fall, då fråga om ådömande av sådan påföljd kan komma att ställas under omröstning. Härvid åsyftas det förhållandet, att ehuru omröstningsreglerna i 23 kap. rättegångsbalken för vissa fall förutsätta att det kan avgöras vilken eller vilka av flera vid en omröstning yppade meningar som är lindrigast, varken i lag eller i de föreliggande förslagen någon norm finnes angiven för en sådan jämförelse mellan vanligt tidsbestämt frihetsstraff, å ena, samt ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, å andra sidan. Såsom ett sätt att komma till rätta med de svårigheter, som härigenom kunna uppkomma, anvisar lagrådet utvägen att i särskild lag som tillägg till rättegångsbalkens stadganden angående omröstning till dom föreskriva, att om vid överläggning till dom fråga uppkommer om ådömande av ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, denna fråga först skall avgöras genom särskild omröstning.

Den av lagrådet påtalade bristen på bestämmelser som angiva svårhetsgraden av ungdomsfängelse och tvångsuppfostran i förhållande till tidsbestämda frihetsstraff må väl kunna vålla tvivelsmål, huruvida ungdomsfängelse respektive tvångsuppfostran är lindrigare eller svårare än ett i målet jämväl ifrågasatt tidsbestämt straff. Något hinder mot att i nu avsedda fall tillämpa omröstningsreglerna i 23 kap. rättegångsbalken finnes dock icke, ty i brist på lagbestämmelser i angivna hänseende äger domstolen att fritt bedöma olika ifrågasatta åtgärders relativa svårhet. Vid sådant förhållande torde tvingande skäl icke föreligga att nu åvägabringa en komplettering av de i rättegångsbalken upptagna omröstningsreglerna. Erinras må för övrigt i detta sammanhang att i 1734 års lag, som redan i sin ursprungliga lydelse innehöll ifrågavarande regler, det — frånsett bestämmelser om bötesförvandling — över huvud taget icke fanns någon norm fastställd för jämförelse mellan olika straff.

Enligt min mening är ej heller tidpunkten lämplig för ett försök till lösning av förevarande processuella spörsmål. Frågan om utformandet av omröstningsregler för det fall, att ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran är ifrågasatt, synes nämligen böra ses i sammanhang med de motsvarande problem som möta vid andra åtgärder på det kriminalpolitiska området. Att märka är sålunda, att i det betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare hemfallna åt alkoholmissbruk m. m., som avgivits den 31 december 1935 av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga (statens offentl. utredn. 1936: 4), föreslagits ett nytt slags straff, alkoholistfängelse, vilket liksom ungdomsfängelse och tvångsuppfostran skulle vara inom vissa gränser obestämt till tiden och som skulle ådömas direkt utan att först annat straff utmättes. Det förut omnämnda förslaget till ny lagstiftning om förvaring, som avgivits av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, ävensom ett av samma sakkunniga avgivet förslag till ny lag om internering av återfallsförbrytare innebära likaledes att ådömandet av dessa skyddsåtgärder ej skall föregås av utsättande av straff. En utredning av hithörande spörsmål torde ej heller böra förbigå frågan, huru omröstning bör ske då

villkorlig dom är ifrågasatt. Lagstiftningen om villkorlig dom är för närvarande föremål för utredning av sakkunniga inom justitiedepartementet.

Under dessa förhållanden synes det vara förenat med betänkligheter att nu till särskild lagstiftningsåtgärd upptaga frågan, huru omröstning bör ske då ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran är ifrågasatt. Då därtill kommer att såsom nyss framhållits något oavvisligt behov av sådan lagstiftningsåtgärd icke föreligger — önskemål om komplettering av omröstningsbestämmelserna framställdes ej heller under förarbetena till ungdomsfängelselagen, ehuru fråga därom då kunnat väckas med samma fog som nu — har jag ej funnit skäl att för närvarande föreslå någon lagstiftningsåtgärd i förevarande avseende.»

Föredraganden hemställer, att de i enlighet med vad nu angivits ändrade förslagen till

1) *lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen;*

2) *lag om tvångsuppfostran;*

3) *lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 206) innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga;*

4) *lag angående upphävande av 3 § lagen den 22 april 1927 (nr 107) om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare;*

5) *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag);* samt

6) *lag om ändrad lydelse av 18 § sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321)*

måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Staaff.